

**Segédlet a non-profit szervezetek joga című tárgy tanulásához
(2014. november)**

Készítette: Tóth Judit (Alkotmányjogi tanszék)

Alapfogalmak

Mi a tárgy célja?

- Civil szektorra vonatkozó szabályozás sajátosságainak áttekintése (elvek, szervezeti formák)
- Differenciálódó szabályozás – jogász szakosodás
- Demokrácia működésének megértése – szocializáció
- Érzékenyítés

Mi a non-profit?

A harmadik szektor a közcélú - kölcsönös hasznú - közhasznú tevékenység együttesen, amely nem kormányzati (civil), a közhatalomtól független, autonóm, öngazgató entitás. Működése nem haszonelvű, a társadalmi innovációt, kohéziót és egyéni kiteljesedést szolgálja, gyakran demokratikus. Integrációja (helyi – regionális – nemzeti – nemzetközi) előrehaladott.

Mely alapjogokhoz kapcsolódik?

- Egyesülési és gyülekezési jog
- Petíciós jog
- Közérdekű javaslattételi jog
- Önrendelkezés (pl. önkéntes munka)
- Tulajdonjog (pl. adományozás)
- Szerződéses szabadság
- Mozgásszabadság (pl. határokon túli segélyezés)
- Politikai jogok és kommunikációs jogok
- Személyes adatok védelme

Néhány adat

A non-profit szektor terjedelmére és gazdasági jelentőségére, a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján következtethetünk.

Év	Alapítványok	Egyesületek	Összes bevétel (milliárd Ft)	Fővárosban %	Községekben %
2005	22 255	34 439	854	62	7
2006	22 464	35 778	896	60	6,8
2009	23 667	42 478	1 114	56	6
2010	23 456	41 531	1 202	54	5,6
2011	23 236	42 325	1 238	53,6	5,8
2012	22 965	42 290	1 256	53	6

Látható, hogy a két klasszikus formáció, az egyesület és az alapítvány együttesen mintegy 65 ezer szervezetet jelent, és bevételeik növekednek. Ugyanakkor területi egyenlőtlenséget jelez,

hogy a bevételek nagyobb részét a fővárosban szerzik meg a civilek, míg a községekben működőknek csak morzsák jutnak.

A civil szervezetek főtevékenysége és bevétele (2005-2012)

Tevékenység	Összes szervezetben belül	Bevételei hányad
Hóbbi	15-17%	45%
Kultúra	12-13%	10-14%
Oktatás	13-14%	10-12%
Jogvédelem	1,5%	0,6-1,6%

További aránytalanságot tükröz, hogy milyen tevékenységekre mekkora bevétel jut. Láthatóan a vizsgált periódusban a szabadidős, a hobbi tevékenységi profil a leggyakoribb, miközben a kulturális és oktatási szervezetek számarányuknál jelentősebb bevételre tesznek szert. Nyilván azért, mert szolgáltatásaikra nagy a társadalmi igény. A jogász feladatok a jogvédő szervezeteknél tisztán érzékelhetők, noha ez a civil szféra létszámban és főleg anyagi támogatottságban szabad szemmel alig látható jelentkezik.

A szektornak 2012-re vonatkozó gazdasági potenciálját a következő adatok jellemzik:

- Foglalkoztatottak száma (főállásra átszámítva): 116 ezer fő
- Önkéntesként foglalkoztatottak száma: 504 ezer fő
 - Ez főállásra átszámítva 24 ezer fő
 - Értékben 54 milliárd Ft
- A szektor szereplőinek éves bevétele
 - 0 Ft = 4%
 - 500 ezer Ft alatt = 45%
 - 500 ezer Ft feletti = 41%

10 évvel korábban a bevétele: 731 milliárd Ft volt, és a non-profit szervezetek 116 milliárd forint pénzbeli támogatást nyújtottak a lakosságnak és különböző intézményeknek. Akkor a fő- és mellékállásban 87 ezer embernek adott munkát, 400 ezer ember önkéntesként, évente 16 ezer főállásúnak megfelelő mennyiségű munkaórát dolgozott. Egy évtized alatt tehát tovább nyílt az olló, a szervezetek területi elhelyezkedése, tevékenységi köre nagyban meghatározta, hogy mennyi bevételt, munkatársat és önkéntest tudnak vonzani, különösen a non-profit vállalkozások és a közalapítványok voltak sikeresek a költségvetési támogatások megszerzésében, míg a magántámogatásokat (15%-ban) a klasszikus civil szervezetek kapták.

2008-ban a természetes személy tagok száma 4,4 millió fő, ebből érdekképviselői tag 1,3 millió fő volt. Egy évszázaddal korábban, 1878-ban a szervezetek száma 3995 volt, 1932-ben 14 365, 1970-ben 8886, 1982-ben 6570, 1989-ben 8514 – zömük sport, szabadidős tevékenységeket végzett. 1948-tól a közélettől távoli szektorra vált az egész civil szféra Magyarországon.

Egy történeti példa a közhatalom és a civil szféra összefogására

Az első világháborút követő évtizedben a községi illetőség alapján álló szegénygondozás, bár településenként eltérő mértékű ellátást nyújtott, abban egységes volt, hogy a községelyeken mindenütt takarékoskodni akartak. Mivel sem a községek, sem az állam nem vállalta fel az

egyre növekvő számú nincstelent, a társadalmi segítségért maguk könyörögtek az emberek. A koldusok száma már a polgárok nyugalmát zavaró tényezővé vált, noha kihágásként büntették a hatósági engedély nélküli koldulást (1879.évi XL. tc. 66.§). Oslay Oswald ferences szerzetes és Pálos Károly szociálpolitikus érvelése nyomán Egerben új forma született a kérdés kezelésére. 1927. decemberében a polgármesteri hivatalban megtartott értekezleten megalakult a Szegénygondozó Bizottság, tagjai a társadalom minden rétegéből képviseltették magukat, és amely a hatóság, a társadalom és a felekezetek összefogásának a színtere lett. Elnöke a polgármester, a tagok a szegényügyi előadó, a jótékonyági egyesületek, a felekezetek képviselői, a rendőrkapitányság vezetője, a városi tisztiorvos, a városi képviselő-testület néhány tagja és a szegényügy iránt érdeklődő néhány polgár. A negyedévenként összeülő, a programokat megbeszélő Bizottság dolga, hogy megkülönböztetés nélkül gondoskodik a szükséges anyagi eszközök összegyűjtéséről, a szegénykataszter összeállításáról, a rászoruló kiválogatásáról, valamint a szegények segélyezéséről. Végrehajtására felállították a Szegénygondozói Hivatalt, amelynek adminisztrációs költségeit a város viselte, míg a befolyt adományokat a támogatásra fordították.

A páter szegénygondozó nővéreket toborzott, akik a városban felkutatták az ínségeseket, vagy a támogatásra jelentkezőknél környezettanulmányt végeztek. Ebből összeállt a későbbi szegénykataszter. A Bizottság gyűjtést indított, 24 kerületre osztva a várost, 44 polgárásszony önkéntesként végezte, és mert megszűnt a városban a (látványos, zaklató) koldulás, a polgárok szívesen adakoztak. A Szegénygondozó Hivatal látta el a szükséges hatósági munkát, fizette a tisztviselőket, vezette a támogatásra szoruló törzskönyvét, nyilvántartotta a személyi adatokat, elvégezte az elszámolásokat, jelentéseket írt, kapcsolatot tartott a rászorulókkal is.

Ezt a modellt (egri norma) később 12 városban vezették be Újpesttől Pécsig, ahol dolgozni kellett a segélyért az egykori koldusoknak, sőt az országos szociálpolitikában is átvételre javasolták („magyar norma”, a belügyminiszter 172.000/1936.rendeletét), noha a munkanélküliek gondjaira ez aligha nyújtott orvoslást.

... és a civil szektor felszámolására: az államosítás

Az alapítványok vagyoni önállósága félelmetes lehetett, ezért a totális hatalom az 1950-es évekre egyszerűen megszüntették azokat, a *jogrendszerből hosszú időre száműzték* ezt a jogintézményt. A Gazdasági Főtanács 474/1948. sz. határozata a közalapítványok megszüntetéséről és vagyonuknak állami kézbe adásáról rendelkezett. A magánalapítványok vagyonát állami vagy községi/városi hatóság tulajdonába lehetett adni. Alapítványt csak az alapítólevélben megfogalmazott cél szerint illetékes miniszter jóváhagyásával lehetett létrehozni. Ennek nyomán a belügyminiszter a 7330/1946.M.É.sz. rendelet nyomán minden egyesületet betiltott, amelyet nem állami kezdeményezésre hoztak létre. Az 1949. évi 2. törvényerejű rendelet kimondta, hogy az alapítványokat meg kell szüntetni, ha céljának megvalósítása lehetetlenné vált, tevékenysége a közérdeket veszélyezteti, céljának eredményes megvalósításáról ésszerűen csak az állami, törvényhatósági, községi, városi közigazgatás útján lehet gondoskodni, illetőleg célja nem illeszkedik bele a megváltozott viszonyok közé.

A hazai civil szektor fejlődését befolyásoló tényezők

- Polgárosodás hiánya, részlegessége
- Anyagi függőség (egyház, állam, település, tőketulajdonosok), saját anyagi alapok hiánya
- Demokratikus fejlődés hiányosságai (civil bátorság, autonómia, társadalmi nyilvánosság)

- Gyakori társadalmi és gazdasági krízisek (pl. háborús károk, államosítás, szélsőséges nézetek, faji törvények)
- Ideológiai akadályok (pl. egypártrendszer, szocialista demokrácia, etatizmus)
- Verseny a piaci szolgáltatásokkal, jóléti állam működésének zavarai
- Jogi szabályozás (pl. folyamatos differenciálódás, instabilitás) és emberi jogok előretörése
- Európai integráció

Az egyesülési jog rövid története

A polgári liberális államban, a polgári forradalmak követelése: jogegyenlőség és szabad közélet, az egyesülési és gyülekezési szabadság békésen és fegyvertelenül, előzetes hatósági engedély nélkül, csak a büntetőjogi szabályok szerinti korlátok szerint működhessen. Ennek részeként,

- közrend érdekében felosztatás, működés megtiltása,
 - egyes foglalkozási csoportok egyesülési jogának korlátozása,
 - sajátos rendelkezések háború és rendkívüli helyzet idejére,
 - külföldiek egyesülési jogának szűkebb keretei,
 - a jogi személylé váláshoz bírósági bejegyzés,
- amelyről törvényben rendelkeztek, az egyesülési jog törvényi védelmet kapott.

A diktatúrák megjelenésével ez a fejlődés megakadt, mert az egyesülési jog ideologikus tartalmat kapott, csak bizonyos társadalmi csoportokat illetett meg (pl. munkások, földművesek), sőt egyes társadalmi csoportok jogfosztottá váltak a politikai jogok terén is (faji törvények). Jellemzően csak meghatározott célra (pl. társadalmi progresszió elősegítésére, szövetségi politika) lehetett alkalmazni az egyesülési jogot, ezért is hatósági betiltás és előzetes engedélyezés gyakorlattá vált.

Az emberi jogok előretörése újabb fordulatot jelentett:

- 1945: ENSZ megalakulása
- 1948: Emberi jogok egyetemes nyilatkozata: félelemtől és kizsákmányolástól mentes emberi faj, minden emberi lényt megillető jogok közt szerepel az egyesülési és gyülekezési jog
- 1966: ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 22. cikke
- Mindenkinnek joga van a másokkal való szabad társulásra, ide értve azt a jogot, hogy érdekei védelme céljából szakszervezeteket alapítson, illetőleg azokhoz csatlakozzon.
- E jog gyakorlását csak törvényben megállapított olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban az állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend illetőleg a közegészség, a közérkölcös vagy mások jogai vagy szabadságai védelme érdekében szükségesek. E cikk nem akadályozza, hogy e jogoknak a fegyveres erők és a rendőrség tagjai által történő gyakorlását törvényes korlátozásoknak vessék alá.
- E cikk egyetlen rendelkezése sem jogosítja fel a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek az egyesülési szabadságról és a szervezkedési jog védelméről szóló 1948.évi egyezményében részes államokat olyan törvényhozási intézkedésekre, vagy a törvény oly módon való alkalmazására, amely csorbítja az említett egyezményben meghatározott biztosítékokat.
- 1950: Európai Tanács emberi jogi egyezménye 11.cikke
- Mindenkinnek joga van a békés célú gyülekezés szabadságához, beleértve érdekei védelmében a szakszervezetek alapítását és az azokhoz való csatlakozásnak a jogát.
- E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott, csak olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság vagy a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök illetőleg mások jogai és szabadságai védelme érdekében szükségesek. Ez a Cikk nem tiltja, hogy e jogoknak a

fegyveres erők, a rendőrség vagy az államigazgatás tagjai által történő gyakorlását a törvény korlátozza.

A hazai jogfejlődés egyenetlenül fejlődő civil szektort eredményezett.

■ Felvilágosult/abszolutizmus, reformkor: nincs törvény, csak uralkodói rendeletek, ide értve az egyéni mentességeket (támogatásokat). Egyletek előzetes miniszteri láttamozással ellátott alapszabály alapján működhetnek, erős állami felügyelet és éves adatgyűjtési, bejelentési kötelezettség (pl. egyleti vezetőkről, tagságról, panaszok kivizsgálása a törvényhatóságok és belügyminisztérium részéről). A szervezetek osztályozása kialakult (pl. jótékonyági, humanisztikus, munkásegylet – csak magyar állampolgár lehetett tagja)

■ 1919. évi III. néptörvény: az egyesülési és gyülekezési szabadságról kimondta, hogy nem kell előzetes hatósági bejelentés, egyesület alakításához alapszabály, vezetőség megválasztása és bírósági bejegyzés, de nem jegyezhető be, ha büntető jogszabályokat sértene a működése

■ 1919-1945: folyamatos jogkorlátozás. Állambiztonsági okokból kivételes intézkedések bevezetési lehetősége, ennek része az egyesületek ellenőrzése, működés felfüggesztése, fegyveres és katonai jellegű szervezetek tilalma, a szakminiszter által láttamozott alapszabályok, fokozott felügyelet, elmulasztott bejelentés (pl. változásokról) kihágás, az egyesülési joggal való visszaélés vétsége (pl. betiltott szervezetben részvétel, annak segítése). Gyakori a rendőrségi ellenőrzés, megszületnek a faji törvények, amelyek teljes jogfosztást és jelentenek.

■ 1946. évi I. tc.: a köztársasági államformáról biztosítja az állampolgárok elidegeníthetetlen jogait és a jogegyenlőséget, így az egyesülési jogot is. Ezekről senki sem fosztható meg, csak törvényes eljárásban.

■ 1946. évi VII. tc: büntetőjogi védelem a köztársasági alapintézményeknek, így pl. tilos az állampolgári jogegyenlőség és szabadságok elleni izgatás, mellékbüntetésként politikai jogok felfüggesztése is kiszabható.

■ 1946. évi X. tc.: az alapjogok fokozott védelme érdekében büncselekmény, ha közhivatalnok hivatali eljárásában vagy intézkedésével a természetes személyek alapvető jogait megsérti (1946. évi I. tc. preambulumban). Ugyanakkor a belügyminiszteri rendeletek révén korlátozás, betiltás.

■ 1949. évi XX. törvény: Alkotmányos jogként csak névlegesen beszélhetünk az egyesülési jogról. A vonatkozó cikk szerint a Magyar Népköztársaság a dolgozók társadalmi, gazdasági és kulturális tevékenységének fejlesztése érdekében alkotmányosan biztosítja az egyesülési jogot. A Magyar Népköztársaság feladatainak ellátásában az öntudatos dolgozók szervezeteire támaszkodik. A népi demokrácia rendjének védelme, a szocialista építésben való fokozott részvétel, a kulturális nevelőmunka kiszélesítése, a nép jogainak megvalósítása és a nemzetközi szolidaritás ápolása céljából a dolgozók szakszervezeteket, demokratikus női és ifjúsági, valamint egyéb tömegszervezeteket létesítenek, és ezek erőit a demokratikus Népfrontban fogják össze. E szervezetekben megvalósul az ipari, mezőgazdasági, s értelmiségi dolgozók szoros együttműködése és demokratikus egysége. A nép demokratikus egységére támaszkodó és élcsapata által irányított munkásosztály az állami és társadalmi tevékenység vezető ereje.

■ 1972. évi I. törvény az alkotmány módosításáról: A Magyar Népköztársaság biztosítja az egyesülési jogot. Az egyesülési jogot törvény szabályozza. A szocializmus rendjének és vívmányainak védelmére, a szocialista építőmunkában és a közéletben való fokozott részvételre, a kulturális nevelőmunka kiszélesítésére, a nép jogainak és kötelességeinek megvalósítására, a nemzetközi szolidaritás ápolására a dolgozók tömegszervezeteket és tömegmozgalmakat hozhatnak létre.

- 1970.évi 35.tvr: az egyesület szervezése előtti bejelentési kötelezettség a profil szerinti főhatóságnak/minisztériumnak, amely engedélyezte a szervezést (politikai semlegesség vagy ideológiai megfelelés)
- 1959.évi IV.tv.: PTK-ban az egyesületekről csupán a magánjogi viszonyok részeként rendezte a kérdést. Előfeltétel a főhatósági jóváhagyás. Minta-alapszabályokat tartalmazott. Az állami felügyeletet ágazati (minisztériumi), ügyészségi szervek látták el. Államigazgatási döntés a megszüntetésről, vagyona állami/szövetkezeti kézbe adásáról. 1985-től módosítások: vállalat alapítási jog

1989.évi II. törvény révén az egyesülési jogról: valóban alapjoggá vált.

Társadalmi szervezet, szövetség és tömegmozgalom jöhetett létre, bíróság hatáskörbe került a bejegyzés és törlés (megszűnés, megszüntetés). Ugyanakkor alkotmányos korlátokat határoztak meg. A törvényességi kontrollt az ügyészség látta el. Az 1989.évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról összeépült az Etv-ben foglaltakkal, majd ezt pontosította az 1990.évi XL. törvény az Alkotmány módosításáról.

- A Magyar Köztársaságban az egyesülési jog lapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetőleg azokhoz csatlakozni. Politikai célt szolgáló fegyveres szervezet az egyesülési jog alapján nem hozható létre. Az egyesülési jogról szóló, valamint a pártok gazdálkodásáról és működéséről szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.
- A napjainkra a szabályozás és a szektor differenciálódása, szervezeti formák szerinti szabályozás (kontinentális jogi hagyomány) - alapítványok, közalapítványok, pártok, pártalapítványok, sportszervezetek, köztestületek, kamarák, közhasznú szervezetek, szövetkezet, hegyközség....
- Alkotmányos védelem eszközei (AB határozatok, LB jogegységi határozatok, Legfőbb Ügyészségi utasítások a magánjogi törvényességi kontrollra)
- Nemzetközi egyezmények (ENSZ, Európa Tanács) és európai integráció befolyása

Az egyesülési jog általános tartalma

- Békés jelleg
- Önkéntesség (csatlakozás, kilépés)
- Demokratikus döntéshozatal (létesítés, megszüntetés, vezetők választása, belső szabályozás)
- Öngazgatás (szervezeti felépítés meghatározása, átalakítása)
- Önszabályozás (alapszabály, belső működési szabályok létrehozása, módosítása)
- Függetlenség a végrehajtó hatalomtól (államigazgatási szerv felügyeletet nem gyakorolhat felette)
- Önálló gazdálkodás (költségvetés, bevételek, adózás, tulajdonlás, öröklés)
- Alapjogi védelem (bíróság), tagok és szervezet tekintetében
- Nemzetközi együttműködés szabadsága
- Jogi személyiség választható jellege (tömegmozgalom, nyilvántartott tagság, nem állandósult szervezet formájában is)
- Jogi személlyé válás törvényi minimumai és változás-bejelentési kötelezettség (bírósági nyilvántartás, közhitelesség)
- Korlátozható és felfüggeszhető alapjog

Az egyesülési jog általános korlátai

- Szükségesség és arányosság tesztje alapján korlátozható alapjog
- Tilos a hatalom erőszakos megragadására, gyakorlására használni
- Tilos az alkotmányos rend felszámolására használni (pl. többpártrendszer megszüntetése)

- Tilos fegyveres szervezet alakítása
- Tilos bűncselekményre felhívni, azt egyesülési jog leple alatt elkövetni
- Tilos a háborús propaganda, népek, fajok vagy egyéb társadalmi csoportok elleni gyűlölködés szítása
- Állami monopólium tevékenységek, törvényi tilalmak létezhetnek egyes tevékenységekre
- Nem alakítható elsődlegesen, csak kiegészítő jelleggel, a cél szerinti tevékenység sérelme nélkül gazdasági tevékenységre
- Gyermeknek kiemelt védelme a társadalom és a család részéről (egyesülési jog érettségének megfelelően gyakorolható, nem pedig formális cselekvőképesség polgári jogi mérce szerint – alapjogi jogalanyiség)
- Fegyveres erők, hivatásos jogviszonyban állók egyesülési joga korlátozott a gyakorlása terén

Az Alaptörvény új keretei

Az Alaptörvény (2011. ápr. 25.) releváns szabályai széttagoltak, és nem állítható, hogy a korábbinál kedvezőbb működési feltételeket vagy garanciákat nyújtanak a polgárok alulról jövő kezdeményezései, formációi számára:

R) cikke: Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.

XV. Cikke: (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

C) cikke: (2) Senkinek a tevékenysége nem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni. (3) Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult.

0) cikke: Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni. **V. cikke:** Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.

I. cikke: (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. (2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. (4) A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.

VIII. cikke: (1) Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez. (2) Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni. (3) Pártok az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek. A pártok közreműködnek a nép akaratának kialakításában és kinyilvánításában. A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak. (4) A pártok működésének és gazdálkodásának részletes szabályait sarkalatos törvény határozza meg. (5) Szakszervezetek és más érdek-képviselői szervezetek az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek.

XIII. cikke: (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

XXV. cikke: Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez

A 2013. július 1-jén életbe lépő 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, a közigazgatás rendje elleni cselekmények közt helyezte el az egyesülési joggal visszaélést. (351.§). Eszerint, aki a bíróság által felosztatott egyesület vezetésében részt vesz, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Aki pedig a bíróság által felosztatott egyesület működésében a köznyugalom megzavarására alkalmas módon vesz részt, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Aki a bíróság által felosztatott egyesület vezetéséhez vagy működéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, vagy ahhoz anyagi eszközöket szolgáltat, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A civil szervezetek létesítése, bejegyzése, megszűnése

Milyen szervezetekről beszélünk a PTK és a 2011. évi CLXXXV.tv. (Ctv.) alapján?

- a.) jogi személyiség nélküli: civil társaság, amely a tagok együttműködése és amely során a civil társaság semmilyen esetben nem gazdálkodik. A civil társaságot csak a Ptk. szabályozza, nem igényel nyilvántartásba vételt, egyszerűen egy, a tagok által elfogadott társasági szerződéssel jön létre, amit írásba sem kell foglalni. A civil társaságnak nem az a lényege, hogy a tagok nem adminisztrálnak vagy kisebb az ügyintézés (nincs adózás stb.), hanem az, hogy nincs vagyoni hozzájárulás és az, hogy nem gazdasági a célja. Legtöbbször persze a kettő egybeesik, de ha csak az adminisztrációt óhajtják megúszni az alapítók (ugyanakkor vagyoni hozzájárulással jár az együttműködés), akkor nem civil társaságot alapítanak valójában.
- b.) jogi személy: egyesület, alapítvány, közalapítvány, pártalapítvány, köztestület, non-profit társaság, sportszervezet (sportegyesület, sportiskola, sportszövetség, MOB), szociális szövetkezet, diák/iskolaszövetkezet, biztosító egyesület, párt, szakszervezet
- c.) olyan jogi személy, amelyet jogi személyek hoztak létre: szövetség – a PTK életbe lépésével fontos változás, hogy a szövetségnek nem lehet természetes személy tagja, de egyebekben a szövetségre az egyesületi szabályokat kell alkalmazni;
- d.) olyan jogi személy, amelynek sajátos jogai és főleg kötelezettségei vannak: közhasznú szervezet (2007-2011 között volt még kiemelten közhasznú szervezet is, 2014 júniusig átmeneti szabályok)

Az egyesülési jog keretei 2012-től

Fontos változás, hogy már nem minősített törvényben szabályozandó, és vegyítve alapjog gyakorlásának feltételeit más, nem alapjogi szabályokkal. Ez alkotmányjogi szempontból kifogásolható, hiszen így nem lehet az alapjog-és emberei jogra vonatkozó jogkorlátozási mércéket alkalmazni, mivel a törvényben más, nem-alapjogi jellegű tárgyakat is szabályoznak. Ez pedig nemzetközi egyezményeket is sértő jogkorlátozást észrevétlenül hoz be a hazai jogba.

- az egyesülési jog gyakorlása nem sértheti az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdését,
- nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást,
- nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

- Az egyesülési jog alapján szervezet minden olyan tevékenység végzése céljából alapítható, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel, és amelyet törvény nem tilt.
- az egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre,
- törvény alapján kizárólag állami szerv saját hatáskörében ellátható közfeladat megvalósítására irányuló tevékenység nem végezhető
- Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek tagjaira vonatkozóan az egyesülési jog gyakorlásának feltételeit és módját törvény állapítja meg
- mem létesültet elsődlegesen gazdasági, vállalkozási célra, ha valamely évre vonatkozóan megállapítható, hogy a civil szervezet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenységű szervezetnek minősült (éves összbevétele 60%-a legalább gazdasági-vállalkozási tevékenységből ered, ide nem értve az adományt, a bevétellel járó, létesítő okiratban meghatározott cél szerinti, valamint a közhasznú tevékenységet), az adóhatóság törvényességi ellenőrzési eljárást kezdeményez
- szabad alakítás, szabad csatlakozás, szabad működés
- az egyesület saját maga rendelkezik nevével, címerével, logójával és minden a nevéhez kapcsolódó joggal, különös tekintettel a vagyoni értékű jogokra (hirdetési, reklám és a tevékenység televíziós, rádiós valamint egyéb elektronikus technikákkal történő közvetítésével kapcsolatos jogok – ezekről egy évnél hosszabb időre szerződést csak a legfőbb szerv külön felhatalmazása alapján köthet, a meghatalmazást évente meg kell újítani)
- ha egyesület olyan tevékenységet végez, amelyet jogszabály engedélyhez (feltételhez) köt vagy egyébként szabályoz, e tevékenység felett a tevékenység szerinti hatáskörrel rendelkező állami szerv a hatósági ellenőrzésre irányadó szabályok alkalmazásával felügyeletet gyakorol (pl. adóhatóság, fogyasztóvédelmi hatóság)
- civil szervezet nyilvántartása: adatai országosan egységes, elektronikus, bárki számára ingyenesen hozzáférhető közhiteles nyilvántartásban elérhetők, közérdekből nyilvános információk gyűjtése, rendszerezése és közzététele, illetve ezzel összefüggésben a kérelemre történő adatszolgáltatás akadálymentes honlapon (Civil Információs Portál), egyesület, alapítvány bírósághoz benyújtott iratai, ideértve a még el nem bírált kérelmet és mellékleteit is, nyilvánosak, azokat bárki megtekintheti, és azokról feljegyzést készíthet, kivéve az egyesület alakuló ülésének jelenléti ívét és az egyesület tagnyilvántartását
- A civil szervezet a működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről az üzleti év könyveinek lezárását követően az üzleti év utolsó napjával/megszűnés napjával mint mérleg-fordulónappal köteles beszámolót + közhasznúsági mellékletet készíteni:
- a mérleget (egyszerűsített mérleget), az eredmény kimutatást (eredmény levezetést), kettős könyvvitel esetében a kiegészítő mellékletet, független könyvvizsgálói jelentést
- tárgyévet követő május 31-ig letétbe helyezni és közzétenni, valamint adatainak lekérdezését a Civil Információs Portál számára lehetővé kell tenni, ha a civil szervezet saját honlappal rendelkezik, a közzétételi kötelezettség kiterjed a beszámoló, valamint közhasznúsági melléklet saját honlapon történő elhelyezésére is 3 évig -- ha elmulasztja és azt 1 éven belül nem pótolja, a bíróság törvényességi ellenőrzési eljárás lefolytatása céljából értesíti az ügyészséget.
- a létesítő okiratában meghatározott cél megvalósítása érdekében vagyonával önállóan gazdálkodik
- adománygyűjtő tevékenységet folytathat, ha a nevében vagy javára történő adománygyűjtés nem jár az adományozók, illetve más személyek zavarásával, a személyhez fűződő jogok és az emberi méltóság sérelmével, a civil szervezet írásbeli meghatalmazást adott, és az adományokat könyv szerinti, ennek hiányában a szokásos piaci áron nyilvántartásba veszik

- az ügyészség (Ütv., Etv., Ptk szerint) törvényességi ellenőrzést gyakorol: ellenőrzi, hogy a civil szervezet szabályzatai megfelelnek-e a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak, a civil szervezet aktusai megfelelnek-e a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a belső szabályzatainak. Döntései ellen kifogásnak van helye, keresettel a bírósághoz fordulhat, amely megsemmisíti a civil szervezet bármely szervének törvénysértő határozatát, és szükség szerint új határozat meghozatalát rendeli el (a keresetindításra a határozat meghozatalát követő 1 éven belül van mód), összehívja a legfőbb szervet, vagy határidő tűzésével a törvényes működés helyreállítására kötelezi a legfőbb szervet, és minderről értesíti a civil szervezetnél választott felügyelő szervet is, ha a törvényes működés nem állítható helyre, a civil szervezetet megszünteti
- megszűnést a legfőbb szerv mondja ki vagy a bíróság, ha az ügyész keresete alapján felosztatja az egyesületet, mert annak működése vagy tevékenysége alkotmányosértő, vagy az ügyész keresete alapján megállapítja az egyesület megszűnését, ha az legalább egy éve nem működik, vagy tagjainak száma 10 alá csökken,
- megszűnésének esetén - a nyilvántartásból való törlésről rendelkező bírósági határozat jogerőre emelkedésének napjával szűnik meg
- a civil szervezet végelszámolására az Etv., a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló törvény (Ctv.), csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvényt (Cstv.) rendelkezéseit kell alkalmazni, nemperes eljárásokban a civil szervezet székhelye szerinti törvényszék jár el
- megmaradt vagyonról az egyesület alapszabályában rendelkezik, de törvény a felhasználásáról rendelkezhet, végső esetben vagyona a civil szervezetek támogatására való felhasználás céljából a Nemzeti Együttműködési Alapot illeti meg (államosítás), a vagyon felhasználásának módját a Civil Információs Portálon nyilvánosságra kell hozni

Egyesület vagy alapítvány?

A legalapvetőbb és legfontosabb különbség az egyesület és az alapítvány között tehető meg. Az egyesület és az alapítvány közötti megkülönböztetés a gyakorlatban nagyon gyakran úgy merül fel, hogy azok a személyek, akik valamilyen szervezetet kívánnak létrehozni a céljaik megvalósítására, felteszik maguknak a kérdést, hogy alapítványt vagy egyesületet (vagy annak valamilyen különös formáját) hozzák létre. A kérdésfeltevés azonban – részben – téves: az egyesület és az alapítvány fogalmának elemzéséből világosan megmutatkozik, hogy azt a kérdést kell feltenniük az alapítóknak, hogy milyen célt szeretnének elérni, és azt milyen keretek között kívánják megvalósítani, szükséges-e a céljukhoz vagyon vagy nem stb.

Az egyesületet ugyanis az egyesülési alkotmányos alapjog alapján alapítják meg a tagok (vagy alapítók), az alapítvány esetében viszont célra rendelnek bizonyos mértékű vagyontömeget. Az első esetben szervezetalapú a jog megközelítése, a második esetben viszont vagyonközpontú. Másképpen fogalmazva, az egyesületnek tagjai vannak (akik személyek), de nem feltétlenül van vagyona, az alapítványnak nincsenek tagjai, de mindenképpen van vagyona.

Az egyesület tehát egy önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező olyan szervezet, amely nyilvántartja a tagjait, és a tagjait közös célra szervezi. Az egyesületet, annak státuszát és létrehozását a civil törvény, a nyilvántartási törvény és a Ptk. szabályozza. Az egyesület létrehozásához 10 tag közös nyilatkozata szükséges, és az egyesület különös formái a párt, a szövetség, a szakszervezet. Alapításához

- legalább 10 alapító tag az egyesület megalakítását kimondja,

- az egyesület alapszabályát elfogadja,
- ügyintéző és képviseleti szerveit megválasztja és
- Magyarországon székhellyel rendelkezik.
- megalapítását (megváltozását) követően kérni kell annak nyilvántartásba vételét, amely nem tagadható meg, ha az alapszabályában foglalt célok és tevékenységek nem ellentétesek az Alaptörvénnyel, és alapítói eleget tettek a törvényben előírt követelményeknek.
- alapszabálya
 - az egyesület valamely szervezeti egységét jogi személlyé nyilváníthatja, ha annak önálló ügyintéző és képviseleti szerve van, továbbá rendelkezik a működéséhez szükséges vagyonnal.
 - rendelkezni kell a szervezet nevéről, céljáról és székhelyéről, szervezetéről, a tagsági jogviszony keletkezésének és megszűnésének módjáról és feltételeiről,
 - rendelkezni lehet a tag egyéb jogairól, kötelezettségeiről, a különleges jogállású tagságról (pártoló, tiszteletbeli)
- az egyesület tagja az lesz, akit a közgyűlés elfogad tagként, és ha feltételhez köti az alapszabály, annak meg nem felelő embernek harminc napos határidővel az egyesület felmondhat írásban, amelyről szintén a közgyűlés dönt
 - részt vehet az egyesület tevékenységében és rendezvényein;
 - választhat és választható az egyesület szerveibe;
 - köteles eleget tenni az alapszabályban meghatározott kötelességeinek;
 - nem veszélyeztetheti az egyesület céljának megvalósítását.
 - Ha a tag jogszabályt, alapszabályt vagy közgyűlési határozatot súlyosan vagy ismételten megsérti, a közgyűlés, bármely tag, egyesületi szerv kezdeményezésére, kizárási eljárást folytat le; a tisztességes eljárási szabályokat az alapszabályban kell rögzíteni (indoklás, írásbeliség, bizonyítás, jogorvoslatról tájékoztatás, közlés, fellebbezési rend),
 - az egyesület szervei által hozott jog- vagy alapszabállysértő határozat megsemmisítése iránt - a határozat tudomására jutásáról számított 30 napos jogvesztő határidőben - pert indíthat, amely a határozat végrehajtását nem gátolja, a bíróság azonban indokolt esetben - a tag kérelmére - a határozat végrehajtását felfüggesztheti. A per a törvényszék hatáskörébe tartozik. – ezek nem vonatkoznak a vallási tevékenységet is végző egyesületi határozatokra
 - az alapszabály vagy a felek megállapodása szerint a tagsági jogviszonyból, az egyesületi szervek és a tagok egymás közti jogvitája rendezésére állandó vagy eseti választott bírósági eljárás köthető ki,
 - a pártoló tag az egyesület tevékenységében csak vagyoni hozzájárulással vesz részt, a tiszteletbeli tagot az egyesület tagjai választják meg e tagságra, a különleges jogállású tagok az egyesület szerveibe nem választhatnak és az egyesületi szervek döntéshozatalában csak tanácskozási joggal vehetnek részt.
 - költségvetési szerv egyesület pártoló tagja nem lehet.
 - ügyintéző és képviseleti szervének tagja az lehet, aki legalább korlátozottan cselekvőképes, kivéve, ha a cselekvőképességét a bíróság a képviseleti joggal érintett ügycsoportban korlátozta, + a közügyek gyakorlásától nincs eltöltve + magyar állampolgár, vagy EGT polgár/családtagja vagy bevándorolt/letelepedett jogállású, illetve tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik állam polgára. A vezetői megbízás – ha az alapszabály másként nem rendelkezik – két évre szól, de az alapszabályban legfeljebb öt év rögzíthető érvényesen. A vezetők legfeljebb harmada lehet egyesületen kívüli személy

az egyesület felépítése:

- legfőbb szerve a tagok összessége (taggyűlés) vagy a tagok által - az alapszabályban meghatározottak szerint - közvetlenül vagy közvetett úton legfőbb szervként választott testület
 - szükség szerint, de legalább évenként egyszer össze kell hívni, vagy ha azt a bíróság elrendeli, illetve ha azt a tagok legalább 10%-a vagy az alapszabályban ettől eltérően meghatározott hányada - az ok és a cél megjelölésével – kéri. Ugyanakkor a vezetőség köteles összehívni, ha intézkedni kell, mert az egyesület vagyona a tartozásokat nem fedezi, vagy az egyesület céljainak elérése veszélybe került.
 - ülése személyes részvétellel elektronikus úton is lefolytatható, ha a legfőbb szerv tagjainak személyazonossága az igénybe vett elektronikus úton megfelelően igazolható, dokumentálható és ennek lehetőségét és módját a létesítő okirat rögzíti.
 - hatáskörébe tartozik az alapszabály megállapítása és módosítása; az éves költségvetés + az előző évről szóló számviteli beszámoló elfogadása, ha törvény/alapszabály eltérően nem rendelkezik; az ügyintéző és képviseleti szerv éves beszámolójának elfogadása; ha az alapszabály másként nem rendelkezik, az egyesület más egyesülettel való egyesülésének, szétválásának vagy feloszlásának kimondása; az ügyintéző és képviseleti szerv tagjainak megválasztása és visszahívása, díjazása, a vezető tisztségviselők feletti munkáltatói jogok gyakorlása, felügyelő biztosság tagjainak, könyvvizsgálónak a választása, díjazása, visszahívása, végelszámoló kijelölése, és döntés mindazokban az ügyekben, amelyeket az alapszabály a legfőbb szerv kizárólagos hatáskörébe utal
 - háromnegyedes szótöbbség kell az alapszabály módosításához (jelen lévőkből), az egyesületi célok módosításához, a megszűnés kimondásához (szavazati joggal rendelkezőkből).
- ügyintéző és képviseleti szerve a tagok által ilyen célból - az alapszabályban meghatározottak szerint - közvetlenül vagy közvetett úton választott testület (elnökség) vagy személy. Az elnökség három tagból áll, tagjai kötelesek bármely tagnak felvilágosítást és az egyesületi iratokba betekintést adni, ide értve a felügyelő bizottsági tagokat is, kivéve, ha a betekintés, felvilágosítás az egyesület üzleti (SIC!) titkét sértené, vagy e tagi jog gyakorlása visszaélészerű (SIC!) avagy nem tesz titoktartási nyilatkozatot a felvilágosítást kérő, ha ezt feltételként szabják meg.
- kötelező felügyelő bizottságot létrehozni, ha a tagok felénél több természetes személy vagy a taglétszám száz felett van, és feladata a működés és belső döntések jogszerű teljesítésének ellenőrzése,
- szervei határozatképesek, ha tagjainak több mint a fele jelen van, az alapszabály ennél magasabb jelenléti arányt is megállapíthat, határozataikat a jelenlévők szótöbbségével hozzák mindazon kérdésben, amely tekintetében az alapszabály a szótöbbség magasabb arányát nem írja elő. – határozatképtelenség esetén megismételt ülést kell későbbi időpontban tartani, és akkor a legfőbb szerv esetében a megjelent tagok számától függetlenül, egyéb egyesületi szerv esetén pedig az általános határozatképeségi szabályt kell betartani
- az egyesület megszűnik + a nyilvántartásból törlik:
 - a legfőbb/döntéshozó szerv döntése alapján átalakulással (jogutódlás),
 - a legfőbb szerve a feloszlásáról határoz, kivéve, ha az egyesülettel szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt vagy az egyesület fizetéképtelenségét a bíróság megállapította,

- a bíróság feloszlatja,
- a törvényességi ellenőrzési eljárás eredményeképpen a bíróság megszünteti, vagy
- megállapítja megszűnését,
- a fizetéseképtelensége miatt indult eljárásban a bíróság megszünteti,
- Ha az egyesület jogutód nélkül szűnik meg,
 - végelszámolási eljárást kell lefolytatni.
 - alapszabálya vagy törvény eltérő rendelkezése hiányában, a hitelezői igények kielégítése után - megmaradt vagyonát törvényben meghatározott célra kell fordítani és az ott megjelölt módon kell nyilvánosságra hozni.

Az alapítvány

Valamely tartós közérdekű cél érdekében rendelt vagyon. Ebben az esetben nem több tag közös és együttes nyilatkozatára (akaratnyilatkozatára) van szükség, hanem egy (vagy több) alapító vagyonának letétbe helyezésére (amiből a célt megvalósítja az alapítvány, annak szervezetén keresztül). Az alapítvány tehát egészen más logika alapján jön létre, mint az egyesület és annak különös formái, viszont ugyanazok a jogszabályok szabályozzák státuszát, szervezetének kialakítását és nyilvántartásba vételét. (Más kérdés, hogy a Magyarországon nyilvántartásba vett alapítványok – különösen a kilencvenes években létrejöttek – többsége nem teljesen felel meg ennek meghatározásnak, hiszen többnyire valamilyen program, cél megvalósítására, jelképes vagyonnal jöttek létre.) Tipikus példája ez annak, hogy a gyakorlat olykor eltérően értelmezi és alkalmazza a jogintézményeket, mint ahogyan azt a jogalkotó eredetileg szánta.

Fontos, hogy a kezelő (szerv) akár egyfős is lehet, de a lényeg, hogy az alapítónak ne legyen meghatározó befolyása, vagyis ne legyenek egymással függő viszonyban az alapító és a kezelő. További jelentős szabály, hogy a 11/2012. (II. 29.) KIM miniszteri rendelet szerint, az alapítvány céljára rendelt vagyona legalább 100 000 forint legyen (az egyszerűsített eljárás során nyilvántartásba vett szervezetek esetében), bár erre nem volt felhatalmazása a miniszternek, tehát nem alkotmányos. Amennyiben egy szervezetet a bíróság hiánypótlásra szólít fel, mert kevesebb lenne a vagyona az alapításkor, érdemes javasolni a bíróságnak, hogy alkotmányellenes jogszabály kapcsán függessze fel az eljárást és küldje az Alkotmánybíróságnak a rendeletet ezen pontja vonatkozásában.

Alapítvány létesítésekor rendelkezni kell, és a bírósági bejegyzéshez csatolni kell:

- az alapítvány vagyonának kezelésére kijelölt (egyfős) kezelő szerv neve, illetve megnevezése, valamint lakóhelye (székhelye), vagy az említett célból létrehozott (több főből álló) kezelő szervezet tagjainak neve, lakóhelye;
- az alapítvány kezelő szerve (szervezete) tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó, az összeférhetlenségre is kiterjedő nyilatkozata;
- igazolás az alapítvány céljára rendelt vagyon rendelkezésre bocsátásáról:
 - pénzbeli vagyonrendelés esetén a pénzforgalmi szolgáltató (bank) igazolása a fizetési vagy pénzforgalmi számlán elhelyezett összegről, az ügyvéd vagy a bíróság igazolása az ügyvédi vagy bírósági letétről vagy a közjegyző igazolása az alapítvány céljára rendelt vagyon bizalmi őrzésbe adásáról;
 - a legalább a működés megkezdéséhez szükséges pénzbeli vagyonrendelésen túlmenően - egyéb vagyonrendelés esetén az alapítói nyilatkozat;

- felügyelő szerv esetén a felügyelő szerv tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó nyilatkozata és
- az alapítói jogok gyakorlására kijelölt személynek a kijelölés elfogadására vonatkozó nyilatkozata.

Felügyelő szervet kötelező kijelölni azon közhasznú alapítványoknak, amelyek éves bevétele meghaladja az 5 millió Ft-ot, más esetekben a felügyelő szerv létrehozása önkéntes.

Alapítvány esetén nyilatkozni kell

- az alapítvány típusáról (alapítvány, a pártok működését segítő tudományos, ismeretterjesztő, kutatási, oktatási tevékenységet végző alapítvány, azaz pártalapítvány);
- az alapítvány vagyon-felhasználás módjáról, a felhasználható vagyon mértékéről (tehát hogy a teljes vagyon vagy annak valamekkora része, valamilyen hányada vagy esetleg annak hasznai használhatóak fel a cél érdekében);
- arról, hogy az alapítványhoz lehet-e csatlakozni (nyílt vagy zárt alapítvány).

Az alapító tartós akadályoztatása vagy halála esetére kijelölte az alapítói jogok gyakorlóját, vagy nem. Az első esetben az alapítói jogok gyakorlója alapítóként lép fel (ugyanazok a szabályok vonatkoznak rá, mint az alapítóra), és felveszi a kezelő szervvel a kapcsolatot. Abban az esetben, ha nincs kijelölés, a kezelő szerv a bírósághoz fordulhat, ugyanis az alapítói jogokat az alapító, illetve a kijelölés hiányában a bíróság gyakorolja: minden esetben, amikor az alapítóra van szükség (pl. pályázaton való induláshoz módosítani szükséges az alapító okiratot, stb.) a bíróságot kell keresni.

Az alapítványt az alapító nem vonhatja vissza, a kuratórium pedig nem szüntetheti meg. Megszűnésről szóló döntés és eljárás nincs az alapítvány esetében, ahogy az egyesületnél a legfőbb szerv döntése alapján. Az alapítványok esetében az alapító kérheti az időmúlásra, feltétel bekövetkezésére, a cél megvalósulására, illetve a lehetetlenülésére hivatkozva a nyilvántartásból való törlést. A cél megvalósulását, vagy lehetetlenülését okiratokkal bizonyítani kell. A lehetetlenülésre hivatkozását követően a bíróság 30 napos határidővel nyilatkozattételre hívja fel az alapítványt. Amennyiben az alapítvány az alapító kérelmét vitatja (mármint a cél lehetetlenülését), a bíróság a nem-peres eljárást megszünteti, illetve, ha a bíróság nem látja indokoltnak a becsatolt iratokból a cél megvalósításának lehetetlenségét, a bíróság elutasítja a kérelmet. Mindkét esetben a döntéstől számított 30 napon belül perelhet az alapító. A gyakorlatban az alapító és a kezelő szerv együtt megszüntetheti az alapítványt úgy, hogy a törvényességi ellenőrzési eljárás során „megbuktatják” a szervezetet, pl. nem nyújtják be a szervezet beszámolóját egy évig, és az ügyészség kezdeményezésére a bíróság a szervezetet megszünteti. Ez ugyanakkor veszélyes játék, hiszen a beszámolót el kell készíteni, mivel a beszámoló elkészítésének hiánya büncselekmény is lehet, ha a szervezet gazdasági adatokat titkol el.

A megszünt alapítvány vagyonát - az alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában - a bíróság a Nemzeti Együttműködési Alap támogatására köteles fordítani. Eltérő rendelkezést az alapító okirat tartalmazhat, amely – akár az alapítónak is – visszajuttathatja a vagyont.

Fontos kiemelni, hogy a PTK 2014 március 15-i életbe lépésével, két évad adott arra minden civil szervezetnek, hogy alapító okiratát az új szabályokhoz (különösen a kógens és nem diszpozitív rendelkezésekhez) igazítsa. 2016 március 15-e után már nem fogadható el a korábbi jogszabályokra épülő alapszabály, alapító okirat a bejegyzett civil szervezeteknél. A bíróságokra hárul a **változás bejelentéskor** az olyan szabályok értelmezése, miszerint az civil szervezet alapító okiratában foglaltak nyilvánvalóan nem sértetik a munkavállalók, a hitelezők vagy a tagok kisebbségének a jogait.

A civil szervezet neve

Meg kell felelnie a névszabatosság, a névkizárólagosság és a névvalódiság elvének.

- **Névkizárólagosság:** azt jelenti, hogy a név különbözik az ország területén hasonló működési körben tevékenykedő, nyilvántartásba vett szervezet nevétől, a név az egyediesítésre alkalmas, azaz a megjelölés a szervezetnek sajátos, más szervezettől eltérő jelleget ad, kizárja az összetévesztés lehetőségét.
- **Névvalódiság:** azt jelenti, hogy a szervezet nevében nem szerepel olyan kifejezés, amely a szervezet jelentőségét vagy működését illetően megtévesztésre alkalmas.
- **Névszabatosság:** azt jelenti, hogy a szervezet neve a névalkotás nyelvi és társadalmi követelményeinek megfelel, kiejthető, megjegyezhető, azonosítható.
- A szervezet neve nem lehet kizárólag számok vagy betűk halmaza. Nem használhatók névként vagy annak egyes elemeiként az országban meg nem honosodott idegen szavak. A latin vagy egyéb idegen szavak, kifejezések, elnevezések használatát a szervezet nemzetközi, nemzetiségi jellege, a történelmi hagyományok folytatása indokolhatja. Egyéb esetekben csak akkor fogadható el, ha közismert, a köznyelv által elfogadott idegen nyelvű kifejezésről van szó. Ha a szervezet neve nem felel meg valamely fenti elvnek, a bíróság felhívja a kérelmezőt, hogy a létesítő okirat módosításával jelöljön meg olyan nevet, amely megfelel a jogszabályi követelményeknek.

Biztosító egyesület

Aa biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX.tv.alapján, kölcsönös hasznú, mert kizárólag tagjával kötött szerződés alapján tevékenykedik:

- biztosítási díj ellenében, a biztosítási feltételekben meghatározott biztosítási események bekövetkezése esetében, biztosítástechnikai elvek alapján,
- előre meghatározott szolgáltatást nyújt
- a belépés feltétele a biztosítási szerződés létrejötte
- elnevezésében köteles egyértelműen utalni arra, hogy kölcsönös biztosító egyesületi formában tevékenykedik
- alapszabályában - a Ptk.-ban foglaltakon túl - rendelkezni kell pl. az egyesület tevékenységi köréről, induló tőkéről és annak befizetési módjáról, a tagdíj kialakításának elveiről, mértékéről, az eredmény felhasználási elveiről, a veszteség rendezésének módjáról, a tagok által teljesítendő kötelező pótlólagos befizetésről
- biztosító részvénytársasággá alakulhat át.

Nyilvántartásba vétel

A 2011. évi CLXXXI. tv. a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról önállóvá vált, korábban ez több jogszabályban szerepelt. A bírósági eljáráshoz használt úrlapokról a 11/2012.(II.29.) KIM rendelet szól:

- a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszék veszi nyilvántartásba, törli, ad adatot a nyilvántartásból (polgári nem-peres eljárás)
- Országos Bírósági Hivatal által működtetett, a bíróságok, valamint a felek és az eljárásban részt vevő egyéb személyek részére rendelkezésre álló, az

interneten elérhető országosan egységes számítástechnikai rendszer használatával, gépi adatfeldolgozással jár el

- bírósági titkár első fokon önállóan önálló aláírási joggal eljárhat, érdemi határozatot hozhat
- A beadványokat elektronikus úton történő eljárás esetén úrlapon lehet benyújtani (digitalizált okiratokkal együtt): bizonyos szervezeteknek, pl. a köztestület, a kölcsönös biztosító egyesület, a hegyközség, a párt, az országos sportági szakszövetség és a szövetség számára, ha a kérelmező jogi képviselővel jár el vagy a kérelmező az egyszerűsített nyilvántartásba vételi és változásbejegyzési eljárás lefolytatását kéri, közhasznú szervezetté minősítés iránti kérelmet
- Az elektronikus úton történő eljárás esetén a beadványt minősített elektronikus aláírással kell ellátni vagy a Ket szerinti biztonságos kézbesítési szolgáltatás igénybe vételével kell benyújtani
- Elektronikus úton történő beadás esetén a beadvány benyújtásáról annak benyújtója az informatikai rendszer útján automatikusan visszaigazolást kap
- A bíróság az ügyész részére elektronikus úton küldi meg az iratokat
- A kérelemnek tartalmaznia kell: az eljáró bíróság megjelölését, a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét), a szervezet nevét, elnevezését, erre irányuló kérelme esetén a szervezet rövidített vagy magyar nyelvű elnevezésének megfelelő idegen nyelvű elnevezését (névszabatosság, kizárólagosság és valódiság), a szervezet székhelyét, a szervezet képviselőjének nevét, lakóhelyét, a képviseleti jog terjedelmét, a szervezet célját, a szervezet célja szerinti besorolását, az alapító okirat, alapszabály (létesítő okirat) keltét, az adószám és a statisztikai számjel beszerzése érdekében - a szervezet gazdasági tevékenységei közül a főtevékenységet és a szervezet típusát
- A kérelemhez csatolni kell: a szervezet létesítő okiratát és a székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat másolatát. Ha az alapításában jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság vesz részt, a jogi személy alapító jogi személyiségét igazoló okiratot vagy a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságként való működést igazoló okiratot és a szervezet nevében eljáró képviselő képviseleti jogát igazoló okiratot is. Ha a szervezet neve jogi személy, más szervezet vagy természetes személy nevét tartalmazza, a kérelemhez csatolni kell a jogosultnak, illetve örökösének vagy jogutódjának a névhasználathoz hozzájáruló nyilatkozatát. Ha a szervezet neve olyan elnevezést tartalmaz, amelyhez másnak jogi érdeke fűződik, a kérelemhez csatolni kell a jogosult hozzájárulását tartalmazó nyilatkozatot. Ha a szervezet neve a történelem kiemelkedő személyiségének nevét tartalmazza, a kérelemhez csatolni kell a Magyar Tudományos Akadémia névviseléshez adott engedélyét, magyar nyelvű elnevezésének megfelelő idegen nyelvű elnevezés - a külön jogszabályban foglaltak szerint arra jogosult által készített - idegen nyelvű (hiteles) fordítását, azokat az okiratokat is, melyek alapján megállapítható, hogy a szervezet a külön jogszabályban előírt kötelezettségeket teljesítette
- A bíróság a nyilvántartásba vétel iránti kérelmet 60 napon belül elutasítja, ha a kérelmező a hiánypótlási felhívást követően a kitűzött határidő (45 nap) alatt a hiánytalan kérelmet nem nyújtotta be, és emiatt a kérelem nem bírálható el.
- Ha a nyilvántartásba vételi kérelem elutasítását követően 30 napon belül ismételtel kérheti a nyilvántartásba vételét, a korábbi eljárásban benyújtott

iratokat nem kell ismételt benyújtani, de a határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs

- Ha a bíróság döntési kötelezettségének határidőn belül nem tesz eleget, a bíróság elnöke felhívja a bírót (bírósági titkárt), hogy 8 napon belül tegye meg a szükséges intézkedéseket a kérelem elbírálása érdekében.
- Közhasznúsági nyilvántartásba vételről 30 napon belül döntés
- Jogorvoslat is nem peres eljárás, a másodfokú bíróság a fellebbezésről a felterjesztéstől számított 60 napon belül dönt
- Egyszerűsített eljárás: Ha az egyesület vagy az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti hiánytalan kérelemhez (változásbejegyzési kérelemhez) a jogszabályban meghatározott mintaokirat alapján készült létesítő okiratot csatol, úgy a végzést 15 napon belül hozzák meg
- Sajátos bejegyzési szabályok alapítványra, egyesületre, egyéb non-profit szervezetekre (pl. szövetség, párt, sportszervezet)
- Az ügyésznek - ha az ügyészség látja el a szervezet feletti törvényességi ellenőrzést - kézbesíteni kell a nyilvántartásba vételi, a változásbejegyzési és a nyilvántartásból való törlés iránti eljárás során a nem az ügy érdemében hozott fellebbezhető végzést és az ügy érdemében hozott végzést
- A bíróság a szervezetet hivatalból törli a nyilvántartásból a felszámolási eljárást lefolytató bíróságnak a szervezet megszüntetéséről szóló jogerős végzése vagy a szervezet feloszlásáról, megszüntetéséről vagy megszűnése megállapításáról rendelkező jogerős ítélet alapján.

A nyilvántartásba vételi szabályokról szóló törvény úgy rendelkezik, hogy a létesítő okirat módosítását változásbejegyzési kérelemmel kell a bíróságnak bejelenteni a változás elfogadásától számított 60 napon belül. A jogszabály módosítása esetén annak hatálybalépését követően haladéktalanul módosítani kell az alapszabályt és azt változásbejegyzési eljárásban bejelenteni a bíróságnak. Amennyiben ez nem történik meg, akkor az értelmezhető törvényellenes működésként is, amit az ügyészség törvényességi ellenőrzési eljárásában vizsgálhat. Például, ha módosul a jogszabály, módosítani szükséges a létesítő okiratban a közhasznú tevékenység jogszabályi alapját jelölő részt.

Státuskérdések

A szervezetek létrejöttén kívül a megszűnés, az átalakulás, a beolvadás, egyesülés is alapjogi tartalmú, bár ezt a civil törvény alapvetően nem így, hanem gazdasági (és visszaélést megelőzős) célú kérdésnek tekinti, mégpedig a következő túlzottan aprólékos jogszabályok és a szervezet számára jogszabály erejű saját, belső szabályok révén:

- az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (Ctv.)
- a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény (Cnytv.),
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) és 2013. évi V. törvény (új Ptk.),
- egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról szóló 2013. évi CLXXVI. Törvény,
- a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (Gt.),
- a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi IL. törvény (Cstv.), és
- a szervezet alapító okiratában foglaltak alapján.

Az egyesület

Jogutódlással az egyesület más jogi személlyé nem alakulhat át, csak egyesülettel egyesülhet, és csak egyesületekre válhat szét. Jogutód nélkül a tagok vagy alapítók kimondják megszűnését; illetve a bíróság megszünteti, ha

- megvalósította célját vagy az egyesület céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és új célt nem határoztak meg; avagy
- az egyesület tagjainak száma hat hónapon keresztül nem éri el a tíz főt
- határozott időre jött létre és a meghatározott időtartam eltelt;
- megszűnése meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett; feltéve mindegyik esetben, hogy a jogi személy vagyoni viszonyainak lezárására irányuló megfelelő eljárás lefolytatását követően a bíróság a jogi személyt a nyilvántartásból törli.

A fennmaradó vagyon sorsát is rendezi a törvény a jogutódlás nélküli megszűnéskor:

- A hitelezők követeléseinek kiegyenlítése után fennmaradó vagyont az alapszabályban meghatározott, az egyesület céljával megegyező vagy hasonló cél megvalósítására létrejött közhasznú szervezetnek kell átadni.
- A nyilvántartó bíróság jogszabályban meghatározott szervezetnek juttatja a vagyont, ha az alapszabály nem tartalmaz rendelkezést a megszűnő egyesület vagyonáról, vagy ha az alapszabályban megjelölt közhasznú szervezet a vagyont nem fogadja el vagy azt nem szerezheti meg.
- A fennmaradó vagyon sorsáról a nyilvántartó bíróság a törlést kimondó határozatában rendelkezik, a vagyonátruházás teljesítésére szükség esetén ügygondnokot rendel ki.
- A vagyon feletti rendelkezési jog az egyesület törlésével száll át az új jogosultra.

Szintén új elem, hogy a vezető tisztségviselőkről kimondja a törvény, miszerint a jogutód nélküli megszűnéskor a vezető tisztségviselőkkel szemben e minőségükben az egyesületnek okozott károk miatti kártérítési igényt - a jogerős bírósági törléstől számított egy éven belül - az egyesület törlésének időpontjában tagsági jogviszonyban álló tag vagy az érvényesítheti, akinek a részére a megszűnéskor fennmaradó egyesületi vagyont át kellett adni, vagy ha lett volna vagyon, át kellett volna adni. A hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig szintén kártérítési igényt nyújthatnak be az egyesület vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő az egyesület fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe, és nem volt végelszámolás.

Az alapítvány

Az alapítvány más jogi személlyé nem alakulhat át, csak alapítvánnyal egyesülhet vagy alapítványokra válhat szét. Az egyesüléséről vagy az alapítvány szétválásáról az alapító akkor hozhat döntést, ha az alapító okiratban meghatározott vagyon juttatását teljesítette. Az egyesülés vagy a szétválás egyébként nem járhat az alapítványi vagyon csorbításával és az alapítványi cél veszélyeztetésével.

A jogutód nélküli megszűnés akkor állhat elő, ha

- határozott időre jött létre és a meghatározott időtartam eltelt;
- meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett;
- a célját az alapítvány megvalósította, és az alapító új célt nem határozott meg;

- az alapítvány céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és a cél módosítására vagy más alapítvánnyal való egyesülésre nincs mód; vagy
- három éven át a célja megvalósítása érdekében nem folytat tevékenységet.
- Jogosult a bíróság megszüntetni, ha a jogi személy vagyoni viszonyainak lezárására irányuló megfelelő eljárás lefolytatását követően a bíróság a jogi személyt a nyilvántartásból törlik. Am az alapító nem szüntetheti meg az alapítványt.

Ha valamelyik megszűnési ok bekövetkezik, a kuratórium értesíti az alapítói jogokat gyakorló személyt vagy szervet a szükséges intézkedések megtétele érdekében, és a megszűnési ok bekövetkeztét közli a felügyelő bizottsággal és a könyvvizsgálóval is.

Ha az alapítói jogokat gyakorló személy vagy szerv a megszűnési ok alapján 30 napon belül érdemi intézkedést nem hoz, a kuratórium ezt követően köteles a nyilvántartó bírósághoz bejelenteni a megszűnési okot. A bejelentési kötelezettség késedelmes voltából vagy elmulasztásából eredő károkért az alapítvánnyal és harmadik személyekkel szemben a kuratórium tagjai egyetemlegesen felelnek.

Mi lesz a jogutódlás nélkül megszűnő alapítványi vagyonnal?

- A hitelezői igények kielégítése után megmaradó vagyonáról a törlését elrendelő határozatban kell rendelkezni, egyébiránt az alapító okiratban megjelölt személyt illeti, azzal, hogy az alapítót, a csatlakozót és az egyéb adományozót, továbbá ezek hozzátartozóit megillető vagyon nem haladhatja meg az alapító, a csatlakozó és az egyéb adományozó által az alapítványnak juttatott vagyont,
- az alapító az általa juttatott vagyonról az alapítvány céljával azonos vagy hasonló célú alapítvány vagy egyesület számára rendelkezhet, ha az alapító okirat ilyen esetre a vagyonról nem rendelkezik vagy a rendelkezés teljesítése lehetetlen.
- A nyilvántartó bíróság jogszabályban meghatározott szervezetnek juttatja a vagyont, ha az alapító okirat, vagy az alapító nem rendelkezik a megszűnő alapítvány vagyonáról, vagy ha az alapító okirat által megjelölt személy, vagy az alapító által megjelölt alapítvány, egyesület a vagyont nem fogadja el vagy azt nem szerezheti meg.

Végelszámolás

A Ctv.rendelkezései szerint kerül sor, a bírósági eljárásokra pedig a Ctv.ben nem szabályozott kérdésekben a Pp.rendelkezéseit – a nem-peres eljárási eltérésekkel – kell alkalmazni. A végelszámolással összefüggő bírósági eljárások lefolytatására a civil szervezetet nyilvántartó bíróság illetékes. Ha az egyesület nem fizetéképtelen, és a Ctv.eltérő rendelkezést nem tartalmaz – végelszámolás lefolytatásának van helye. A végelszámolás tárgya a szervezetnek az a vagyona, amellyel a végelszámolás kezdő időpontjában rendelkezik, továbbá amelyet a végelszámolás folyamata alatt szerez

Ha az egyesület döntéshozó szerve határoz az egyesület jogutód nélküli megszűnéséről vagy határozatban megállapítja, hogy az egyesület megszűnt, egyúttal határoz a végelszámolás elrendeléséről, a végelszámolás kezdő időpontjáról, megválasztja a végelszámolót, illetve rendelkezik a civil szervezet vagyoni részesedésével működő jogalanyok, valamint a részvételével működő alapítvány vagy egyesület sorsáról. Nem határozható el a civil szervezet fizetéképtelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik. Kezdő időpontjában a

civil szervezet vezető tisztségviselőjének megbízatása megszűnik, és a civil szervezet önálló képviseleti joggal rendelkező vezető tisztségviselőjének a végelszámoló minősül.

A végelszámolás kezdő időpontjától 30 napon belül a civil szervezet korábbi vezető tisztségviselője

- a folyamatban lévő ügyekről a végelszámolót tájékoztatja,
- nem selejtezhetsé a titkos minősítésű, a számviteli és az adóügyi iratokról iratjegyzéket, és azokat, valamint az irattári anyagokat a végelszámolónak átadja,
- a végelszámoló díjazása esetén erre + költségtérítésének kifizetéséhez tartalékot képez, és azt a pénzforgalmi számlájára befizeti, ott elkülönítetten tartja nyilván,
- a végelszámolás megindításáról a munkavállalókat, valamint a munka törvénykönyvében meghatározott szakszervezeteket, az üzemi tanácsot (üzemi megbízottat) haladéktalanul tájékoztatja,
- végelszámoló a hitelezői igény bejelentési határidő elteltét követő 15 napon belül a követelésekről jegyzéket készít, kimutatja az elismert és a vitatott hitelezői igényeket.
- a követelések jegyzékét a végelszámoló további 15 napon belül benyújtja a bírósághoz. A vitatott hitelezői igények hitelezőit a végelszámoló a követelésük ilyen minősítéséről ugyanezen időtartam alatt értesíti
- a végelszámolást nem lehet addig befejezni, amíg a szervezetnek olyan ismert követelése vagy tartozása áll fenn, amelyről a vagyonfelosztási határozatban nem rendelkeztek.

Nem lehet befejezni a végelszámolást, ha a szervezettel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban, befejezésére csak akkor kerülhet sor, ha az adott eljárás megszűnt vagy a civil szervezet a fél személyében bekövetkező változás miatt az eljárásnak többé nem alanya.

Ha a bíróság azt észleli, hogy a végelszámoló a kötelezettségeit nem teljesíti, úgy határidő tűzésével és pénzbírság terhe mellett felhívja a mulasztás pótlására, és ennek eredménytelensége esetén 100 000 forinttól 900 000 forintig terjedő, ismételten is kiróható pénzbírsággal sújtja.

Az átalakulás szabályai

Átalakulás esetén a jogi személy létesítésére vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell, de nem alakulhat át a jogi személy, ha

- jogutód nélküli megszűnése iránti eljárás vagy csődeljárás alatt áll;
- vele szemben jogi személy elleni büntetőjogi intézkedés iránti eljárás van folyamatban, vagy jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedés hatálya alatt áll; vagy
- tagok vagy az alapítók a létesítő okirat szerinti vagyoni hozzájárulásukat nem teljesítették

Az átalakulás kezdeményezéséről – az átalakulás módjának és a jogutód jogi személynek a meghatározásával – a jogi személy tagjai, illetve alapítói döntenek. A civil szervezet döntéshozó szerve határoz a jogutódlással történő megszűnéséről, és

- a döntést követően a jogi személy ügyvezetése köteles az átalakulási vagyonmérleg-tervezetet is tartalmazó átalakulási tervet készíteni és azt a tagokkal, illetve alapítókkal közölni.

- a civil szervezet ügyvezetésének – ha a civil szervezetnél felügyelő bizottság működik –, a felügyelő bizottság által véleményezett előterjesztése alapján állapítja meg, hogy a civil szervezet tagjai, illetőleg alapítói egyetértenek-e a jogutódlással történő megszűnés szándékával
- döntéshozó szerv meghatározza a vagyonomérleg-tervezetek fordulónapját, – kötelező könyvvizsgálat esetén – dönt a könyvvizsgáló személyéről, megbízza a civil szervezet ügyvezetését a jogutódlással történő megszűnéssel szülő döntés meghozatalához szükséges egyéb – jogszabály által meghatározott vagy a döntéshozó szerv által előírt – okiratok elkészítésével.
- Az átalakulásról a tagok vagy alapítók az átalakulási terv elfogadásával határoznak;
- a határozatot a döntéshozó szerv legalább háromnegyedes szótöbbséggel hozza meg.
- átalakulási tervet és a döntést közzé kell tenni
- az a hitelező, akinek követelése a közzététel előtt keletkezett, a közzétételtől számított 30 napos jogvesztő határidőn belül az átalakuló jogi személytől megfelelő biztosítékot követelhet, ha az átalakulás követelésének kielégítését veszélyezteti.
- az átalakulással létrejövő jogi személy nyilvántartásba vételével egyidejűleg az átalakulással megszűnő jogi személyt törölni kell a nyilvántartásból. A létrejövő jogi személy nyilvántartásba vételéig az átalakuló jogi személy a bejegyzett jogi személy típusban folytatja tevékenységét.
- Ha a nyilvántartó bíróság az átalakulás bejegyzését elutasítja, a jogi személy korábbi formájában működik tovább
- vagyonomérleg-tervezetre, a hitelezőkkel kapcsolatos eljárásra, a végleges vagyonomérlegre az egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy a hitelezőkkel kapcsolatos eljárás során a cégközlönybeli közzététel és a törvényességi felügyeleti eljárás szabályai helyett a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.
- civil szervezettel szemben fennálló követeléseket nem teszi lejárttá.
- A jogelődöt megillető jogszabályban biztosított jogok és kedvezmények a jogutódot is megilletik, ha a jogszabályban biztosított jogok és kedvezmények megszerzésének feltételei a jogutódnál továbbra is fennállnak. A jogok és kedvezmények megszerzésénél a jogelőd adatait kell figyelembe venni.
- Ha a bíróság a jogutódlással történő megszűnés bejegyzését megtagadja, a jogutódlással megszűnni kívánó civil szervezet működik tovább

A tagok, alapítók a részükre tájékoztatásként írásban átadott jogutódlással történő megszűnéssel kapcsolatos döntések kézhezvételétől számított 30 napon belül írásban nyilatkozhatnak arról, ha nem kívánnak a jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává válni. Ilyen nyilatkozat hiányában úgy kell tekinteni, hogy a tag, alapító a jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává kíván válni.

- A tagsággal rendelkező jogi személy tagjai az átalakulási terv közzétételétől számított 30 napon belül nyilatkozhatnak arról, hogy nem kívánnak az átalakulással létrejövő jogi személy tagjaivá válni. Ilyen jognyilatkozatot tett tagok tagsági jogviszonya az átalakulás időpontjában megszűnik, és az átalakuló jogi személy vagyonából olyan hányadra jogosultak, amelyet a jogi személy jogutód nélküli megszűnése esetén igényelhetnének.
- Az átalakulási tervet a tagok nyilatkozata alapján szükség szerint módosítani kell.
- A tagok, alapítók kinyilvánított és részükre tájékoztatásként írásban átadott jogutódlással történő megszűnéssel kapcsolatos döntések kézhezvételétől számított 30

napon belül írásban nyilatkozhatnak arról, ha nem kívánnak a jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává válni. Ilyen nyilatkozat hiányában úgy kell tekinteni, hogy a tag, alapító a jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává kíván válni.

Az alapítvány alapítója az egyesülés és a szétválás során a jogutód alapítvány alapítói jogának gyakorlására az alapítványra vonatkozó szabályok szerint más személyt, illetve alapítványi szervet is kijelölhet vagy a jogutód alapítványban őt megillető alapítói jogot másra átruházhatja.

A jogutódlással történő megszűnés elhatározásáról a döntéshozó szerv döntését követő 15 napon belül tájékoztatni kell a civil szervezetnél működő munkavállalói érdek-képviselői szerveket.

Az egyesülés szabályai

Összeolvadásnál az összeolvadó jogi személyek megszűnnek, és új jogi személy jön létre általános jogutódlás mellett. Beolvadásnál pedig a beolvadó jogi személy szűnik meg, általános jogutódja az egyesülésben részt vevő másik jogi személy. A részt vevő jogi személyek mindegyike határoz az egyesülés kezdeményezéséről, az ügyvezetések kötelesek az átalakulási tervnek megfelelő tartalommal közös egyesülési tervet készíteni, és az érintett jogi személyek az egyesülési terv elfogadásáról együtt vagy külön-külön, de konszenzussal döntenek.

Nem egyesülhet más egyesülettel, nem egyesíthető más alapítvánnyal felszámolás, jogutód nélküli megszüntetési eljárás alatt áll, vagy büntetőügyben eljáró bíróság vagy ügyész az egyesületet, illetve alapítványt vagy a bíróságot arról értesíti, hogy az egyesülettel, illetve alapítvánnyal szemben a külön törvényben meghatározott büntetőjogi intézkedés alkalmazására kerülhet sor. Az egyesület más egyesülettel való egyesülését csak akkor határozhatja el, illetve az alapítvány más alapítvánnyal való egyesítése csak akkor rendelhető el, ha a létesítő okirat szerinti induló tőkét teljes egészében az egyesület, illetve az alapítvány rendelkezésére bocsátották.

Az egyesülési tervben mi szerepel:

- az egyesülő és a jogutód civil szervezet vagyonmérleg-tervezete
- egyesülési szerződés, amelyben meg kell határozni
 1. az egyesülő civil szervezet típusát,
 2. nevét,
 3. székhelyét
 4. nyilvántartási számát,
 5. a létrejövő (jogutód) civil szervezet nevét és székhelyét,
 6. az egyesülés módját (összeolvadás vagy beolvadás),
 7. beolvadás esetében az átvevő civil szervezet létesítő okiratában szükséges módosítások tervezetét,
 8. összeolvadás esetében az új civil szervezet létesítő okiratának tervezetét,
 9. és még amit az egyesülésben részt vevő civil szervezetek döntéshozó szervei szükségesnek tartanak

A szétválás rendje

Különválás esetén a jogi személy megszűnik, és vagyona a különválással létrejövő több jogi személyre mint jogutódra száll át. Kiváláskor a jogi személy fennmarad, és vagyonának egy része a kiválással létrejövő jogi személyre mint jogutódra száll át. Jogi személy kiválással vagy különválással úgy is szétválhat, hogy

- a kiváló tag a jogi személy vagyonának egy részével már működő jogi személyhez mint jogutódhoz csatlakozik (beolvadásos kiválás);
- a különváló tagok a jogi személy vagyonának rájuk eső részével különböző, már működő jogi személyekhez mint jogutódokhoz csatlakoznak (beolvadásos különválás).

Beolvadásos kiválás és beolvadásos különválás esetén a döntéshozó szerv szétválásról szóló döntéséhez annak a jogi személynek a hozzájárulása is szükséges, amelybe a kiváló vagy különváló tagok beolvadnak.

A szétváló jogi személy jogutódjai – ideértve kiválás esetén a megmaradó jogi személyt is – a szétváló jogi személynek a szétválás előtt keletkezett kötelezettségeiért a szétválási terv rendelkezései szerint kötelesek helytállni. Ha az adott kötelezettséget a szétválási tervben nevesített jogutód nem teljesíti, azért valamennyi jogutód egyetemlegesen köteles helytállni.

- Ha egy kötelezettségről a szétválási tervben nem rendelkeznek, azért a jogutódok egyetemlegesen kötelesek helytállni.
- A szétváló jogi személy vagyonmegosztás előtt szerzett jogainak érvényesítésére a szétválás után az a jogutód jogosult, amelynek az adott jogot a szétválási terv juttatta. Ha valamely jogról a szétválási tervben nem rendelkeztek, az a jogutódokat a vagyonmegosztás arányában illeti meg.
- A civil szervezetek szétválása során a jogelőd civil szervezet tagja, alapítója akár valamennyi jogutódban tagként, alapítóként vehet részt.

A szétválási tervben kap helyet a szétváló és a jogutód civil szervezet vagyonmérleg-tervezete és a szétválási szerződés. A szétválási szerződést a döntéshozó szerv döntései alapján a vezető tisztségviselők készítik el. Ebben meg kell határozniuk:

- a szétváló civil szervezet típusát, nevét, székhelyét és nyilvántartási számát és a létrejövő civil szervezetek nevét és székhelyét,
- a szétválás módját (különválás, kiválás),
- a vagyonmegosztási javaslatot, vagyis a jogelőd vagyonának a jogutódok közti megosztásának tervezett arányát,
- az egyes jogosítványok, illetve kötelezettségek, valamint a folyamatban lévő peres és nem-peres ügyek és hatósági eljárások tekintetében a jogutód nevesítését,
- kiválás esetében a fennmaradó (továbbműködő) civil szervezet létesítő okiratában szükséges módosítások tervezetét, valamint a kiválással létrejövő civil szervezet(ek) létesítő okiratának tervezetét,
- különválás esetében a létrejövő új civil szervezetek létesítő okiratának tervezetét, g) beolvadásos kiválás és beolvadásos különválás esetén, ha kizárólag fennmaradó (továbbműködő) civil szervezetek vannak, ezen civil szervezetek létesítő okiratában szükséges módosítások tervezetét,
- azt, hogy a nyilatkozatot elmulasztó tag melyik jogutód civil szervezet tagjává válik,
- amit a szétváló civil szervezet döntéshozó szerve még szükségesnek tart.

A szétválási szándékról való döntéshozatalban a vagyonfelosztási javaslat elkészítése is szerepel:

- a szétválási terv elfogadásáról vagy módosításáról a szétváló civil szervezet döntéshozó szerve határozattal dönt,
- a szétváló civil szervezet tagjai, alapítói nyilatkoznak arról, melyik jogutód civil szervezet tagjává, alapítójává kívánnak válni. A jogutód új civil szervezet létesítő okiratát csak a jogutód civil szervezetek megfelelő döntéshozó szerve fogadja el.
- A szétváló civil szervezet vagyonmegosztás előtt szerzett jogainak érvényesítésére a szétválás után az a jogutód jogosult, amelyhez az adott jogot a szétválási határozat telepítette.
- Ha valamely vagyontárgyról, igényről a szétválási határozatban nem rendelkeztek vagy az csak utóbb vált ismertté, a vagyontárgy, igény vagy annak ellenértéke (érvényesítési joga) valamennyi jogutód civil szervezetet a vagyonmegosztás arányában illeti meg.
- Valamely kötelezettségről a szétválási határozatban nem rendelkeztek vagy az csak utóbb vált ismertté, a jogutód civil szervezetek (ideértve a szétválás után megmaradó civil szervezetet is) felelőssége egyetemleges. A szétválási határozatban nevesített követelést elsősorban azzal a jogutóddal szemben kell érvényesíteni, amelyhez az adott kötelezettséget a szétválási határozat a vagyonmegosztás folytán telepítette. Ha e kötelezettségét a jogutód a követelés esedékességekor nem teljesíti, valamennyi jogutód felelőssége egyetemleges.
- A jogutódok egymás közötti viszonyában az elszámolás alapja a szétválási határozatban írt vagyonmegosztási rendelkezés, ilyen rendelkezés hiányában pedig a vagyonmegosztás aránya.

Egyszerűsített törlési eljárás

Egyszerűsített törlési eljárásnak van helye

- egyesület esetében, ha a bíróság az ügyész keresete alapján megszünteti vagy megállapítja, hogy az egyesület megszűnt,
- alapítvány esetében, ha a bíróság az ügyész keresete alapján megszünteti vagy az alapító kérelmére megállapítja, hogy az alapítvány megszűnt vagy az alapító keresete alapján megállapítja, hogy az alapítvány megszűnt -- feltéve hogy nem merült fel adat arra nézve, hogy a civil szervezetnek vagyona van vagy a civil szervezet fennállása során adószámmal nem rendelkezett, illetve nem rendelkezik,
- ez egyesület kérelmére, ha elhatározza megszűnését vagy megállapítja, hogy megszűnésének anyagi jogi feltételei bekövetkeztek és fennállása alatt adószámmal nem rendelkezett, illetve nem rendelkezik

Ha a bíróság által előírt határidőben,

- a civil szervezettel szemben a bíróságnál követelést nem jelentettek be és ellene bírósági, közjegyzői vagy más hatósági eljárás nincs folyamatban,
- a civil szervezet fellelhető vagyonára vonatkozóan érdemi adat nem merül fel,
- az adó- és vámhatóság és a társadalombiztosítási igazgatási szerv a bíróságot arról tájékoztatja, hogy eljárás nincs folyamatban, valamint a civil szervezetnek nincs munkavállalója,
- a végrehajtó a bíróságot arról tájékoztatja, hogy tudomása szerint végrehajtási eljárás nincs folyamatban, úgy

a bíróság a civil szervezetet törli a nyilvántartásból. Egyidejűleg rendelkezik arról, hogy a civil szervezet fellelhető iratainak elhelyezéséről

- a szervezet volt képviselője, illetve

- alapítvány esetén a korábbi kurátor vagy a korábbi kuratórium tagja, ennek hiányában
- az egyesület bármely fellelhető tagja, illetve az alapítvány bármely fellelhető alapítója gondoskodjon és ennek megtörténtét a bíróságnak igazolja, valamint az iratok őrzésének helyéről nyilatkozatot tegyen.

A Pp. rendelkezéseit – a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel, a civil szervezetet nyilvántartató bíróság fogja alkalmazni eljárásban.

Jogutód nélkül megszűnt civil szervezet fennmaradó vagyona

A nem pénzbeli vagyronról a végelszámoló, illetve a felszámoló kimutatást készít, amelyet megküld a Nemzeti Együttműködési Alap Tanácsa részére. A Tanács gondoskodik pályázati eljárás lefolytatásáról. A pénzbeli vagyona, a létesítő okirat eltérő rendelkezése, valamint – alapítvány esetében – az alapító eltérő rendelkezése hiányában, a civil szervezetek támogatására való felhasználás céljából a Nemzeti Együttműködési Alapot illeti meg, a felhasználására vonatkozó adatokat a Civil Információs Portálon nyilvánosságra kell hozni.

A civil szektor bevételei és gazdálkodása

A civil szervezetek pénzszerzési lehetőségei

A piaccgazdaságban többszatornás bevételi rendszerről beszélhetünk:

- a.) magánszemélyek adományaiból,
- b.) cégek adományaiból,
- c.) állami támogatásokból (európai uniós vagy hazai költségvetési forrásból), ezek lehetnek: feladat finanszírozó vagy egyéb költségvetési támogatások, program-támogatások vagy működési támogatások, különböző célok mellé rendelt támogatások,
- d.) önkormányzati támogatásokból,
- e.) örökség, ingatlan ajándékozással megszerzése,
- f.) tagdíjakból,
- g.) befektetési nyereségből (banki kamat, részvény),
- h.) a személyi jövedelemadó kötelezettséget teljesítő adózók 1%-os felajánlásaiból,
- i.) cél szerinti tevékenységből származhatnak. Így rendezvény, jótékonyági tombola bevétele, valamint gazdálkodási és vállalkozási bevételből (pl. vendégházában turistákat fogad, üdülést nyújt). A gazdálkodási bevétel származhat tehát cél szerinti tevékenységből és egyéb tevékenységből (pl. épület bérbe adása) – egy azonban biztos, hogy a szervezet összes bevételeinek nem érheti el a hatvan százalékát, mert ezt túllépve törvényességi ellenőrzésre számíthat („ál-civil”).

A Ctv-n kívül az Áht, a számviteli az adózási szabályok határozzák meg a civil szervezetek gazdálkodását, valamint a 350/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet, amely kitér az adománygyűjtés és a közhasznúság egyes kérdéseire is.

Mi az adomány?

Megkötéssel vagy anélkül nyújtott támogatás. Az alapító okiratban meghatározható, hogy mekkora összeg felett vagy/és milyen jellegű megkötések elfogadásáról kell a legfőbb vagy az ügyvivő/képviseleti szervnek döntenie.

- Adománynak minősül a bevételek szempontjából, ami a közhasznú szervezet közhasznú tevékenységére irányul, vagy közérdekű kötelezettség vállalásra, az adóévben, visszafizetési kötelezettség nélkül adott juttatás, eszköz, szolgáltatás, amennyiben az Szjtv. szerint nem lépi túl a vagyoni előnyre vonatkozó határt.
- Nem minősül adománynak a közérdekű önkéntes tevékenység keretében végzett munka, a köznevelési törvény szerinti (érettségi előtti) közösségi szolgálat, a szerv-és szövetadományozás.

Adományozási hajlandóság

A hazai felnőtt lakosságból 6 millió ember adományozott 2004-ben (pénzben, természetben) civil szervezetnek, egyháznak, rászorulóknak, és a közvetlen gyűjtések 13 milliárd Ft-ot eredményeztek a Non-profit Kutatócsoport (2005) adatai szerint. Jótékonyági vásárlások révén 8 milliárd Ft jutott el a támogatottakhoz, míg a nem egyházi civil szervezetek 12 milliárd Ft összeget kaptak közvetlen pénzadományként. A támogatók 20%-a tudott 10 ezer Ft-nál többet adni, de tőlük származik a támogatások 70%-a.

Kik adományoznak? Az adományozók társadalmi jellemzői a következők: nők, középkorúak (30-60 év között), iskolázottak, legalább középiskolát végzett vagy diplomás), magas társadalmi státuszú, alkalmazotti munkát végzők, házasságban vagy élettársi kapcsolatban élnek, 3-5 fős háztartásban, 2-3 gyermeket nevelnek, fővárosiak, maguk is civil szervezetek, érdekképviseltek, pártok tagjai, önkéntes munkát végeznek, egyházi kötődésűek kisebb-nagyobb mértékben, sok köztük az SZJA 1%-át adományozók. Mint kiderült, az 1%-ot adományozók 90%-a más módon is nyújt a szektornak támogatást.

Az adományozás szabályai

A megszigorodott működési és gazdálkodási szabályok értelmében:

- A civil szervezettől írásbeli meghatalmazás (telefonon azonosíthatóság követelménye), és tilos a meghatalmazás átruházása;
- gyűjtéskor tilos a zaklatás, emberi méltóság sérelme (önkéntesség elve);
- zárt gyűjtőláda alkalmazása, rajta a szervezet azonosítási adatai, felnyitáskor 2 fő jelenléte és jegyzőkönyvezés, lehetőleg székhelyén;
- tájékoztatás a gyűjtés céljáról és eredményéről, valamint felhasználásáról (honlap, hírlevél útján);
- neten tilos kéretlen levélként felhívást küldeni;
- magáningatlanban csak a használó előzetes hozzájárulásával;
- az adományok nyilvántartásba vétele (könyv szerint vagy piaci áron) kötelező;
- az SZJA 1%-os gyűjtése is adománygyűjtésnek számít;
- az adományról igazolás (Társasági adótv.) legkésőbb az adóév végéig 2 példányban kötelező, a másodpéldány a kiállítóé, amelyen szerepelnie kell
 - A kiállító és a támogató azonosító adatai (név, székhely, adószám),
 - Adomány összege,
 - A támogatott cél,
 - Adományozás időpontja, és
 - Tartós adományozás esetén (4 éves vállalás) ennek ténye.

Az 1996.évi CXXVI. törvény

A személyi jövedelemadóról szóló törvényben (1995.évi CXVII.tv.) meghatározott adóalany annak 1%-át ajánlható fel a civil szektor számára:

- Nyilatkozat az SZJA bevallással együtt, azonos határidővel, valós adatok alapján,
- 1% a civileknek és lehetséges egy másik 1% az egyházaknak, de külön-külön,
- csak akkor érvényes, ha a bevallás teljes és az adót teljes egészében befizették;
- adómódosítás esetén a növekménynek 1000 Ft összeget el kell érni, és azt be kell fizetni,
- NAV átutalja a kedvezményezettnek dec.15-ig,
- minimális összege 100 Ft,
- elektronikus úrlapon vagy borítékon kell rendelkezni (adózó neve, lakcíme, adóazonosítója, aláírása, kedvezményezett azonosító száma rajta),
- adótitoknak számít – nyilatkozatot kódjellel látja el a NAV,
- valótlan adatot közlőt az adóhatóság kizárja a kedvezményből (jogvita lezárásáig),
- a nyilatkozó értesítése, ha a nyilatkozata érvénytelen nov.30-ig,
- a NAV honlapján szeptember 15. után kedvezményezettek listája, majd később az összegek, ha az átutalás megtörtént, régiós bontásban.

Átmeneti szabály az új Ctv.és PTK életbe lépésével 2014-ben és azt követő felajánlásokra vonatkozóan. 2012-2013.évi felajánlásoknál még a közhasznú tevékenységek korábbi, 22 elemű listája szerinti közhasznú tevékenységekre kell értelmezni. 2014-ben még nem kell előzetes regisztráció, ha egyébként igazolták jogosultságukat a felajánlásra, 2013.szept.1-ig civil szervezet értesítése után, 30 napos határidővel igazolhatja jogosultságát. A NAV lista a támogatásra jogosultokról január 1-től csak 2015-től valósul meg

Ki lehet 1%-os kedvezményezett?

- Civilek: azaz
 - Egyesület, amelyet a nyilatkozat beadási éve előtt 2 évvel a bíróság bejegyzett (kivéve pártot, biztosító egyesületet, munkaadói és munkáltatói szervezetet)
 - Alapítvány, közalapítvány, amelyet a nyilatkozat beadási éve előtt 2 évvel a bíróság bejegyzett
 - amely közhasznú tevékenységét folyamatosan végzi
 - és alapító okirata szerint pártpolitikailag semleges (nem támogat/ott)

ha belföldi székhelyű és magyarországi közösség vagy határon túli magyarok érdekében működik+nincs köztartozása – köztartozás esetében kivételes méltányosságból a NAV felmentést adhat, ha a közfeladat ellátása így veszélybe kerülne és utólag igazolja a feltételek meglétét, tartozását 1 éven belül rendezi;

ha előzetesen regisztrált a NAV-nál – felajánlásra jogosultak NAV listáján szerepelnie kell; és

nem áll csőd/felszámolási eljárás alatt

- nem civilek (MTA, OTKA, közművelődési intézmények, Operaház, Országos Levéltár, OSZK, Filmarchívum, Digitális Könyvtár, országos szakmúzeumok, önkormányzattól vagy központi költségvetési szervtől elmúlt három évben egyedi támogatást kapott közművelődési intézmény (könyvtár, levéltár...), felsőoktatási intézmény, NEA, Magyar Művészeti Akadémia)

Mire használható fel az 1%?

Költségvetési támogatásnak minősül az 1%-os támogatás, beszámolási kötelezettség a kiutalást követő második év május 31-ig a NAV részére, elektronikus úton. Ugyanakkor lehetséges egy évig lehet tartalékolni (pl. egy beruházásra gyűjtik). A beszámolási szabályok a 9/2008.(IV.10.) PM-SZMM rendeletben szerepelnek, és ebből kitűnik, hogy a beszámolóban részletezni kell a cél szerinti felhasználást (pl. 800 karakterben szövegesen is). A NAV az adóeljárás törvény (Art.) alapján ellenőrzi a törvényes igénylést és a közcélú tevékenységnek megfelelő felhasználást. A ellenőrzés eredményeként határozatot hoz, amely ellen bíróságon jogorvoslatnak van helye (nemperes eljárásban 15 napon belül hoznak határozatot, megállapítva a tényeket, korrigálva a határozatot a Pp. Alkalmazásával). A bíróságnak reformatórius jogköre van. Szankció, hogy a támogatásból egy évre kizárhatja a jogsértő szervezetet.

Új szabály, hogy

- a támogatás 65-100 %-a alapító okirat szerinti cél szerinti tevékenységre (köz célú, közhasznú tevékenység) fordítandó,
- a támogatás 25 %-a a kedvezményezett fenntartási, működési költségeire, de legfeljebb 25 millió Ft-, így bérköltség, közműdij, bérleti díj, postaköltség, költségvetési szerveknél dologi kiadás, személyi juttatás,
- a támogatás 10%-át reklámra, promócióra, de legfeljebb 10 millió Ft-t

Néhány adat

Magas a nem-nyilatkozók száma, és a lehetséges 16,5 milliárd helyett csak 10 milliárd folyt be 2009-ben. Ez azonban nem arányos a nyilatkozók számával, és a jobb adózók tudatosabbak, így a kisjövedelműek 1%-a ragad benn.

SZJA 1% nyilatkozatok 2012-ben (NAV adatai)

Szervezetek	Száma	Felajánlott összeg (Ft)	Hány adózótól
Egyesületek	14004	1,5 milliárd	416 ezer
Alapítványok	14535	5,4 milliárd	1,4 millió
Közalapítványok	1166	151 millió	45 ezer
Országos közgyűjtemények, kulturális intézmények	11	1,7 millió	307
MTA	3	0,5 millió	63
OTKA	1	3000	1
Könyvtár, levéltár, múzeum, művészeti szervezet	428	56 millió	12,3 ezer
Felsőoktatási intézmények	47	20 millió	3,8 ezer
NEA	1	7500	3
Összefogás az Államadósság elleni Alap	1	1,3 millió	189
Magyar Művészeti Akadémia	1	14000	3
Egyéb	720	8,3 millió	2,7 ezer
Összesen	31 ezer	7,3 milliárd	1,9 millió
Átlagosan egy szervezetnek: 230 000 Ft		Átlagosan egy nyilatkozótól: 3100 Ft	

Egyéb támogatások

1990-1994 között országgyűlési bizottság költségvetési támogatást osztott, majd 2003-2011 között Nemzeti Civil Alapprogram szolgált a szektor támogatására. Ma a NEA pályázati rendszere szolgál, ám sokkal kisebb összeggel, a szektor működésének a segítésére. A

meglehetősen bürokratikus – például hiánypótlást, hiba kijavítását nem engedő - pályázati és támogatási eljárási rendszerről 25 oldalon rendelkezik az 5/2012. (II. 16.) KIM rendelet.

Az egyesület és az alapítvány lehet kedvezményezettje a NEA-ból folyósított forrásoknak. Ez azt jelenti, hogy az egyesület és az alapítvány, valamint az egyesület különös formái közül a szövetség alanya lehet támogatásnak és pályázaton is indulhat, míg a szakszervezet és a párt nem részesülhet a NEA forrásaiból. Az a szervezet, amely a pályázat kiírásának évében a költségvetési törvényben nevesítve részesül működési célú támogatásban, nem jogosult a NEA forrásai közül működési támogatásra. Jelentős változás a korábbiakhoz képest, hogy azon szervezetek számára, amelyek bevétele az utolsó lezárt üzleti évben elérte vagy meghaladta az 50 millió forintot, működési támogatás csak visszatérítendő formában nyújtható (de projekt támogatásban ezek is részesülhetnek). Továbbá, egy szervezet (és jogelődje), bármekkora is, csak két egymást követő évben részesülhet támogatásban a NEA terhére – függetlenül attól, hogy ez működési vagy projekt támogatás volt –, utána egy év „szünetet” kell tartani, s csak aztán lehet új pályázatot benyújtani.

Állami támogatás:

- költségvetési támogatási jogviszonyra az Áht + Ptk. alkalmazandó, azzal, hogy a támogató késedelmes teljesítése a mindenkor érvényes jegybanki alapkamatnak megfelelő késedelmi kamattal terhelt,
- központi költségvetési forrás terhére törvény eltérő rendelkezése hiányában civil szervezetnek működési támogatás csak akkor nyújtható, ha a Nemzeti Együttműködési Alap biztosítja a költségvetési támogatás forrását,
- szakmai monitoring rendszer segíti az államháztartás központi alrendszeréből nyújtott támogatási programok és támogatások szakmai összehangolását, az azonos feladatok párhuzamos finanszírozásának kiszűrését. Ez tartalmazza a pályázati kiírások, támogatási döntések és támogatások alapvető adatait, előzetes jóváhagyásra a civilügyi (NEA) miniszternek kell minden kifizetés előtt az előirányzat megjelölésével (15 napon belül döntés),
- Civil Információs Portálon közzététel, és államkincstáron keresztül megy a kiutalás,
- a jelentős költségvetési támogatásban részesülő szervezet (ha a költségvetési támogatások elérik a bevétele felét) vezető tisztségviselője köteles vagyonynyilatkozatot tenni a beszámoló letétbe helyezését követő 90 napon belül, amelynek a Civil Információs Portálon való közzétételéről a miniszter gondoskodik.

A NEA kiadásai:

- civil szervezetek által gyűjtött és elektronikusan bevallott adományok után járó öt százalékos normatív kiegészítés, amelyet a civil szervezet működési költségeinek fedezésére fordítanak + civil szervezet működésének támogatása = az Alap 60%-a
- projekt támogatás = az Alap 30%-a, azaz évfordulók, fesztiválok, rendezvények támogatása; nemzetközi civil kapcsolatok támogatása (pl. nemzetközi tagdíjakhoz, európai integrációt elősegítő programokhoz, civil szférával kapcsolatos kutatások, nyilvántartási feladatokhoz, tanácsadó, oktatási, esélyegyenlőséget és akadálymentességet elősegítő tevékenység támogatás; a civil szférát bemutató kiadványok, szakmai sajtó támogatása; civil szervezetek pályázati önrészeinek támogatása; adományoztató szervezeteknek szóló juttatás (forrásautomatizmus); civil érdek-képviselési tevékenység támogatása;
- az Alap működtetésével kapcsolatos költségek fedezete + miniszteri keret = 10%-a

A fentiek alapján felépülő NEA rendszer:

Kollégium/elektori csoport elnevezése	Az ide tartozó civil szervezeti profil
Közösségi környezet	A kulturális tevékenység, közművelődés, tudomány és kutatás, hagyományápolás, audio- és telekommunikáció, informatika, elektronikus hírközlés, szak- és felnőttképzés, ismeretterjesztés, társadalmi párbeszéd, fogyasztóvédelem, a település és közösségfejlesztés területén működő civil szervezetek
Mobilitás és alkalmazkodás	Az élet és vagyonbiztonság, a közbiztonság, polgári védelem, önkéntes tűzoltás, mentés és katasztrófa elhárítás, közrend és közlekedésbiztonság védelme, szabadidő, hobbi és sport, a nők és férfiak esélyegyenlőségének védelme területén működő civil szervezetek
Nemzeti összetartozás	A Kárpát-medencei együttműködés, mint a határon túli magyarsággal kapcsolatos nemzetközi tevékenység, az európai integráció és a vallási tevékenység elősegítése, továbbá a Magyarországon élő nemzetiségek, valamint az emberi és állampolgári jogok védelme területén működő civil szervezetek
Társadalmi felelősségvállalás	Nonprofit szervezeteknek, ernyőszervezeteknek nyújtott szolgáltatások, szakmai és érdekképviselő, adományoztatás, szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása, rehabilitációs foglalkoztatás, hátrányos helyzetű rétegek segítése, egyéb nonprofit tevékenységek területén működő civil szervezetek
Új nemzedékek jövőjéért	A nevelés és oktatás, képességfejlesztés, gyermek- és ifjúsági érdekképviselő, gyermek- és ifjúságvédelem, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, kábítószer-megelőzés, természet- és környezetvédelem területén működő civil szervezetek

A NEA működése három főbb elemre bontható:

- a céljainak megvalósítására vonatkozó elvi, irányító és koordináló döntéseket a Tanács hozza meg (9 fő) elnökét az EMMI (civilügyi) miniszter nevezi ki a tagok közül, három tagot a civil szervezetek jelölnek (elektorokon keresztül választás), hármat az OGY jelöli ki, míg három tagot a miniszter stratégiai partner-szerződéssel bíró civil szervezetek közül jelöl ki;
- a miniszter az Alap forrásainak felhasználása, a pályázati kiírások elkészítése, a beérkező pályázatok elbírálása, valamint a támogatott célok megvalósulásának szakmai ellenőrzése érdekében rendelet útján 9 tagú kollégiumokat hoz létre, vezetőket kinevezi, tagokat miniszterek és civilek delegálják, választják;
- Az Alapot a miniszter felügyelete vagy irányítása alá tartozó, miniszteri rendeletben kijelölt önálló központi költségvetési szerv kezeli.

Civil szervezeti gazdálkodás

A teljes számviteli és adózási szabályok alkalmazásán túl, a következőket emeljük ki:

- A civil szervezet működéséről folyamatosan, de évente legalább egy alkalommal tájékoztatja a nyilvánosságot (pl. honlapján, hírlevélben ad tájékoztatást működéséről és gazdálkodásáról, adományok felhasználásáról, túl a közhiteles nyilvántartások számára benyújtandó beszámolón).
- Éves költségvetési tervét a számviteli törvény és a könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet alapján állítja össze.

- Szolgáltatásai fenntarthatóságát az ésszerű gazdálkodás elve szerint garantálja, és éves költségvetését úgy tervezi meg, hogy kiadásai és bevételei egyensúlyban legyenek (hiányt nem tervez be).
- Civil szervezetnek hitel, visszatérítendő támogatás csak úgy nyújtható, ha a visszatérítési kötelezettség nem haladja meg a civil szervezet rendelkezésre álló vagyonát, a követelések és tartozások egyenlegét, valamint a támogatási döntésben meghatározott költségvetési támogatás értékét.
- A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény szerinti önkéntes munka egy órára jutó értékének számításánál a mindenkori kötelező legkisebb havi munkabér százhatvanad részét kell figyelembe venni.
- A civil törvény jelentős újdonságai a csőd- és felszámolási, illetve a végelszámolási eljárások, melyek valamennyi civil szervezetre vonatkoznak. Alkalmazásukhoz szükség van a cégtörvény és a csődtörvény ismeretére és a civil törvénnyel közös értelmezésére. Törvénybe iktatásuk azért jelentős, mert lényegében ugyanolyan felelősséggel gazdálkodó jogalanyoknak tekintik a civil szervezeteket, mint az üzleti élet szereplőit. A szervezet megszűnése és a gazdasági értelemben vett megszűnés szétválik, mindkettőnek a feltételeit a bírósági törlés előtt meg kell teremteni.
- A bevételeket elkülönítetten kell nyilvántartani a kiadásoktól, a bevételeket jellegük szerint is szétválasztva azokat (pl. befektetési tevékenységből származó bevétel, költségvetési támogatás, ide értve az EU alapoktól kapottat, közszolgáltatási szerződés ellentételeként az államháztartásból származó bevétel). A civil szervezetek kiadásait is hasonlóan megkülönböztetve feltüntetni:
 - alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó költségek;
 - gazdasági vállalkozási tevékenységhez (szolgáltatás nyújtásához) közvetlenül kapcsolódó költségek;
 - a civil szervezet szerveinek, szervezetének működési költségei (ideértve az adminisztráció költségeit és az egyéb felmerült közvetett költségeket), valamint a több tevékenységhez használt immateriális javak és tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása;
 - egyéb költség.

A jogszabály által kötelezően előírt beszámolók

A civil szervezeti működés jogszerűségéhez gazdasági szakemberre is szükség lesz, mert ezeknek a köre bővül:

- számviteli beszámoló (éves beszámoló), és annak eleme – ha a szervezet közhasznú jogállású – a közhasznúsági melléklet, amelyet a tárgyévet követő május 31-ig letétbe kell helyezni, illetve elektronikusan benyújtani a bíróságnak. Az éves beszámoló a számviteli törvény alapján készített irat (a számviteli beszámoló), amit az illetékes készítő szervezet képviselője ír alá, és ami tartalmazza a szervezet mérlegadatait. Azok az egyesületek, amelyek egyáltalán nem szednek tagdíjat és nem gazdálkodnak, minden lényeges rubrikát üresen hagynak majd.
- adományozásról szóló beszámoló (abban az esetben, ha vannak adományok),
- 1 %-os felajánlásokról szóló beszámoló (abban az esetben, ha kedvezményezett a civil szervezet) a felajánlást követő második év május 31-ig, az adóhatóságnak.

A közhasznúsági szabályozás kezdetei

A gazdasági stabilizációs program miatt csak 1996-ban fogalmazódott meg Magyarországon az a törvényjavaslat, mely egy ágazati törvény keretében – a magánjog és a közjogi eszközeit egyaránt alkalmazva – kívánta rendezni az államháztartás és a közcélú szervezetek viszonyát. 1996 és 1997 folyamán több olyan törvény is született, melyek célja a közfeladatot ellátó közcélú szervezetek jogi és anyagi alapjainak megerősítése, ezzel párhuzamosan a non-profit szervezetek működési és gazdálkodási szabályainak rendezése volt. Ezek közül a szektor pénzügyi forrásait tekintve a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti közcélú felhasználásáról szóló 1996. évi CXXXVI. törvény, az úgynevezett 1 %-os adófelajánlási törvény, valamint a vele szorosan összefüggő a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény emelkedik ki.

A szektor jogfejlődése szempontjából pedig a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény bír meghatározó jelentőséggel. Említést érdemel még a társadalmi szervezetek és az alapítványok nyilvántartásba vételére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2001. évi CVI. törvény, mely a közcélú szervezetek megszűnésével és létesítő okiratuk módosításával kapcsolatban rendezte a korábbi szabályozási bizonytalanságokat. A közhasznúsági törvény célja a korábbiaknál rendezettebb és kiszámíthatóbb együttműködés kialakítása volt a közcélú szervezetek és az állami és az önkormányzati szervek között. Ezt a célt a törvény egy minősítési rendszer, egy új szervezeti minőség, a közhasznú jogállás létrehozásával valósítja meg. Ez a jogállás egyrészt jogokat – lényegében az állami támogatáshoz való jogot –, másrészt köteleességeket – átlátható és elszámoltatható módon folytatott közhasznú tevékenységet – tartalmaz. E minősítési rendszer alapja azonban nem a szervezettípusok különbözősége, hanem a közcélú szervezetek tevékenységi formáinak differenciálása volt.

A közhasznú szervezet kategóriája a társadalmi szervezet és a köztisztviselő jogintézményeihez hasonlóan egy újabb gyűjtőkategória volt. E kategória segítségével a törvény a közcélú szervezeteken belül két nagy csoportot hozott létre: elhatárolta egymástól a közhasznú és a kölcsönös hasznú szervezeteket. Az elhatárolás célja a közvetett és közvetlen állami támogatásokhoz való hozzájárulás feltételrendszerének meghatározása. A kölcsönös hasznú szervezetekre a törvény nem vonatkozik, mivel a törvény által biztosított állami támogatásokat, pénzügyi és más kedvezményeket csak közhasznúnak minősülő szervezetek vehetik igénybe. Az 1997-es törvény a közhasznú szervezetek számára kívánt kedvezményeket biztosítani. E kedvezmények úgynevezett közbevételei kedvezmények voltak, mivel a szervezeteknél maradó – más néven visszahagyott – költségvetési bevételekről, központi és helyi adókról, járulékokról, illetékekről és vámokról volt szó. A kedvezmények mértékét a vonatkozó adó-, illeték-, és vámtörvények tartalmazták. Nem közbevételei típusú kedvezményként tartalmazta az 1997-es törvény azt a lehetőséget, hogy a közhasznú szervezet polgári szolgálatos személyt alkalmazhattak. Ez a korábban nagyon fontos kedvezmény azonban a hadkötelezettség rendszerének a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény szerinti átalakulása miatt lényegében megszűnt. Helyette a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény adott lehetőséget a közhasznú szervezetek számára önkéntesek fogadására.

Az adómentességeket és az adókedvezményeket az adótörvények állapították meg: a célszerű tevékenység mentes volt a társasági adó alól, a vállalkozási tevékenység után pedig társaságiadó-kedvezmény járt a közhasznú szervezeteknek. A magánszemélyek adományai

után személyijövedelemadó-kedvezményt, a jogi személyek adományai után pedig társaságiadó-kedvezményt vehettek igénybe az adományozók. A személyi jövedelemadó egy százaléka közhasznú szervezet részére volt felajánlható, a közhasznú szervezet szolgáltatását igénybevevő magánszemélyeket pedig személyijövedelemadó-kedvezmény illette meg.

Az adókedvezmények köre nem csupán már korábban is létező kedvezményeket tartalmazott, hanem – angol minta alapján – egy új típusú adókedvezmény is született. A tartós adományozás a közhasznú szervezet és támogatója által írásban kötött szerződés alapján nyújtott támogatás. A szerződésben az adományozó magán- vagy jogi személy arra vállalt kötelezettséget, hogy a támogatást legalább négy éven keresztül, évente azonos vagy növekvő összegben, ellenszolgáltatás nélkül nyújtja. A tartós adományozás adókedvezménye magasabb volt, mint az eseti adományozásé, ám úgy tűnik, hogy nem volt elég magas, mert a gyakorlatban kevesen éltek vele. A közhasznú szervezetek körén belül a törvény megkülönböztetést alkalmazott: kiemelkedően közhasznúnak tekintette azokat a szervezeteket, melyek törvény vagy törvény felhatalmazása alapján más jogszabály szerint állami szervek vagy helyi önkormányzatok által biztosítandó közfeladatokat láttak el. A kiemelkedően közhasznú szervezeteket többletkedvezmények illették meg.

A közhasznúság nem csupán – a létesítő okiratában vagy a belső szabályzatokban rögzített – korlátok vállalását, hanem a törvényben meghatározott működési és gazdálkodási rend betartását is jelentette. A közhasznú működés szabályai a legfőbb szerv tevékenységére, a belső felügyelet rendjére, a vezető tisztségviselők összeférhetetlenségére, az adománygyűjtés szabályaira és a szervezet politikától való függetlenségére vonatkoztak. A közhasznú gazdálkodás szabályai pedig a profit-felosztás tilalmát, a közfeladat-ellátásra és a pályáztatás rendjét, a támogatási lehetőségek nyilvánosságát, a támogatási vagy feladat-ellátási szerződések minimális tartalmát, a vállalkozási, a hitelfelvételi és a befektetési tevékenységet, valamint a nyilvántartások vezetését és a beszámolási kötelezettséget szabályozták.

A közhasznú szervezetekről szóló törvény magánjogi alapelve az önkéntesség volt, mely szerint a közhasznú jogállás nem kötelező, hanem önkéntes vállaláson alapul. Közjogi jellegű alapelvek voltak az átláthatóság és az elszámoltathatóság, melyek értelmében a közpénzek felhasználásáról a nyilvánosság előtt kell számot adni. Az említett alapelveket a közhasznú támogatások és juttatások nyilvánossága, valamint az általános beszámolási kötelezettség kapcsolja össze. Az utóbbinak megfelelően a közhasznú szervezetek közhasznúsági jelentést kellett készítsenek, ami nyilvános, azaz bárki által megtekinthető volt.

A 2011. évi CLXXV. törvény új keretei

Az új törvény célja egy olyan átfogó szabályozás megalkotása volt, mely címének megfelelően több korábbi törvény joganyagának összevonását és újraszabályozását tartalmazza. Az egyesülési jogra vonatkozó szabályozás több szempontból is megváltozott. A korábbi Alkotmánytól némiképp eltérően az új Alaptörvény az egyesülési jogot a szervezetalakítás és az ahhoz való csatlakozás jogával azonosítja. A civil törvény az egyesülési jog gyakorlásának lehetőségét ugyan szélesen értelmezi, ugyanakkor a civil szervezetek számára formakényszert vezetett be. Jelentős változás továbbá, hogy a nem működő, illetve a megszűnt civil szervezeteket törölni rendeli a bírósági nyilvántartásából. Ezt szolgálja a csőd-, a felszámolási-, valamint a végelszámolási eljárás rendelkezéseinek – a gazdasági társaságok analógiájára – civil szervezetekre való alkalmazása is. Ez pedig jelentős alapjog korlátozás.

A törvény egyfelől korszerű jogi kereteket próbál biztosítani a civil szektor számára, másfelől azonban a korábbi szabályozásnál is korlátozottabb pénzügyi támogatást és kedvezményeket biztosít a civil szervezetek számára. Legfontosabb újdonságként a törvény átalakítja a civil szervezet fogalmát, ezáltal elhatárolja egymástól az állampolgári kezdeményezéseken alapuló szervezeteket az olyan közjogi eredetű szervezetektől, mint amilyenek a köztestületek vagy a közalapítványok, ugyanakkor kimerítő felsorolását adja az önszerveződésen alapuló szervezettípusoknak. Kódexszerűen igyekszik szabályozni a civil szervezeti formák létesülésére, működésére, gazdálkodására és megszűnésére vonatkozó szabályokat, valamint rögzíti a civil szervezetekre vonatkozó speciális nyilvántartási szabályokat. Az átláthatóság és a könnyebb alkalmazhatóság érdekében a törvény a civil szervezetek gazdasági életének szabályaival együtt a könyvvizelési és beszámolási szabályok is tartalmazza.

A civil törvény megkísérli új tartalommal megtölteni a közhasznúság fogalmát, egyértelmű kereteket szabva a közhasznú tevékenységek, illetve azok végzése számára. Mindezt a szervezeti kör minőségi átalakításával és a tényleges tevékenység alapú minősítéssel kívánja elérni. Ezzel párhuzamosan a törvény – a korábbiakhoz képest fontos újításként – egyfokozatúvá teszi a közhasznú minősítést. Ezt azzal indokolja, hogy a közhasznúság kiüresedése miatt a fokozatok közötti tartalmi eltérések és a kedvezmények körében fennálló különbségek elmosódtak. Az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás érdekében a törvény radikálisan újraszabályozza a közhasznú tevékenység célját és a közhasznú jogállás megszerzésének feltételeit.

A civil törvény hatálya a Ptk. alapján létrehozott alapítványokra és egyesületekre, valamint a Ptk-n kívüli szervezettípusokat szabályozó egyéb törvények alapján létrejött más civil szervezetekre terjed ki. Ilyenek többek között a politikai pártok, a szakszervezetek, illetve azok a szervezetek, amelyek az új törvény alapján jöhetnek létre, például a szövetségek. Olyan szervezetekre is hatályos a civil törvény, melyeket a törvény nem nevesít, de Ptk-n kívüli külön törvények szerint az egyesülési jog alapján jönnek létre, mint például a sportegyesületek és sportági szakszövetségek, vagy a biztosító egyesületek, a polgárőr szervezetek, de ide tartoznak az alapcélként vallási tevékenységet végző egyesületek is. Ugyanakkor a közhasznú szervezetekre vonatkozó szabályok tekintetében a civil törvény hatálya valamennyi közhasznú szervezetre kiterjed. Az új törvény szerint olyan szervezetek is közhasznúak lehetnek, melyek nem alapítványok vagy egyesületek, avagy külön törvényben az egyesülési jog alapján létrejött szervezetek, hanem közhasznú státuszukat valamely más törvény rendeli el, például ilyen a Magyar Tudományos Akadémia, avagy közhasznúságról valamely törvény felhatalmazása által maguk dönthetnek, mint például a non-profit gazdasági társaságok és a szociális szövetkezetek.

Új jogintézmény az adományozó szervezet, mely létesítő okiratában alapcélként jelöli meg az adományozást, és amely más civil szervezetek számára nyújtandó adományok szervezésére és kiosztására létesül. Olyan alapítvány vagy egyesület tehát, amely más alapítványok vagy egyesületek részére juttat, vagy szervez adományokat. Ez az új szervezettípus a jelentősebb vagyonnal rendelkező civil szervezetek kívánságára került be a szabályozásba, és egyelőre nem látható a jogi jelentősége.

A közhasznúság új szabályai

A közhasznú tevékenység új fogalma lényegesen eltér a korábbi meghatározástól. Az új közhasznúsági jogállás nem a törvényben rögzített tevékenységi listán alapul, hanem a közfeladat fogalmára épül. Minden olyan tevékenység közhasznú, mely a létesítő okiratban

(alapszabályban vagy alapító okiratban) megjelölt közfeladat teljesítését szolgálja, és ezzel hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez. Ezzel a jogalkotó tágra nyitotta a közhasznú tevékenységek körét, annak korlátja csupán a közfeladatok véges száma. Közfeladat azonban csak valamely jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat (tehát nem csupán az önkormányzati törvény alapján kötelezően ellátandó feladat, hanem önkormányzati rendeletben önként vállalt feladat is) lehet, melyet az arra kötelezett állami szerv közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, jogszabályban meghatározott követelmények és feltételek mellett végez.

A közhasznú tevékenység nem csupán közvetlenül, hanem közvetve is szolgálhatja egy közfeladat teljesítését. Az új törvény azt nem rögzíti, hogy csak olyan szervezet minősülhet közhasznúnak, mely a közfeladat ellátásáért felelős állami szervvel közszolgáltatási szerződést kötött, de azt kimondja, hogy a közfeladatért felelős állami szerv közszolgáltatási szerződést csak közhasznú minősítéssel rendelkező szervezettel köthet. Ebből az következik, hogy a közhasznú tevékenység nem feltétlenül jelent szerződéses kapcsolatot a közfeladat végzéséért felelős és a közfeladatot ténylegesen elvégző szervezet között, a közfeladat teljesítésének szolgálata szerződésen kívül, önkéntesen is megvalósulhat. Ugyanakkor az új törvény homályban hagyja, hogy a közfeladat teljesítésének közvetett szolgálata jogilag milyen módon igazolható.

A közszolgáltatási szerződés fogalma jelentős újdonság a magyar jogban, mert bár a közszolgáltatás különböző területeit (közoktatás, -művelődés, -egészségügy, gyermekvédelem, szociális terület) szabályozó szaktörvények számos közszolgáltatásra irányuló szerződéstípust szabályoznak, ezek a szabályok nem egységesek. A magyar jogrendszer komoly adóssága az úgynevezett közigazgatási szerződések – röviden közszerződések – általános szabályainak rögzítése. A közszolgáltatási szerződés dogmatikailag – a fejlesztési és a szervezeti közszerződések mellett – csupán egyik fajtája a közjogi és magánjogi felek között létesülő, és a polgári jogi általános szabályaitól eltérő közszerződéseknek. A civil törvény szerint azonban a közszolgáltatási szerződés olyan írásbeli megállapodás, melyet valamely közfeladat ellátásáért felelős állami szerv köt az ellátás egy részére vagy egészére. A közszolgáltatási szerződés tehát bármely közfeladat ellátását biztosító szerződés, mely ráadásul egymást feltételező kapcsolatban áll a közhasznúsággal, hiszen a civil törvény 35. §-a úgy rendelkezik, hogy közszolgáltatási szerződést csak az a szervezet köthet az állammal, illetve az önkormányzattal, amelyik közhasznú, ugyanakkor a közhasznúságnak egyik feltétele a közfeladat teljesítésének a szolgálata, de e feltétel teljesülésének csak egyik formája a közszolgáltatási szerződés.

A civil törvény közhasznúságról szóló VII. fejezete valamennyi közhasznú szervezetre vonatkozik, azaz a civil szervezeteken kívül a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény alapján létrejövő nonprofit gazdasági társaságokra, valamint a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény szerint létesülő szociális szövetkezetekre.

A civil törvény eltérő meghatározást ad a közhasznú tevékenység, a közhasznú szervezet és a közhasznú minősítés fogalmaira, mivel közhasznú tevékenységet olyan szervezet is végezhet, amely nem rendelkezik közhasznú jogállással. Ha azonban egy szervezet közhasznú minősítést kíván szerezni, akkor annak igazolnia kell (a törvény nem az igazolás vagy a bizonyítás, hanem a bemutatás kifejezést használja), hogy a kérelem benyújtását megelőző két teljes évben megfelelt a közhasznúsági feltételeknek. A közhasznú tevékenységet végző szervezet általánosságban véve akkor szerezheti meg a közhasznú jogállást, ha a szervezet „hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez”, ami a 32. § (3)

bekezdése szerint azt jelenti, hogy „az előző évről szóló közhasznúsági melléklet célcsoportra vonatkozó adatai alapján a szervezet szolgáltatásai a szervezet testületi tagjain, munkavállalóin, önkéntesein kívül más személyek számára is hozzáférhetők”, azaz a szervezet szolgáltatásai gyakorlatilag bárki számára hozzáférhetőek.

A közhasznúsági minősítés megszerzésének feltételei:

Tartalmi feltétel	Magyarázat
Civil szervezet (ide nem értjük a civil társaságot) vagy olyan egyéb szervezet, amelyre vonatkozóan a közhasznú jogállás megszerzését törvény lehetővé teszi, pl. iskolaszövetkezet, szociális szövetkezet, MOB	Egyesület (különös formái is, a párt kivételével) alapítvány non-profit gazdasági társaság
Erőforrásai megfelelőek	ha az alábbi három feltételből legalább egynek megfelel a) az átlagos éves bevétele meghaladja az egymillió forintot, vagy b) a két év egybeszámított adózott eredménye (tárgyévi eredménye) nem negatív, vagy c) a személyi jellegű ráfordításai (kiadásai) - a vezető tisztségviselők juttatásainak figyelembevétele nélkül - eléri az összes ráfordítás (kiadás) egynegyedét.
Társadalmi támogatottsága megfelelő	ha az alábbi három feltételből legalább egynek megfelel a) az 1%-os felajánlásokból kiutalt összeg eléri az összes bevétel kettő százalékát (úgy, hogy az államháztartás alrendszeréből folyósított pénzeszközöket nem kell figyelembe venni), vagy b) a közhasznú tevékenység érdekében felmerült költségek, ráfordítások eléri az összes ráfordítás felét a két év átlagában, vagy c) közhasznú tevékenységének ellátását tartósan (két év átlagában) legalább tíz közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy segíti.

Formai feltétel	Magyarázat
Létesítő okirata megfelelő	tehát tartalmazza a következőket: a) a folytatott közhasznú tevékenységek felsorolását, illetve annak megjelölését, hogy ezeket a közhasznú tevékenységeket mely közfeladat(ok)hoz kapcsolódóan végzi, továbbá hogy e közfeladat(ok) teljesítését mely jogszabályhely(ek) írja (írják) elő; b) annak leírását, hogy ha tagsággal rendelkezik, nem zárja ki, hogy tagjain kívül más is részesülhessen a közhasznú szolgáltatásaiból; c) annak leírását, hogy gazdasági-vállalkozási tevékenységet csak közhasznú vagy a létesítő okiratban meghatározott egyéb céljainak megvalósítása érdekében, a közhasznú célok megvalósítását nem veszélyeztetve végez; d) annak leírását, hogy gazdálkodása során elért eredményét nem osztja fel, azt a létesítő okiratában meghatározott közhasznú tevékenységére fordítja; e) és annak leírását, hogy közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást

	nem nyújt.
Legalább két évig tartó megfelelő működés	minden fenti tartalmi feltételnek kimutathatóan a kérelem benyújtásától visszafelé számítva két éven keresztül megfelelt

A közhasznú civil szervezetekre eltérő szabályok vonatkoznak a működésük során. A legfontosabb különbségeket az alábbi táblázat foglalja össze.

Közhasznú civil szervezet	Nem közhasznú civil szervezet
Legfőbb szerv (ha több tagból áll) és az ügyintéző szerv ülései nyilvánosak.	Nem előírás a nyilvánosság.
<p>A létesítő okirat tartalmazza:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ülésezés gyakoriságára, nyilvánosságra, határozatképességre, határozathozatal módjára, • ha a felügyelő szerv létrehozása kötelező, annak létrehozására, működésére, hatáskörére, • vezető tisztségviselők összeférhetetlenségére, • az éves beszámoló jóváhagyására vonatkozó szabályokat. <p>A létesítő okirat vagy más belső szabályzat rendelkezik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • olyan nyilvántartás vezetéséről, amelyből a döntések tartalma, időpontja, hatálya, a döntést támogatók és ellenzők számaránya megállapítható, • a döntéseknek az érintettekkel való közlési, és egyébként a döntések nyilvánosságra hozatali módjáról, • a közhasznú szervezet működésével kapcsolatosan keletkezett iratokba való betekintés rendjéről, • a közhasznú szervezet működésének, szolgáltatása igénybevétele módjának, beszámoló közlésének nyilvánosságáról. 	Nem előírás a létesítő okirat tartalmának ilyen meghatározása.
Az egy tagból álló legfőbb szerv esetében különböző kötelezően előírt nyilvánossági és döntéshozatali szabályok betartása és létesítő okiratban történő kötelező megjelenítése.	
Összeférhetetlenségi szabályok a felügyelő szerv, és a könyvvizsgáló vonatkozásában. Összeférhetetlenségi szabályok a vezető tisztségviselő vonatkozásában bizonyos határozathozatalok kapcsán.	Nincs ilyen előírás.
<p>A vezető tisztségviselőre vonatkozó szigorúbb szabályok: A közhasznú szervezet megszűnését követő három évig nem lehet más közhasznú szervezet vezető tisztségviselője az a személy, aki korábban olyan közhasznú szervezet vezető tisztségviselője volt - annak megszűnését megelőző két évben legalább egy évig -,</p> <ul style="list-style-type: none"> • amely jogutód nélkül szűnt meg úgy, hogy az állami adó- és vámhatóságnál nyilvántartott adó- és vámtartozását nem egyenlítette ki, • amellyel szemben az állami adó- és vámhatóság jelentős összegű adóhiányt tárt fel, • amellyel szemben az állami adó- és vámhatóság üzletlezárás intézkedést alkalmazott, vagy üzletlezárást helyettesítő bírságot szabott ki, • amelynek adószámát az állami adó- és vámhatóság az adózás rendjéről szóló törvény szerint felfüggesztette, illetőleg törölte. 	Nincs ilyen előírás.
Ötmillió forintos éves bevétel felett a vezető szervtől elkülönült felügyelő szerv létrehozása kötelező, amelyik ellenőrzi a törvényes	Nincs ilyen előírás.

működést és indítványára 30 napos határidőn belül a legfőbb szerv összehívása is kötelező.	
Eredményét köteles a létesítő okiratban meghatározott közhasznú célra fordítani, azt nem oszthatja fel.	
A vezető tisztségviselőt, a támogatót, az önkéntest, valamint e személyek közeli hozzátartozóját cél szerinti juttatásban nem részesítheti.	
Váltót, illetve más hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt nem bocsáthat ki.	Csak olyan módon vehet fel hitelt és vállalhat kötelezettséget, amely nem veszélyezteti az alapcél szerinti tevékenységének ellátását és működésének fenntartását.
Gazdasági-vállalkozási tevékenységének fejlesztéséhez közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt nem vehet fel.	
Beszámolójába bárki betekinthat. A beszámolót a honlapon közzé kell tenni és letétbe kell helyezni.	A beszámolót a honlapon közzé kell tenni és letétbe kell helyezni

Miért érdemes közhasznú jogállást szerezni? Arányban állnak-e a megnövelt adminisztratív terhekkel és pénzügyi-gazdasági átláthatósággal? A közhasznúsághoz, mint minősítéshez, mint jogintézményhez a következő egyértelmű előnyök társulnak:

- közszolgáltatási szerződést csak közhasznú szervezet köthet;
- a közhasznú szervezet számára juttatott adományok értéke a társasági adót bizonyos mértékben csökkenti (egészen pontosan az adomány értékének 20%-ával, tartós adományozás esetén további 20%-kal – tehát összesen 40%-kal, illetve a Magyar Kármentő Alap és a Nemzeti Kulturális Alap támogatása esetén 50%-kal).

Hogyan vált be a civil törvény a gyakorlatban?

2013 júniusában folyt a felmérés, miként vált be az új civil szabályozás, azaz az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (Ctv.) és a kapcsolódó végrehajtási rendeletek. Másfél év gyakorlata alapján, ide értve a jogszabályok elfogadását megelőző javaslatok figyelembe vételét, kérdőíves felmérést ügyészségek és bíróságok munkatársainál is, civil szervezeti találkozókát és műhelymunkát, a bevont 250 civil szervezet véleménye alapján, kifejezetten civil szervezeti szempontból értékelték a jogalkalmazást. Megfelelő indoklással kidolgozták a szükséges módosítási javaslatokat is, hiszen az *Ökotárs Alapítvány* Civil-Társ programja keretében több mint 10 éve kíséri figyelemmel a hazai civil szektor jogi-szabályozási környezetének fejlődését, és tesz jobbító szándékú javaslatokat a fejlesztésre.

A jogszabályok (az Ectv. és a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény (Cnytv.)) tervezetei előkészítő folyamatainak értékelését illetően előremutató volt, hogy a civil szervezetek köréből is verbuvált szakértőket a kormány, bevonva a szektor képviselőit a tervezet tartalmi elemek kialakításába. Ezt a jó gyakorlatot azonban nem folytatta a tervezet különböző szövegváltozatainál.

A gyakorlat alapján is teljes egészében átgondolandó jogintézmény a közhasznúság és a támogatási rendszer. Továbbá olyan gyakorlati problémákra derült fény, amelyek nem kevés szervezet mindennapi életét teszik nehezebbé, és komoly jogalkotási átgondolatlanságból származnak, gondoljunk csak a szövetség fogalmának egy év alatt háromszori módosítására, és arra, hogy a statisztikai besorolás megváltozása miatt több szervezet pályázati lehetősége szűnt meg.

- A közhasznúság célja és fogalma:** a külföldi példák alapján a hazai szabályalkotók nem értik, hogy olyan társadalmilag hasznos formáról van szó, amelyben az állam és a civilek is nyernek, ha egy társadalmi feladatot civilek valósítanak meg, mert így tehermentesítik az államot. Ehhez viszont olyan szabadon felhasználható forrásokra van szüksége a szervezeteknek, amihez normatív módon jutnak hozzá (pl. adományok után igénybe vehető adókedvezmények), azaz nem működési támogatás, nem programmegvalósító pályázat, hanem a jogi normák közé épített olyan mechanizmus, ami komolytá teszi, megfelelően pozicionálja a közhasznúságot. A hatályos közhasznúsági szabályozástól általános rémület fogta el a civil szervezetek képviselőit és a civil szervezetekkel foglalkozó szakembereket, pedig valójában a minősítés megszerzése majdnem olyan könnyű, mint eddig volt. Az alapító okiratban/alapszabályban megjelenítendő tartalmi és a formai feltételeknek való megfelelés nem vált nehezebbé. Az erőforrások és a társadalmi támogatottság két feltételesportjából egy-egy feltétel teljesítése ugyan több komolyságot mutat a korábbi – tevékenységválasztó – módszerhez képest, ám egy valódi, működő szervezetnek ez nem jelenthet. Ha pedig a szervezetek zöme megfelel a minősítésnek, akkor mi is a célja. A hatályos szabályok fontos eleme, hogy a közhasznú minősítés csak a közhasznú tevékenység bizonyos ideig tartó végzését követően szerezhető meg, ami egyértelműen a kitűzött cél (a minőség) irányába mutató tényező. Két évig közhasznú tevékenységet kell végezni (minősítés nélkül) és ezáltal kell bebizonyítani a szervezetnek, hogy a tevékenysége a valóságban is a „köz hasznára” volt. A valós közhasznú tevékenység bizonyítása abból áll, hogy a szervezet leírja a tevékenységet és kiválasztja az erőforrások és a társadalmi támogatottság három-három feltétele közül azt, amelyiknek megfelel, másrészt a közhasznú tevékenység végzését a létesítő okiratba foglalva, jogszabályi hivatkozással kell ellátni. Ez azt jelenti, hogy annak a szervezetnek, amelyik közhasznú minősítést óhajt szerezni, létesítő okiratát úgy kell elkészítenie/módosítania, hogy abban szerepeljen a közhasznú tevékenység és az annak alapját adó közfeladat jogszabályi hivatkozásának megjelölése. Feltehető a kérdés, hogy valóban csak az állami/önkormányzati feladat ellátása tekinthető-e közhasznúnak (a szó szoros értelmében), de az mindenképpen biztos, hogy egységes hazai közfeladat-ellátási lista hiányában az új előírás komoly kihívások elé állítja a szervezeteket.
- A közhasznú jogállás előnyei:** közszolgáltatási szerződést csak közhasznú szervezet köthet, továbbá a közhasznú szervezet számára juttatott adományok értéke a társasági adót csökkenti (az adomány értékének 20%-ával, tartós adományozás esetén további 20%-kal, tehát összesen 40%-kal). Ezért nem igazán éri meg – adminisztratív szempontból nagy erőket lekötő és Civil Információs Portálon való késedelmes vagy hibás közzététel szankciója az *ipso iure státuszvesztés* – ez a jogállás. Ráadásul egyébként közhasznú tevékenységet minősítés nélkül is végezhet egy szervezet.
- A NEA átalakított szerepe:** a támogatási rendszer működésének átalakítását a civil szervezetek jelentős része már régóta javasolta. Ma hazánkban – a finanszírozást illetően – alapvetően két felfogás érvényesül a civil szervezetek körében: az egyik egyetért az állam szerepének csökkentésével, a másik viszont elvárja az államtól a finanszírozást (adott esetben nem is a tevékenységére, hanem pusztán civil szervezeti státuszára hivatkozva). Bármelyik álláspontot is vallja valaki, abban egyetért, hogy a szektor számára kardinális kérdés az állami támogatásokhoz való hozzáférés lehetősége. Az Ctv. sem oldotta meg a problémát, sőt, talán a támogatásokkal kapcsolatban mélyített is rajta). Másrészt megőrizte a közhasznúság és a támogatási rendszer összekötését. A támogatási rendszert több ponton is reformra érett, de azt az Ectv. és a hozzá kapcsolódó miniszteri rendelet (5/2012. (II. 16.) KIM rendelet a Nemzeti Együttműködési Alappal kapcsolatos egyes kérdésekről) elmulasztott: ilyen a formai feltételek és az ellenőrzés rendszere. A NEA nem szakított az NCA korábbi adminisztratív és túlzottan bürokratikus formai feltételein és az ellenőrzés ugyanilyen rendszerén. Bár 2013. január 1-től például kikerült a pályázati hiánypótlás jogintézménye, de a döntéshozatal központosított, így nagyobb a politikai befolyásolás lehetősége is, a miniszter saját keretének 10%-a magas.
- Mit jelent a gazdálkodás:** a jogalkotó az eddigieknél élesebb határvonalat húzott a gazdasági célokra alapított gazdasági társaságok és a nem gazdasági vagy nem elsődlegesen gazdasági célokra alapított civil szervezetek között. A törvény hatályba lépésétől az alapcél mellett gazdasági-vállalkozási tevékenységet végző szervezeteknek be kell tartania a jelenleg 60%-os szabályt. Viták, elméleti megközelítések már a civil társaság megszületése előtt voltak azzal kapcsolatban, hogy mennyi értelme van ennek a szervezettípusnak, főként úgy, hogy az a polgári jogi társaság egy változata. Ám az új Ptk-ban (2013. évi V. törvény) már nem szerepel. További kérdés, hogy a gyakorlat hogyan kezeli majd azokat a jogvitákat, amelyekben civil társaság lesz az érintett. A civil társaság nem gazdálkodik a Ptk. alapján, viszont hogyan tudja majd a bíró elválasztani a polgári jogi társaságot a civil társaságtól egy (szóbeli szerződés alapján létrejött) olyan jogviszonyban, amelyben a felek gazdálkodtak ugyan, de – szándéktól függően – ajándékozási jogviszonyokat hoztak létre vagy közös gazdálkodással kezelték az adott helyzetet. További gond, hogy az új PTK nem minden tekintetben koherens az Ectv. szabályaival. az Ectv. gazdasági-vállalkozási tevékenységgel kapcsolatban két szabályt határoz meg: azt, hogy a szervezetek nem alapíthatók elsődlegesen ilyen tevékenység végzésére, és meghatározza azt, hogy mit

jelent az, hogy elsődlegesen (a már említett 60 %-os szabály). Az új Ptk. 3:379. § (1) bekezdése szerint viszont alapítvány nem alapítható gazdasági tevékenység folytatására. Ugyanezen § (2) bekezdése ugyan rendelkezik arról, hogy az alapítvány „az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult”. Mindkét szabály ellentétes az Ectv. szabályaival, hiszen az Ectv. csak az elsődleges gazdaság-vállalkozási tevékenységet célzó alapítást zárja ki, viszont a gazdasági-vállalkozási tevékenység teljes mértékben elszakadhat az alapítványi céltól (tehát annak ellenére gyárthat csavart a szervezet, hogy alapítványi célja a környezetvédelem, ha a csavargyártásból származó éves bevételei nem haladják meg az összes bevételeinek 60%-át). A Ptk. 3:63. § (2) és (3) bekezdései ugyanígy szabályozzák az egyesületet. Megint más kérdés, hogy az új Ptk. nem határozza meg a gazdasági tevékenység fogalmát, azt a bíróságra és más jogalkalmazókra bízta.

- **A törvényes működés kontrolja:** az ügyészség teljes egészében kikerül a törvényesség biztosításának alanyai közül, az új Ptk. valamennyi jogi személy esetében a bíróságokra testálja. Ám az Ectv. törvényességi ellenőrzési jogkört biztosít az ügyészségnek, ami csupán arra ad lehetőséget, hogy az ügyészség a vélt vagy valós törvényteleniséggel kapcsolatban a bíróság eljárását kezdeményezze. Ez a jog viszont csak az ügyészséget illeti meg, szemben az új Ptk. felfogásával, amely felügyeleti (és nem ellenőrzési) jogot biztosít a bíróságnak (ami az ellenőrzésnél jóval szélesebb jogokat jelent).
- **A szövetség:** a Ctv. egy módosításával a jogalkotó teljesen új helyzetet teremtett, amennyiben a szövetségnek csak egyesület vagy alapítvány tagja lehet. Ez pedig nem kevesebbet jelent, hogy teljes a jogbizonytalanság, mivel jelenleg három „szövetség” elnevezésű szervezet létezik a magyar jogban, melyek közül az egyik formájában egyesület, csak nevében szövetség, a másik formájában és nevében is szövetség, de a korábban hatályos törvény alapján még magánszemélyek is a tagjai (és bármilyen jogi személy), és a hatályos törvény alapján létező, egyesületekből és alapítványokból álló szövetség. Tekintettel arra, hogy a jogalkotó nem alkotott átmeneti szabályokat a különböző szövetségeként működő szervezetekkel kapcsolatban, valamennyiről kijelenthető, hogy jogszerűen létezik és működik, aminek az a következménye, hogy a gyakorlat alakítói ebben az esetben (KSH, pályázató) képtelenek igazodni a bizonytalan jogi környezethez.

Az Ökotárs Alapítvány, kutatása eredményeként, több módosítási javaslat is megfogalmazott.

- a joganyag tisztítása, egyértelművé tétele. Különösen indokolt lenne az összes szervezeti típus, forma meghatározására. A formakényszert az Ectv. bevezette, ugyanakkor nem minden – egyesületi jogból levezetett, egyesület altípusának tekintett – civil szervezeti forma (pl. szakszervezet) fogalmi definícióját tartalmazza a törvény, ezt pótolni kellene, egyben összehangolva a más törvényekkel (ld. a szövetségre vonatkozó kérdést). Az Ectv. a civil szervezetek közös szabályairól és a közhasznúságról, illetve a támogatásokról szóló törvény, ugyanakkor több szabályt a közhasznú nonprofit gazdasági társaságokra, illetve a civil társaságokra is alkalmazni rendel (többek között maga a civil szervezet fogalma is tartalmazza a civil társaságot, nagyon sok kivétellel), miközben az egyesületi alapjog kifejtését is megtaláljuk a törvényben. El kellene tehát világosan dönteni, hogy az Ectv-nek mi a szabályozási tárgya.
- Bár bizonyos gazdasági társaságok non-profit módon gazdálkodnak, nem jelenti, hogy civil szerveződések, mert gazdasági érdekeket jelenítenek meg. Éppen ezért közhasznúságuk megkérdőjelezhető, tehát a non-profit gazdasági társaságokat ki kell venni a közhasznú szervezetek köréből, kivéve a kizárólag magánszemélyek tulajdonában álló – és így a civil szervezet definíciójához közelebb álló – non-profit gt-eket.
- A civil társaság (a magánjog szerint egy szerződés, nem szervezet, nem vagyontömeg) és a polgári jogi társaság elválasztása, külön szabályok megalkotása. Például, legyen alapszabály-minta, (az elektronikus rendszer meglétét feltételezi), miszerint három személy által létrehozható olyan szervezet, amelyet a bíróság nyilvántartásba vesz egyszerűsített eljárásban, gazdálkodása limitált (legfeljebb 1 millió forint éves bevételig működhet ebben a formában) -- ha ezt átlépi, a következő évben kötelező egyesületté alakulnia, megfelelő átalakulási szabályok alapján; egyszerűbb adminisztratív tevékenységet valósít meg (összevont bevallások, egyszeres könyvvitel útján stb.) és nem végezhet gazdasági-vállalkozási, csak alapcél szerinti tevékenységet.
- Az új Ptk. a cél „megvalósításához” és nem a cél megvalósításának „megkezdéséhez” szükséges vagyont rendeli biztosítani az alapító részéről. A cél megvalósítására rendelt vagyont a mai gazdasági helyzetben elvárhatatlan követelmény, a megkezdéshez szükséges vagyont kellene előírni, ahogy eddig. Az alapítványi formán belüli lehetőségként javasoljuk külön szabályozni a közcélú („tőkésített”) alapítványokat, egyúttal ösztönző rendszert is helyezve létrejöttük mellé. Ennek lényege, hogy amennyiben az alapító az alapító okiratban kötelezettséget vállal egy bizonyos – minimálisan meghatározandó, és akár több év alatt összegyűjtendő – összeg tőkealként való befektetésére (azaz a vagyont megőrzésére és gyarapítására), és annak jövedelmét adományként évente a

kedvezményezettékhöz juttatja, akkor az alapítvány speciális kedvezményekben részesül. Mindehhez a tőke védelmére kiépített garanciális szabályok kialakítására is szükség van, valamint a már működő alapítványok közcélú alapítvánnyá válásának átmeneti rendelkezéseire.

- A hatályos Ptk. tartalmazza az egyesületeknél a közgyűlés kötelező összehívását, az elektronikus ülésezés alapvető szabályait is. Annak ellenére, hogy a diszpozitív szabályok rendkívüli mértékű eltérést engednek, ilyen fontos kérdésekben legalább irányadó szabályozásra mindenképpen szükség lenne. Az elnökség limitálása három főben – a Ptk. jelentős diszpozitivitása ellenére is – olyan probléma, ami a gyakorlati életben a bírói és a szervezeti eltérő jogértelmezések miatt jelentős nehézségeket okozhat. Ennek kiszűrése érdekében a legalább szó és a páratlan számú kitétel közbeiktatásával lehet finomítani, és megakadályozni az eltérő jogértelmezést, működésképtelen elnökségek létrehozását. Indokolatlan az egyesületek vezető tisztségviselőit a gazdasági társaságokénál szigorúbban kezelni a felelősség kérdését illetően.
- Fontos, hogy a közhasznú minősítést csak bizonyos szervezetek szerezhessék meg: pl. bizonyos tevékenységet vagy célt megjelölő szervezetek, ebben pedig egyértelműen a szélesebb közösség (nemcsak az önkormányzat, az állam) hasznát is vizsgálni kell. A közhasznú minősítés megszerzéséhez a szervezetnek bizonyítania kell alkalmasságát korábbi tevékenysége bemutatásával. A közhasznú tevékenység definíciójának javasolt elemei: i) a (valamilyen egyedileg azonosítható) közösség (célcsoport) hasznára végzett tevékenység; ii) állami vagy önkormányzati tevékenység ellátása, amely normatív felsorolásból választható; iii) a tevékenységhez tartozó indikátorok (évente, a beszámolóban megjelölt) folyamatos teljesítése.
- A minősített szervezetek kedvezményeket élveznek. A közhasznú minősítést megszerző civil szervezetek tevékenységükről a minősítés megszerzését megelőzően megjelölt mutatók/indikátorok mentén elszámoltathatóak. Az indikátorok lehetnek normatívan meghatározottak, számszerűsíthetők, de tevékenységenként eltérőek lehetnek. A minimumfeltételek szintén normatívan meghatározottak és tevékenységenként eltérőek (az indikátorok a célcsoporttal, a tevékenység eredményével és a közösségi támogatottsággal kapcsolatosak). Az indikátorok teljesítését a szervezetnek időről-időre igazolnia kell. A közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetek szigorú gazdasági elszámoltathatósági és átláthatósági feltételeknek felelnek meg, a tisztségviselőkre és tagokra pedig a nem közhasznú civileknél szigorúbb összeférhetetlenségi szabályok vonatkoznak. A közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetek bizonyítják, hogy tevékenységük nagyobb részében, folyamatosan és rendszeresen közhasznú tevékenységet látnak el (alaptevékenységük egyben közhasznú tevékenységük is, kisebb részben közhasznú tevékenységükhöz köthető gazdasági-vállalkozási tevékenységet látnak el). A közhasznú minősítést (két)évente megújítják a szervezetek vagy ezt az ún. „Charity Commission vizsgálja. A brit modell szerint, a szervezet szabadon írja le tevékenységét a létesítő okiratában, majd a közhasznúság iránti kérelemben megjelöli, hogy milyen számszerű mutatókkal (indikátorokkal) kívánja mérni (méréni) a közhasznúságát (pl. az általa elért, kiszolgált emberek száma). A szervezetek maguk által vállalt és bevallott indikátorait egy bizottság ellenőrzi. A Bizottságnak joga van a vállalások elutasítására is. Az elfogadott indikátorokat a szervezetek évente teljesítik: ha ez csak részlegesen sikerül, akkor egy sávos rendszer szerint csökkentett kedvezmények illetik meg. A bizottság összetétele: választott delegáltakból álló, független testület, amelybe bármelyik civil szervezet jelölhet. A Bizottság működési költsége a közhasznú szervezetek bevételének 0,5%-ból képeződik, melyet minden évben „adóként” fizetnek be a javára.
- A közhasznú szervezetek esetében a legfőbb szervi ülés jegyzőkönyveinek nyilvánosságra hozatala (zárt ülésen elhangzottak kivételével) szükséges, még hozzá az elektronikus rendszerben a hiteles jegyzőkönyv beszkenelt változatának 30 napon belüli beküldésével, a nem elektronikus, offline rendszerben pedig az Országos Bírósági Hivatal részére történő eljuttatással. A közhasznúság évente elveszíthető a formások be nem tartásával (mivel ezek alapján törvényellenes működésűnek minősíthetők a szervezetek). A legfőbb szervi ülés jegyzőkönyvei beküldésének elmulasztása, a beszámoló beküldésének elmulasztása vagy nem megfelelő kitöltése, valótlan adatok szolgáltatása automatikus státuszvesztést eredményez. Felesleges minden közhasznú szervezet számára (bevétel nagyságtól függetlenül) a kettős könyvvitel kötelezővé tétele, a hatályos számviteli szabályok előírásai elegendőek lennének.
- A valódi közhasznú tevékenység végzésére a szervezetek részére sokkal inkább megfelelő motiváció volna a jelenleg hatályos, közhasznú szervezetek részére igénybe vehető kedvezményekhez képest. Ennek két eleme a civil szervezeteket és az adományozókat/támogatókat ösztönző kedvezmények. (A civileknek szóló: adókedvezmények, pl. társasági adókedvezmény vagy a befektetéseik után járó kamatadó-kedvezmény; foglalkoztatási kedvezmények, pl. a közhasznú szervezetek által foglalkoztatott személyek élőlétszám-terheinek csökkentése (radikális járuléksökkentés); adminisztratív kedvezmények, pl. hitelfelvétel könnyítése, engedélyköteles tevékenység esetében egyszerűsített engedélyezési eljárás. A támogatókat ösztönző kedvezmények az adományok után járó kedvezmények,

pl. a magánszemélyek vagy a cégek adományai után járó jelentős személyi jövedelemadó vagy társasági adó-kedvezmény (összeférhetetlenségi szabályok alkalmazásával). A kedvezmények mértéke a teljesített indikátorok függvénye, azaz valamennyi kedvezmény igénybevétele csak akkor lehetséges, ha az indikátorokat a szervezet teljes egészében teljesíti.

- A Ctv. írja elő, hogy közhasznú minősítést pályázati feltételként követelni csak törvényben vagy más jogszabályban lehet.
- A NEA teljes átalakítása az állami elfoglaltság kizárásával. Az állami támogatást a korábbihoz hasonlóan, valamilyen pénzügyi automatizmushoz kellene kapcsolni (szja 1%-a alapján összegyűlt összeghez). A pályázati támogatás - akármennyire is célul tűzte azt a jogalkotó – nem lett egyszerűbb adminisztratív szempontból. Az ellenőrzés továbbra is dokumentumalapú, a monitoring nem jelenik meg az ellenőrzés körében. Ezért néhány miniszteri rendeleti szintű szabály megváltoztatása kell.

Önkéntes munka

2011 volt az Önkéntesség Éve

Az akkori adatok szerint a magyar felnőtt lakosság 40%-a végzett rendszeresen önkéntes munkát a minisztérium szerint. A Non-profit Kutatócsoport (2005) adatai alapján 2004-ben a 14 éven felüli lakosság 40 %-a (mintegy 3,5 millió fő) végzett önkéntes munkát. Ezek szerint meglehetősen állandó ez az arány. Érdekes, hogy az önkéntesek életkoruk egyre alacsonyabb (középkorúak, az idős emberek körében ritkább), és a 31– 40 éves korosztályba tartozók a legaktívabbak, közülük inkább a férfiak önkénteskednek. Milyen célból, kinek a javára végeznek önkéntes munkát?

- lakóhelyi, települési segítségnyújtás (68 %),
- hivatalos ügy elintézése (41 %),
- szociális, egészségügyi, művelődési területen tevékenykedő szervezetek segítése (21 %),
- gyermekek számára nyújtanak támogatást (22 %),
- fogyatékosokat támogatók (12%),
- idős emberek számára végzett önkéntes tevékenység (12 %) is,
- a romák, szenvedélybetegek, más kisebbségek támogatottsága alacsony.

Az önkéntes munka sokszínű tevékenység, amelyet nehéz kategóriákba sorolni. Egyrészt e körbe tartozik az új típusú önkéntesség (tudás megszerzésére, a szabadidő hasznos eltöltésére, az önismeret fejlesztésére szolgáló tevékenység) éppúgy, mint a régi típusú önkéntesség (a hagyományos polgári értékekhez, szolidaritáshoz, családi indíttatáshoz, vallásos háttérhez köthetők). Nemzetközi kutatások adatai szerint a fiatalok tudásszerzésre törekvő önkéntessége növekszik, míg a hagyományos önkéntesek száma csökken.

Az Európa Tanács egyezménye (2000)

A hosszabb ideig külföldön önkéntes munkát, szolgálatot végző fiatalokról egyfajta szabályozási mintaként szolgálhatott volna a hazai szabályozáshoz. Erre nem került sor, és csak kevés ország (összesen 9) ország írta alá/ratifikálta, pl. Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Luxemburg, Magyarország nem. Tartalmaz önkéntes szerződési mintát és önkéntes igazolvány mintát.

- Célja, hogy a külföldön más fiatalokkal együtt végzett munka a polgári életre neveljen, amit a kormányoknak támogatni kell. Alapelvei közt szerepel a szolidaritás és az európai értékrend erősítése, hozzájárulni a kultúrák közti érintkezést, a toleranciát.

- Az érintett saját döntésén alapszik a fizetés nélkül végzett munkát szabályozza.
- Önkéntes: az, aki jogszerűen tartózkodik a részes állam területén 3-12 hónapon keresztül ott önkéntes szolgálatot végez, a küldő vagy a fogadó szervezet tagjaként vagy azzal együttműködve (szerződéses viszony a mintaszerződés szerint, amelyben rögzíteni kell a megfelelő zsebpénzt), ellenszolgáltatás nélkül, ha a szolgálat megkezdésekor 18-25 év közötti. A küldő szervezettől rendelkezik egészségügyi alkalmassági igazolással (indulás előtti 3 hónapon belül), tájékoztatták a cél-országbeli viszonyokról, körülményekről (küldő/fogadó szervezet tréningje). Joga van az ellátáshoz és étkezéshez a fogadó szervezetnél, nyelvi képzést vagy felkészítést kap előtte. Heti egy teljes pihenőnap, amely havonta az általa meghatározott napra essen. Egészség-és balesetbiztosítást nyújtanak neki. Önkéntes igazolvány birtokában a teljes szolgálati időben, de egyebekben a fogadó állam jogszabályait be kell tartania.
- Küldő/fogadó szervezet olyan **non-profit** civil szervezet, amely közhasznú (társadalom, demokrácia fejlesztése), ifjúsági szervezet, helyi önkormányzati szervezet, vagy önkéntesekkel projektet megvalósító egyéb szervezet. Ha az önkéntes szolgáltatás megvalósításához állami/önkormányzati vagy magán-adományokat használ fel, az nem zavarja meg a fogalmat, de a szolgálat nem termelhet/szerezhet profitot, közvetlen sem (pl. önkéntes ösztöndíjat kapna a profitszerző munkához).
- A részes állam összehangoló szerve elismeri a küldő/fogadó szervezeteket, a többi állam kijelölt összehangoló szervével együttműködik, felügyeli az önkéntes szolgálatokat.

Az Önkéntes igazolvány mintája:

- Family name
- First name
- Date of birth (day/month/year)
- Place of birth
- Resident in
- Citizen of
- Name and type of receiving organisation
- Type of activity
- Length of activity from to
- Field of activity
- Certificate (s) received during the programme as appended
- Programme consisted of the following activities (please give detailed information)
- Exceptions/journeys abroad
- Date: Signature: Position : Stamp:

2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről

A törvény az anti-korrupciós intézkedések részeként született, így alapelvei közt ez megjelenik. Célja a társadalom tagjainak szolidaritásának erősítése, öntevékenység fejlesztése, a személyeknek és közösségeiknek más vagy mások javára ellenszolgáltatás nélküli önkéntes tevékenysége révén. Mivel jelentős társadalmi erőforrás ez a közcélok eléréséhez, kedvezmények és garanciák biztosításával akarják ösztönözni az állampolgárok és szervezeteik részvételét a társadalom előtt álló feladatok megoldásában, a közcélok elérésében. Alapelv, hogy a leglényegesebb vonatkozásokban a munkavállalóhoz hasonló védelem (munkajogi háttérzabályok) jár az önkénteseknek. Az önkéntes által kapott, költségtérítés-jellegű juttatások adó- és járulégmentességet élveznek, miközben az alanyi és az ellátható tevékenységi kör pontos meghatározásával és az ellenőrzés feltételeinek megteremtésével minimalizálni kívánják a visszaélés lehetőségét. Az önkéntes szerződésre, a

szerezésszegésre, a törvényes képviselő közreműködésére, az önkéntes jogviszonnal kapcsolatos jogok gyakorlására és a kötelezettségek teljesítésére, valamint a kárviselésre és a kártérítésre a Polgári Törvénykönyv szabályait kell alkalmazni – ha e törvény mást nem mond.

A törvény hatálya nem terjed ki:

- az önkéntes véradásra,
- az önkéntes, illetve létesítményi tűzoltóként végzett tevékenységre,
- a polgári természetőrként végzett tevékenységre,
- a köznevelésben kötelező közösségi tevékenységre,
- a személy a tevékenységet maga vagy a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója javára végzi,
- a tevékenység jogszabályi kötelezésen, jogerős bírósági határozaton, illetve hatósági kötelezésen alapul,
- a felek úgy állapodnak meg, hogy azt más jogviszony keretében végzik (pl. polgári jogi jogviszonyban, társadalmi szervezet, illetve egyház tagjaként, kuratóriumi tagként vagy egyházi személyként)

Ki az önkéntes?

- 10. életévét betöltötte,
- elláthat minden olyan tevékenységet, amelyre vonatkozóan megfelel a jogszabályokban meghatározott képesítési, egészségügyi, nyilvántartásba vételi és egyéb feltételeknek, 10-18 éves kor közötti nem veszélyezteteti egészségét, fejlődését és tankötelezettségének teljesítését,
- a fogadó szervezettel nem végez más jogviszonyban, ellenszolgáltatás fejében munkát
- tanulóként nem a saját közoktatási intézményében, kollégiumában végez önkéntes munkát, kivéve, a közoktatási intézmény által szervezett és a tanulói jogviszonnal, kollégiumi tagsági viszonyal összefüggő kötelezettséget nem érintő táboroztatási tevékenységet, egyéb közösségi programokat
- 16 éves kor felett végezhet külföldön önkéntes munkát
- 18 éves kor fölött végezhet csak 20 óra és 6 óra között munkát
- 16 éves kor alatt a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő nem haladhatja meg tanítási szünet ideje alatt a napi három órát és a heti 12 órát, tanítási időben a heti 6 órát/tanítási napon a napi 2 órát, tanítási napon kívül a napi 3 órát
- 16-18 éves kor között a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő nem haladhatja meg a napi 4,5 órát és a heti 18 órát
- 18 év alatt legalább tizennégy óra pihenőidőt kell biztosítani két munkanap között.
- Az önkéntes által az önkéntes jogviszonnal összefüggésben harmadik személynek okozott kárért a fogadó szervezet felel. Ha a kárt az önkéntes felrható magatartása okozta, - az önkéntes szerződés eltérő rendelkezése hiányában - a fogadó szervezet az önkéntestől követelheti kárának megtérítését

Fogadó szervezet – az micsoda?

- a helyi önkormányzat, társulása, az általa biztosított közszolgáltatások és katasztrófavédelmi feladatai körében;
- kisebbségi önkormányzat a jogszabályban meghatározott közfeladatai körében;
- a költségvetési szerv az alaptevékenysége körében;

- közhasznú szervezet a közhasznú és a működésével összefüggő tevékenysége körében;
- egyházi jogi személy a hitéleti, a közcélú és a működésével összefüggő tevékenysége körében;
- civil szervezet közhasznú vagy működési köre keretében;

Ezek építési engedély-köteles munkáihoz is!!

- egyéni cég,
- a nem jogi személy fogadó intézmény fenntartója a fogadó intézmény közszolgáltatásai körében,
- jogszabályban meghatározott közszolgáltatást végző jogi személy, ha
 - szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltató, illetve intézmény,
 - egészségügyi szolgáltató,
 - közoktatási intézmény,
 - felsőoktatási intézmény,
 - muzeális intézmény,
 - könyvtár, levéltár,
 - közművelődési intézmény

a kötelezően előírt feladat-ellátási létszámon felül alkalmazhat önkéntest.

A fogadó szervezet jogállásának része, hogy

- ha jogszabály előírja, az általa nyújtott szolgáltatás során okozott kár megtérítésére felelősségbiztosítási szerződést kötni, amely az önkéntes által okozott kár megtérítésére is kiterjed,
- jutalmat fizethet, ha éves összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér mindenkor havi összegének 20%-át,
- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit biztosítani,
- tevékenység ellátásához szükséges tájékoztatást megadni és 18 év alattiaknak folyamatos felügyeletet,
- juttatást adhat az önkéntesnek (bért, ellenszolgáltatást nem), ide értve a következőket:
 - munkaruházat, védőfelszerelés és -anyag,
 - szükséges utazásnak, szállásnak, étkezésnek a biztosítása, illetve ezek bizonylattal igazolt költségének az önkéntes részére történő megtérítése,
 - SZJA törvény kiküldetési rendkívényre vonatkozó szabályai alkalmazásával a saját személygépkocsi használatáért költségtérítés,
 - védőoltás, szűrővizsgálat és más betegségmegelőző szolgáltatás,
 - önkéntes tevékenység ellátásához szükséges - iskolarendszeren kívüli képzés/költségei
 - külföldön végzett közérdekű önkéntes tevékenység esetén, illetve a Magyarországon lakóhellyel nem rendelkező nem magyar állampolgár által végzett közérdekű tevékenység esetén napidíj, ha annak egy hónapra számított összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér mindenkor havi összegének 20%-át.

Az önkéntes szerződés

- Kötelezően tartalmazza a tevékenység tartalmát, ellátásának helyét, a tevékenységre fordítandó időt és a pihenőidőt,
- Azt, hogy milyen juttatásokat adnak az önkéntesnek,
- Egyéb elemekről jogszabály rendelkezhet

- Korlátozottan cselekvőképes önkéntes szerződést csak a törvényes képviselő beleegyezésével köthet.
- 10-14 év közötti önkéntes esetén a jognyilatkozatokat a törvényes képviselő teszi meg, de az önkéntes szerződés megkötéséhez és módosításához az önkéntes beleegyezése szükséges, felmondáshoz már nem
- írásba kell foglalni, ha az önkéntes szerződést határozatlan időre kötik, de legalább 10 napra, 18 év alattival legalább 2 napra, az önkéntes juttatásban részesül, engedélyköteles építési munkában vesz részt, a tevékenységet külföldön végzi, az önkéntes harmadik állam polgára (nem menekült/ bevándorolt/ letelepedett személy), bármelyik fél azonnali hatályú felmondáshoz való jogát korlátozzák, az önkéntes kéri, vagy jogszabály elrendeli
- ha jogszabály vagy az önkéntes szerződés másként nem rendelkezik - bármelyik fél azonnali hatállyal felmondhatja,
- az önkéntes köteles az utasítást és a titkot betartani (megtagadása)

Bejelentés és nyilvántartás

A fogadó szervezet, a foglalkoztatás előtt egy bejelentő lapon a Civil Információs Portálon az EMMI-nek jelenti az önkéntesek tervezett fogadását (létszám, munka jellege, a szervezet jogszerű működésének adatai), kötelező csatolmányokkal (pl. létesítő okirat, cégkivonat) együtt. Szükséghelyzetben történő alkalmi foglalkoztatást a közérdekű önkéntes tevékenység megkezdésétől számított 15 napon belül. A nyilvántartás naprakészsége miatt a változásokat a fogadó szervezet köteles bejelenteni 15 napon belül. A fogadó szervezetek nyilvánossága és az önkéntesek védelme érdekében nyilvántartást vezet a minisztérium, ugyanakkor az adatokat megismerheti a munkaügyi hatóság és a munkavédelmi hatóság, az adóhatóság, a fogadó szervezet szakmai vagy törvényességi ellenőrzését, illetve felügyeletét ellátó szerv saját ellenőrzése érdekében. Ha azt észlelik, hogy a fogadó szervezet a bejelentési kötelezettségének nem tett eleget, erről a fogadó szervezet nevének, székhelyének és adószámának megjelölésével értesíti a minisztériumot. Az pedig kizárhatja egy évre a szervezetet az önkéntesek foglalkoztatásából, ha a hiánypótlásnak 30 napon belül sem tett eleget. A fogadó szervezet nyilvántartást vezet az általa foglalkoztatott önkéntesekről. Ezeket az iratokat a foglalkoztatást követően öt évig köteles megőrizni.

Sport – mitől civil?

Vegyes jogviszonyok

A sport már az állami szerveződés előtt is létezett, és saját szabályozása miatt nincs is szüksége az állam beavatkozására. Történetileg úgy tűnik, az államnak van szüksége a sportra, és ezért több indokot talált erre. Éppen az önszabályozás és a közjogi beavatkozás kettőssége miatt a sportban vegyes jellegű jogviszonyok gyakoriak, a sportjog pedig részben a non-profit, civil szervezeti körbe tartozik, ám azon túli területekre is kiterjed. Az áttekinthetőség érdekében kiemeljük a következőket:

- Magánjogi oldala: az öngazgatás (saját szabályok és szervezetek), non-profit tevékenység (pl. idősek, diákok, fogyatékosok sportja), vállalkozások szponzori tevékenysége, for-profit tevékenység (pl. profik versenyeztetése, rendezvény szervezése, sportfogadás), kártérítés, biztosítás a legfontosabb összetevője.
- Közjogi oldala: sportigazgatás (nyilvántartások), sportorvoslás és doppingellenőrzés, a sport állami támogatása (e téren a sorsolásos szerencsejátékok játékadójának 12%-át, a

bukmékeri rendszerű fogadások játékadójának 50%-át, valamint a sportfogadás (TOTÓ) játékadóját külön jogszabályban foglaltak szerint a sport - a sportfogadás (TOTÓ) játékadója tekintetében a labdarúgás - támogatására felhasználható bevételként kell előírni, és a sportpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium költségvetési fejezetében kell megtervezni; szintén ide tartozik a társasági adó átirányítása a látványsportokhoz, amely csak annak részére nyújtható, akinek nincs lejárt köztartozása, a jogszabályi előírásoknak megfelelően gazdálkodik, nem áll felszámolás alatt, és a korábban kapott támogatással megfelelő módon elszámolt). A biztonsági előírások sokasága és a sportolói szankcionálás is közjogi jellegű (sportfegyelmiről Kormányrendelet szól); beléptetés és kitiltás: a rendőrség a sportrendezvények látogatásától a szervező által eltiltott, valamint a szabálysértési hatóság vagy a bíróság által a sportrendezvényről, illetve a sportlétesítményből eltiltott személyek adatait a sportrendezvények biztonságának védelme, az erőszak és a rendezvény megelőzése, a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése, mások jogainak védelme, a jegyértékesítés, valamint a sportrendezvényre történő belépés megtagadásának megállapítása céljából kezeli (sportrendészeti nyilvántartás)

A legfontosabb keretjellegű szabályozás a 2004.évi I.törvény is a sport irányításával, állami- és részben önszabályozásával, költségvetési támogatásával és ellenőrzésével kapcsolatos, e törvényben és külön jogszabályokban meghatározott feladatok ellátásáról miniszter gondoskodik.

- Nemzetközi magánjogi oldala: regionális, univerzális sport-federációk öngazgatása, szabályozás, nemzetközi versenyeztetés működtetése, az Olimpiai Charta, a dopping-ellenőrzési WADA szabályok e körbe tartoznak.
- Az Európai Unió jogi aktusai kiterjednek a sportra, mivel azt gazdasági jellegű tevékenységnek tekintik. A sportolók szabad munkavállalása 2004/38/EK irányelv alapján biztosítandó (pl. átigazolás), amelyet sértenek a válogatottban a nemzeti kvóták (állampolgársági kritérium). Másrészt az életminőség, egészségvédelem része is, nem csak a belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK irányelv.
- Nemzetközi közjogi oldala: Noha az önszabályozás nemzetközi szinten is erős, az államok részlegesen ebbe is bekapcsolódtak. Az Olimpiai mozgalom jelképeinek védelme ((pl. 2008.évi LX. törvény az olimpiai jelkép oltalmáról kötött megállapodás, Nairobi, 1981.), a doppingtilalom miatti fellépés (ET egyezménye), a testnevelési célok beépítéséről az oktatásban és a fittség méréséről (UNESCO, ET) ide tartozik. Emberi jogi jellegű szabály, hogy a sportolás joga mindenkit megillet, mindenkinek a hozzáférést biztosítani kell (idős, fogyatékos személy és gyerek számára).

Mi a sport?

Sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.

Ki a sportoló?

Versenyző személy, aki a sportszövetség által kiírt, szervezett vagy engedélyezett versenyeken, vagy versenyrendszerben vesz részt, amatőr, vagy hivatásos sportoló

(jövedelemszerzési céllal foglalkozásszerűen folytat sporttevékenységet). Az alábbiakban elsősorban az amatőr sportolókkal és szervezetekkel foglalkozunk, hiszen a civil szférához az kapcsolódik.

Sportolói kötelezettségek:

- a tisztességes játék (fair play) elvei szerint felkészülni és versenyezni, aminek keretében tartózkodni különösen a tiltott szerek, módszerek használatától vagy más, doppingvétséget vagy büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó magatartás kifejtésétől, a verseny, mérkőzés eredményének tiltott eszközökkel, módszerekkel történő befolyásolásától, a fogadási csalástól, a verseny, mérkőzés biztonságos megrendezését veszélyeztető viselkedéstől tartózkodni,
- a sportág jellegének megfelelő sportorvosi alkalmassági, illetve szűrővizsgálatokon részt venni (sportegészségügyi ellenőrzés),
- alávetni magát a doppingtilalom betartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatnak (doppingvizsgálat), amelynek eredményeként megállapított pozitív vizsgálati eredményt vagy a doppingvétséget megalapozó egyéb magatartás tanúsítását, valamint a doppingeljárás eredményeként meghozott jogerős doppingbüntetést a versenyző nevének és sportágának megjelölésével a doppingeljárás befejezésétől számított 3 munkanapon belül a jogerős döntést meghozó doppingbizottság nyilvánosságra hozza. A doppingtilalomra és a doppingvizsgálatra vonatkozó részletes szabályokat a Kormány rendeletben állapítja meg,
- a sportág hazai és nemzetközi versenyszabályzatában, valamint egyéb szabályzataiban foglaltakat betartani,
- a sporttevékenység során annak a sportszervezetnek, sportszövetségnek az érdekeit is figyelembe venni, amellyel tagsági, illetve szerződéses viszonyban áll, valamint amelyik a nemzeti válogatott keretbe meghívta,
- a versenyrendszerben, bajnokságban való részvétel feltételeként, a sportszövetség által kiállított sportolói igazolvány (egységes versenyengedély, amelynek tartalmát, formáját a MOB határozza meg) megszerzése. Ha a sportszövetség szabályzata másként nem rendelkezik, egy sportágban egy versenyzőnek csak egy versenyengedélye lehet. Ha a versenyengedély kiadásának nincsenek meg a jogszabályi, valamint a sportszövetség szabályzatában foglalt feltételei, továbbá ha a versenyző valótlan adat igazolását kéri, a versenyengedély kiadását a sportszövetség megtagadja, vagy a versenyengedélyt visszavonja,
- rendelkezzen a sportszövetség szabályzatában meghatározottak szerint kiírt vagy szervezett versenyen az amatőr- és a szabadidő-sportoló egy versenyre (mérkőzésre) szóló versenyzési engedéllyel (rajtengedély)

Ha a sportszövetség erre jogosult szerve a versenyengedély kiadását megtagadja, az engedélyt visszavonja, vagy az átigazolást megtagadja, e határozat kézhezvételétől számított 8 napon belül a kérelmező panaszt nyújthat be a sportszövetség elnökségéhez. Ha a panasznak a benyújtásától számított 15 napon belül az elnökség nem ad helyt, a kérelmező a sportszövetség határozatával szemben, annak kézbesítésétől számított 30 napos jogvesztő határidőn belül keresettel a bírósághoz vagy a Sport Állandó Választott Bírósághoz fordulhat. A versenyengedély és a rajtengedély kiadását a sportszövetség a szabályzatában megállapított díj megfizetéséhez kötheti.

Sportfegyelmi

A sport saját és állami szabályainak megsértését szankcionálják, a következők szerint:

- a sportszövetség folytatja le a versenyzővel, illetve a sportszakemberrel szemben, ha a sportszövetség verseny-, igazolási (nyilvántartási) és átigazolási, illetve egyéb szabályzataiban foglalt kötelezettségeit vétkesen megszegi,
- doppingeljárást folytatnak le, ha a versenyző, illetve a sportszakember a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint, mert a versenyző vagy a sportszakember a sportszövetség doppingellenes szabályzatában foglalt kötelezettségeit vétkesen megszegte. A versenyzőre, illetve a sportszakemberre sportfegyelmi vagy doppingbüntetésként szóbeli figyelmeztetés, írásbeli megrovás, sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy év időtartamra történő megvonása (csökkentése) vagy/és pénzbüntetés szabható ki, továbbá a versenyzőre még a sportszövetség versenyrendszerében szervezett, vagy a sportszövetség, sportszervezet versenynaptárában egyébként szereplő versenyen, edzésen, edzőtáborban való részvételtől történő - akár végleges időtartamú - eltiltás, az igazolási (nyilvántartási) és az átigazolási, valamint a doppingellenes szabályok megsértése esetén az ideiglenes vagy végleges átigazolásból legfeljebb két évre történő kizárás. Amatőr sportolóra, vagy ingyenes megbízási szerződés alapján tevékenykedő sportszakemberre pénzbüntetés nem szabható ki.
- a sportszervezettel szemben folyik az eljárás, ha a sportszövetség alapszabályában, illetve más szabályzataiban meghatározott előírásokat megszegi. Ekkor sportfegyelmi büntetésként írásbeli figyelmeztetés, a sportszövetség által adható juttatások csökkentése (megvonása), a rendezői létszám felemelésére kötelezés, sportszövetségi ellenőr fogadására és eljárási költségeinek viselésére kötelezés, a sportrendezvény nézők nélkül, zárt sportlétesítményben történő megtartásának előírása vagy szektor lezárásának elrendelése, a pályaválasztási jog legfeljebb tizenkét hónapra történő megvonása (max.12 havi időtartamra), a mérkőzés eredményének megsemmisítése, bajnoki pontok levonása, büntetőpontok megállapítása, nemzetközi sportrendezvényen történő részvételtől eltiltás, legfeljebb két évi időtartamra, sportoló igazolásához (átigazolásához) való jog megvonása, legfeljebb két évi időtartamra, a versenyrendszer alacsonyabb osztályába sorolás, meghatározott számú versenyből - akár végleges időtartamú - kizárás, a sportszövetségi eljárás költségeinek viselésére kötelezés, a sportszövetségből kizárás legfeljebb egy évre, vagy legfeljebb ötvenmillió forint pénzbüntetés szabható ki.

A sportfegyelmi eljárást első fokon a sportszövetség sportfegyelmi bizottsága, másodfokon a sportszövetség sportfegyelmi szabályzatában meghatározott fellebbviteli szerv (elnökség vagy fellebbviteli bizottság) folytatja le. A másodfokon hozott határozat a kézbesítésével végrehajtható. A sportszövetség versenyein történő részvételtől és a sportszakmai tevékenységtől való eltiltás fegyelmi büntetést az első fokú fegyelmi bizottság a másodfokú határozat meghozataláig azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja. A sportszövetség által kiszabott másodfokú fegyelmi büntetéssel szemben a határozat kézbesítésétől számított 30 napos jogvesztő határidővel az érintett keresettel bírósághoz vagy a Sport Állandó Választott Bírósághoz fordulhat. A sportfegyelmi részletes szabályait a Kormány rendeletben, valamint a sportszövetségek sportfegyelmi szabályzatban kell meghatározni.

Az amatőr sportolók

A fenti szabályokon túl, sajátos szabályok is vonatkoznak a nem hivatásszerűen, bár magas színvonalon sportolókra, a következők szerint:

- amatőr sportoló sportegyesület keretében tagként, illetve sportszerződés alapján, sportvállalkozás és az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvány keretében pedig

- amennyiben az ilyen alapítvány nem minősül egyúttal sportiskolának is - kizárólag sportszerződés alapján sportolhat. Sportiskola tanulója tanulói jogviszonya alapján is amatőr sportolónak minősülhet. A tanulói jogviszony szünetelése az amatőr sportoló versenyengedélyének érvényességét nem érinti;

- a sportszerződésben a sportszervezet és az amatőr sportoló megállapodnak a sporttevékenységgel kapcsolatos együttműködésük feltételeiről. A sportszerződésre a Polgári Törvénykönyv megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A sportszerződést írásba kell foglalni, csak határozott időre (pl. egy bajnokság idejére), de legfeljebb 1 évre köthető. A 18. életévét még be nem töltött sportolóval kötött sportszerződés csak a sportoló törvényes képviselőjének előzetes írásbeli beleegyezésével érvényes.
- az amatőr sportoló sporttevékenységéért attól a sportszervezettől, sportiskolától vagy utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványtól, amellyel tagsági, szerződéses vagy tanulói jogviszonyban áll, valamint más természetes és jogi személytől díjazásban nem részesülhet. Ha a sportszövetség szabályzata a sportág jellegére és a nemzetközi szövetség követelményeire tekintettel másként nem rendelkezik, nem minősül ilyen díjazásnak a felkészüléssel és versenyzéssel összefüggő indokolt és igazolt költségeinek megtérítése, az ezzel kapcsolatos természetbeni juttatás, valamint a Gerevich Aladár sport ösztöndíj rendszer keretében kapott támogatás, a kiemelkedő sportteljesítményért nyújtott eredményességi elismerés (pénzbeli elismerés, érem, ajándéktárgy stb.).
- a sportszövetség versenyszabályzatában határozza meg, hogy milyen feltételekkel vehet részt hazai, illetve nemzetközi (külföldi) pénzdíjas versenyen, továbbá hivatásos versenyrendszerben;
- A tagsági viszony, a sportszerződés vagy a tanulói jogviszony létrejöttével az amatőr sportoló játékjogának használatát e jogviszony fennállásának időtartamára a sportszervezetének, sportiskolájának vagy az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványnak ingyenesen átengedi;
- a sportszövetség versenyrendszerében csak akkor vehet részt, ha versenyengedéllyel rendelkezik. A versenyengedélyt az amatőr sportoló sportegyesület tagjaként vagy a sportegyesülettel, a sportvállalkozással, a jogi személy non-profit gazdasági társaságként működő sportiskolával, az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvánnyal szerződéses jogviszonyban álló személyként vagy a köznevelési típusú sportiskolával tanulói jogviszonyban álló személyként kapja meg. A versenyengedély iránti kérelmet a sportszervezetén (alapítvány, sportiskola, sportegyesület) keresztül nyújthatja be, amellyel szerződéses jogviszonyban áll;
- a sportszerződés fennállásáig csak a sportszervezete, sportiskolája vagy utánpótlás-nevelést végző alapítványa (átadó sportszervezet) előzetes írásbeli hozzájárulásával igazolhat át ideiglenesen vagy véglegesen másik sportszervezethez, sportiskolához vagy utánpótlás-nevelést végző alapítványhoz (átvevő sportszervezet). Az ideiglenes átigazolással (kölcsonadás) vagy a végleges átigazolással az amatőr sportoló játékjogának használatát az átvevő sportszervezet szerzi meg. Az átadó sportszervezet - a sportszövetség, szabályzatában foglaltak szerint - a hozzájárulás megadását költségtérítés fizetéséhez kötheti. A költségtérítés az amatőr sportoló kinevelésének ellenértéke, amely az adózás szempontjából szolgáltatásnyújtásnak minősül. A költségtérítés mértékét az átadó és az átvevő sportszervezet egymás közötti megállapodása rendezi;
- ha tagsági viszony alapján sportol, e jogviszony fennállásának időtartama alatt a sportszervezete előzetes írásbeli hozzájárulása nélkül átigazolhat másik sportszervezethez, az átadó sportszervezet azonban - a sportszövetség, szabályzatában

foglaltak szerint - a játékjog használati jogának átruházásáért költségtérítésre tarthat igényt;

- csak előzetes írásbeli hozzájárulásával igazolható át - ideiglenesen vagy véglegesen - más sportszervezethez. A sportoló a hozzájárulás megadását ellenérték fizetéséhez nem kötheti;
- a 18. életévét be nem töltött amatőr sportoló sporttevékenységével, igazolásával, illetve átigazolásával kapcsolatos szerződések kereskedelmi ügynök közvetítésével nem köthetők (mert egyébként igen), az ezzel ellentétes megállapodás semmis.

Sportszervezetek

- sportegyesületek,
- sportvállalkozások,
- a szabályok megfelelően alkalmazásával, a nemzeti válogatott sportolók, illetve válogatott csapatok (keretek) működése körében a nemzeti válogatottakat működtető sportszövetségek, a fogyatékosok sportja, illetve a szabadidősport területén működő azon sportszövetségek működnek, amelyek keretében sportolók közvetlenül - a sportszövetség alapszabályában biztosított lehetőség alapján - sporttevékenységet fejtenek ki,
- a sportiskolák, valamint az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok (ezeket a törvény a továbbiakban összevontan gyakran csak sportiskolának nevezi, mert a közös pont, hogy hozzájárulnak az utánpótlás neveléséhez, bárki tartja fenn azokat).

Sportverseny

A sportszövetségek amatőr, hivatásos vagy vegyes (nyílt) bajnokságot írnak ki. Amatőr versenyrendszerben (bajnokságban) az amatőr sportolók és sportegyesületek mellett hivatásos sportolók, illetve sportvállalkozások csak a sportszövetség versenyszabályzatában megállapított feltételek mellett vehetnek részt. E feltételek keretében a sportszövetség korlátozhatja a sportvállalkozás által foglalkoztatható hivatásos sportolók számát. Versenyrendszerben csak az a sportszervezet vehet részt, amelynek nincs 90 napnál régebben lejárt köztartozása, továbbá a bíróság nem rendelte el a sportszervezet felszámolását, továbbá amely sportszervezet végelszámolás, feloszlás alatt nem áll,

Sportegyesület

A 2004.évi I.tv-ben megállapított eltérésekkel, a Ctv. és a Polgári Törvénykönyv szabályai szerint működik.

- alaptevékenysége a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése (pl. utánpótlás nevelése, tehetséggondozás);
- az állami sportcélú támogatásokról szóló miniszteri rendeletben meghatározott feltételek teljesülése esetén közvetlenül is részesíthető állami támogatásban, továbbá köthet vele a MOB együttműködési megállapodást (pl. sportiskola működtetéséhez, paralimpiai felkészítéshez);
- a bírósági nyilvántartásban a sportegyesületi jellegét kifejezetten fel kell tüntetni;
- közgyűlését (küldöttgyűlését) évente legalább egyszer össze kell hívni, amelyen meg kell tárgyalnia éves pénzügyi tervét, illetve az előző éves pénzügyi terv teljesítéséről szóló, a számvitelről szóló törvény rendelkezései szerint készített beszámolót;
- sporttal össze nem függő tevékenységet, valamint sporttevékenységével összefüggő kereskedelmi tevékenységet (pl. közvetítési jog a televízióban vagyoni értékű jogainak

hasznosítása) csak kiegészítő tevékenységként folytathat. A sportlétesítmények használata, illetve működtetése - e rendelkezés alkalmazásában - a sportegyesület alaptevékenységének minősül;

- a szakosztályát, illetve más szervezeti egységét alapszabályában foglalt felhatalmazás alapján közgyűlési határozattal jogi személlyé nyilváníthatja, ezt a bírósági bejegyzésben is feltüntetik;
- jogutód nélküli megszűnése esetén a szakosztály jogi személyisége is megszűnik, de a szakosztály kötelezettségeiért a sportegyesület kezesi felelősséggel tartozik;
- bírósági felosztatása esetén a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyon állami tulajdonba kerül, és azt a sportpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium költségvetésében az utánpótlás-nevelés támogatására kell fordítani;
- a bírósági törlésre akkor kerülhet sor, ha a MOB igazolja, hogy a sportegyesület az állami sportcélú támogatás felhasználásáról megfelelően elszámolt, vagy azt, hogy a sportegyesület állami sportcélú támogatásban nem részesült;
- versenyrendszerben (bajnokságban) való részvétel céljából gazdasági társaságot alapíthat (abban tagként részt vesz), és az indulási jogot erre a társaságra ruházhatja át.

Sportszövetségek

A sportszövetségek meghatározott sporttevékenységek körében a sportversenyek szervezésére, a tagok érdekvédelmére és a részükre való szolgáltatásokra, valamint a nemzetközi kapcsolatok lebonyolítására létrehozott, jogi személyiséggel és önkormányzattal rendelkező, a Civil tv. alapján – a 2004.évi I.tv.-ben foglalt eltérésekkel - működő szövetségek.

Az országos sportági szakszövetség: olyan sportágban hozható létre, amely a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által elismert sportág, vagy amelyben a sportág nemzetközi szövetségét felvették a Nemzetközi Sportszövetségek Szövetségébe (Sportaccord), ha legalább 10, az adott sportágban tevékenykedő sportszervezet – ide értve az utánpótlás fejlesztését végző alapítványokat - a tagja, legalább három éve folyamatosan országos versenyrendszert (bajnokságot) működtet, illetve versenyre elsősorban a tagdíjából, szponzori bevételekből, a kereskedelmi jogai értékesítéséből származó bevételekből, valamint központi költségvetési, önkormányzati, köztisztviselői, közalapítványi és egyéb támogatásokból gazdálkodik, és rendszeresen legalább száz fő, sportági versenyengedéllyel rendelkező sportoló vesz részt.

- A szakszövetséget a Fővárosi Törvényszék hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel külön jogi személy típusként veszi nyilvántartásba,
- jogosult elnevezésében a „magyar” megjelölés, továbbá Magyarország címerének és zászlajának használatára,
- közvetlenül is részesíthető állami támogatásban,
- a sportág rendeltetésszerű működése érdekében - a külön jogszabályokban előírt más szabályzatok mellett – a sporttevékenységgel összefüggő szabályzatokat köteles megalkotni (versenyszabályzat, amelyben rendelkezni kell a sportolók élet-és baleset, vagyónbiztosításáról, igazolási/nyilvántartási és átigazolási szabályzat, amely tartalmazza a versenyzők sporttevékenységére és érdekvédelmére vonatkozó szakmai és etikai előírásokat is, kiemelt figyelemmel a kiskorú versenyzőkre, sportfegyelmi szabályzat, a sportrendezvény biztonságos lebonyolításával kapcsolatos előírásokat tartalmazó szabályzat, dopping szabályzat, gazdálkodási, pénzügyi szabályzat, amely tartalmazza az állami sportcélú támogatások felhasználásáról és elosztásáról szóló előírásokat is, a sportszakemberek képezési követelményeit és feladatait tartalmazó szabályzat),

- a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao.) szerinti látvány-csapatsportban működő szakszövetség dönt pl. támogatás feltételét képező sportfejlesztési program jóváhagyásáról, a támogatás igazolásáról, kéri jelzálogjognak a magyar állam javára történő bejegyeztetését az ingatlan-nyilvántartásba, a támogatási igazolások tekintetében kapcsolatot tart a sportigazgatási szervvel, díjfizetésre kötelez – e körben a Ket-et köteles alkalmazni, közigazgatási jogkörben jár el, döntései ellen nincs fellebbezés, csak bírósági felülvizsgálat;
- elsősorban a tagdíjakból, szponzori bevételekből, a kereskedelmi jogai értékesítéséből származó bevételekből, valamint központi költségvetési, önkormányzati, köztestületi, közalapítványi és egyéb támogatásokból gazdálkodik;
- csak olyan gazdasági társaságban vehet részt, amelyben felelőssége korlátozott, és e korlátozott felelősségének mértéke nem haladja meg a társaságba általa bevitt vagyoni mértékét;

Szervezeti felépítésére a Civil tv. előírásait néhány eltéréssel kell alkalmazni.

- A szakszövetség alapszabályának rendelkezése alapján a közgyűlés hatáskörét küldöttgyűlés is gyakorolhatja. A küldöttek számát és a küldöttválasztás módját az alapszabályban kell megállapítani. A szakszövetség ügyintéző-képviselő szervének (elnökségének) évente legalább egyszer össze kell hívnia a közgyűlést, amelyen meg kell tárgyalni az elnökség szakmai, pénzügyi beszámolóját, valamint a tárgyévvel vonatkozó szakmai és pénzügyi tervét, és amennyiben a szakszövetség közhasznú szervezet, úgy közhasznúsági jelentését is. A közgyűlés legalább három tagból álló ellenőrző testületet választ a szakszövetség gazdálkodásának ellenőrzésére. Ha a szakszövetség hivatásos vagy vegyes (nyílt) versenyrendszert (bajnokságot) működtet, az ellenőrző testület mellett könyvvizsgálót is kell alkalmaznia. A közgyűlés (küldöttgyűlés) a pénzügyi beszámolóról az ellenőrző testület, illetve a könyvvizsgáló írásos jelentése hiányában döntést nem hozhat. A közgyűlés elnökké, elnökségi taggá, illetve az ellenőrző testület elnökévé és tagjává olyan személyt is megválaszthat, aki az alapszabály felhatalmazása, a szakszövetség közgyűlésének határozata vagy szerződés alapján a szakszövetség képviselőjére jogosult személy. A szakszövetség az alapszabályában határozza meg a további tisztségviselők megválasztásával kapcsolatos előírásokat. Az elnökség és az ellenőrző testület elnöke, illetve tagjai megbízásának időtartama legfeljebb 5 év lehet. Ezek a tisztségviselők újraválaszthatók, és a közgyűlés (küldöttgyűlés) által megbízásuk lejártá előtt is visszahívhatók.
- alapszabálya a szakszövetség egyes szervezeti egységeit (tagozat, területi szervezet, szakág) jogi személyiséggel ruházhatja fel, és a jogi személy szervezeti egység kötelezettségeiért a szakszövetség kezesi felelősséggel tartozik. A szakszövetség jogi személlyé nyilvánított szervezeti egysége a jogi személyiséget a Fővárosi Törvényszék nyilvántartásába történő bejegyzéssel szerzi meg,
- működése felett a törvényességi ellenőrzést az ügyészség gyakorolja, az ügyész keresete alapján a bíróság akkor is felfüggesztheti a szakszövetség ügyintéző-képviselő szervének tevékenységét, és a tevékenység irányítására felügyelő biztost rendelhet ki, ha a szakszövetség számviteli jogszabályok szerinti eredménye egymást követő 2 évben negatív, és kötelezettségei legalább 50%-kal meghaladják saját vagyonának mértékét. Ha a rendeltetésszerű gazdálkodás nem állítható helyre, a felügyelő biztos javaslatot tesz az ügyésznek a szakszövetség bírósági feloszlásának kezdeményezésére;

- feloszlata vagy jogutód nélküli megszűnése esetén a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyont a MOB rendelkezésére kell bocsátani és azt az adott sportág utánpótlás-nevelési programjainak támogatására kell fordítani.

A sportági szövetségek: a Civil tv. alapján – a 2004.évi I.tv-ben meghatározott eltérésekkel - működő szövetség, amelynek tagjai kizárólag sportszervezetek, sportiskolák és utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok lehetnek. Sportági szövetség országos jelleggel is működhet. Egy sportágban csak egy országos sportági szövetség működhet. Közvetlenül is részesíthető állami támogatásban.

A szabadidősport szövetségek a civil szektor szereplői, akárcsak a fogyatékosok sportszövetségei.

A diák- és főiskolai-egyetemi sport sportszövetségei: a diáksport versenyek elkülönülnek a szakszövetség vagy az országos sportági szövetség versenyrendszerében szervezett versenyektől. A diáksport versenyeket a diák- és főiskolai-egyetemi sport sportszövetségei önállóan - az adott sportág szövetségével egyeztetve - írják ki. Ezeken résztvevő sportoló a tanulói, hallgatói jogviszonya alapján diáksportolónak minősül függetlenül attól, hogy versenyző vagy szabadidős sportoló.

Közös szabály, hogy a sportszövetség

- jellegét és típusát a bírósági nyilvántartásban fel kell tüntetni.
- megfelelően alkalmazni kell rá a csőd- vagy felszámolási eljárás szabályait.
- a bírósági nyilvántartásból való törlésére akkor kerülhet sor, ha a MOB igazolja, hogy a sportszövetség az állami sportcélú támogatás felhasználásával megfelelően elszámolt vagy azt, hogy a sportszövetség állami sportcélú támogatásban nem részesült.
- a nemzeti sportinformációs rendszerről szóló kormányrendeletben foglaltak szerint adatokat szolgáltatnak a nemzeti sportinformációs rendszerbe,
- jogosult az általa kiírt és szervezett versenyrendszerre nézve szabályzatban úgy rendelkezni, hogy tagjai egyes vagyoni értékű jogait hasznosításra meghatározott időre magához vonja. Ebben az esetben a felhasználóval az értékesítésre irányuló szerződést a sportszövetség köti meg. A vagyoni értékű jogok elvonásáért előre meghatározott és a közvetítési jog piaci értékével arányos ellenértéket kell fizetnie. Az ellenérték megállapítása és az értékesítési szerződés megkötése előtt a sportszövetségnek ki kell kérnie az érintett sportszervezetek álláspontját. Ezt követően az ellenértéket a szövetségi szabályzatban meghatározott módon úgy kell megállapítani.

Az országos sportági szakszövetségeket megillető, illetve terhelő jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a nyári és a téli olimpiai, ifjúsági olimpiai és paralimpiai játékok hivatalos időszaka alatt az olimpiai kerettag nemzeti válogatott sportolók, illetve válogatott csapatok (keretek) működése kapcsán a MOB-ra.

Magyar Olimpiai Bizottság (MOB)

Országos közfeladatokat ellátó köztestület, amely a Civil tv. szerinti nyilvántartásba vétel nélkül közhasznú szervezetnek minősül. A MOB-ot a Fővárosi Törvényszék tartja nyilván. Működésének részletes szabályait a NOB szabályainak (különösen az Olimpiai Chartának), valamint a 2004.évi I.tv. és a külön jogszabályok rendelkezéseinek figyelembevételével a közgyűlés által elfogadott alapszabály határozza meg.

- feladatai az olimpiai mozgalom területén az, hogy végrehajtja a NOB alapszabályában és egyéb szabályzataiban a nemzeti olimpiai bizottságok részére megállapított célkitűzéseket, feladatokat, a szakszövetségekkel együttműködve elősegíti a versenyzők olimpiai játékokra való felkészülését, illetve részvételét. Ennek keretében sportágak és a sportolók nevezése és sportszakemberek akkreditálása a tennivalója a nyári és téli olimpiai játékokra, a nyári és téli ifjúsági olimpiai játékokra, valamint az európai ifjúsági olimpiai fesztiválra, a NOB és az Európai Olimpiai Bizottság által elismert sporteseményekre. Másfelől az olimpiai jelképeket, valamint az „olimpia” és az „olimpiai” elnevezés kereskedelmi vagy egyéb célú felhasználását engedélyezi, valamint az ezzel kapcsolatos vagyoni jogok gyakorlását, illetve az ezekkel való rendelkezést. Hasonlóak a feladatai a paralimpiával kapcsolatosan (pl. a Siketek Nemzetközi Sportbizottsága hazai tagszervezetével együttműködve, elősegíti a sportolók nyári és téli siketlimpiai játékokra, és egyéb nemzetközi versenyekre történő felkészülését, illetve részvételét, végrehajtja a Nemzetközi Speciális Olimpia, a Szervátültetettek Világjátékainak Szövetsége, a Siketek Nemzetközi Sportbizottsága alapszabályában és egyéb szabályzataiban a nemzeti speciális világjáték szervezetek részére megállapított célkitűzéseket),
- feladatai vannak az utánpótlás-nevelés és a diák-hallgatói sport területén,
- a sportpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium költségvetési fejezetéből származó állami sportcélú támogatások tervezésével, elosztásával, felhasználásával, elszámolásával és ellenőrzésével kapcsolatos jogszabályok szerint,
- egyéb feladata például, hogy elláthatja az olimpiai központokról szóló kormányrendeletben meghatározott állami tulajdonban álló sportlétesítmények vagyonkezelését, sportigazgatási feladatokat. Így ellátja az olimpiai járadékkal és a Nemzet Sportolója Címmel összefüggő, e törvényben, továbbá az olimpiai járadékról és a Nemzet Sportolója Cím adományozásáról szóló kormányrendeletekben meghatározott közigazgatási hatósági feladatokat,

A MOB tagjai büntetlen előéletű magyar állampolgárok, valamint az olimpiai sportágak azon képviselői, akik elismerik, magukénak vallják az olimpiai eszmét, ha őket a MOB alapszabályában felsorolt szervek és szervezetek képviselőiként tagként delegálják, vagy a MOB alapszabályában foglaltak szerint személyes jogosultság alapján váltak tagokká (pl. alanyi jogon tag a sportszövetségek képviselője, jelöltje). Működését és gazdálkodását felügyelő bizottság ellenőrzi, amelynek elnökét és két tagját a közgyűlés választja meg és hívja vissza, egy tagját a sportpolitikáért felelős miniszter, egy tagját pedig az Országgyűlés sportért felelős bizottsága nevezi ki és hívja vissza. A felügyelő bizottság tagjainak megbízatása öt évre szól.

A MOB működése felett a törvényességi ellenőrzést az ügyészség látja el. Ha a működés törvényessége másképpen nem biztosítható, az ügyész keresettel a bírósághoz fordulhat. Az ügyész által indított perek a Fővárosi Törvényszék hatáskörébe tartoznak, amely megsemmisítheti a MOB bármely szervének törvénytörtő határozatát, és szükség szerint új határozat meghozatalát rendelheti el, vagy a működés törvényességének helyreállítása céljából összehívhatja a MOB közgyűlését, határidő tűzésével a törvényes működés helyreállítására kötelezheti, sőt ismételt vagy súlyos törvénytörtés esetén, vagy ha a MOB-nak nincs szabályosan megválasztott ügyintéző és képviselői szerve, vagy az a törvénytörtő állapot megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket nem teszi meg, a MOB működését felfüggeszti. Ilyenkor, a törvénytörtő állapot megszüntetésének időtartamára, de legfeljebb a kijelöléstől számított 90 napra - felügyelő biztost jelöl ki. A Fővárosi Törvényszék meghatározhatja a felügyelő biztost feladatait.

Sport Választott Bíróság

A választott bíraskodásról szóló törvény rendelkezései szerint jár el, a felek kölcsönös alávetési nyilatkozata alapján egyezség létrehozására törekedve, a sporttal kapcsolatos ügyekben:

- a sportszövetségek és tagjaik, illetve a tagok egymás közötti - a sportszövetségekhez kötődő tevékenységük körében keletkezett - sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- a sportszövetségek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- a sportszervezetek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- a MOB, valamint a tagjai közötti, sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- az érintett sportoló, sportszakember, sportszervezet, valamint sportszövetség kérelmére a versenyengedély kiadására és visszavonására vonatkozó, igazolási és átigazolási, továbbá sportfegyelmi, valamint az indulási joggal kapcsolatos ügyekben is, ha ezekben bírósági eljárásnak van helye.

A tanács (egyesbíró) megválasztásától számított 30 napon belül köteles tárgyalást tartani, és a tárgyalás befejezésétől számított 15 napon belül az ügyet döntéshozatallal befejezni. Az eljáró választott bírót vagy a háromtagú tanácsot a Sport Állandó Választott Bíróság elnökének a kérelem beérkezésétől számított 8 napon belül ki kell jelölnie. A választott bíró vagy tanács kijelölésétől számított 15 napon belül köteles tárgyalást tartani, és a tárgyalás befejezésétől számított 15 napon belül

Ha a sportszervezet székhelyét, telephelyét, illetve nevét megváltoztatja és a változás a sportszervezet indulási jogát érinti, a sportszövetség szabályzatában megjelölt szerve hivatalból vagy kérelemre megvizsgálhatja, hogy a változás az indulási jog joggal való visszaélést megvalósító átruházására irányul-e. A vizsgálat eredménye alapján a sportszövetség elnöksége az eset összes körülményei mérlegelése alapján dönt arról, hogy a változást végrehajtó sportszervezet részt vehet-e a versenyrendszerben. Az elnökségnek az indulás jogát megtagadó határozatával szemben az érintett sportszervezet a határozat kézbesítésétől számított harminc napos jogvesztő határidőn belül keresettel bírósághoz, illetve a Sport Állandó Választott Bírósághoz fordulhat.

A MOB keretén belül működik. Elnökét és legalább tizenöt tagját a MOB elnöksége 4 évre választja meg a jogi szakvizsgával és legalább öt év joggyakorlattal rendelkező, a sport területén tapasztalatokkal rendelkező jogászok közül. Eljárási szabályzatát maga állapítja meg. A szabályzat hatálybalépéséhez a MOB elnökének előzetes jóváhagyása szükséges.

Szövetkezetek

Szövetkezés

Európában 150 év alatt kialakultak a szövetkezésre vonatkozó működés és üzemgazdasági méret, hatékonyság főbb követelményei, tehát már hagyományai vannak;

- jelentősége nő a foglalkoztatás, a regionális és vidékfejlesztés, agrárium, környezetvédelem összefüggései miatt az uniós politikákban
- a szociális gazdaság vegyes (gazdasági + szociális/kulturális) motiváció alapján sajátos, piaci és közhatalmi alapon nem kielégített érdekeket segít kiszolgálni,

amelynek alapelve a szolidaritás, a szociális kohézió, a szociális felelősség, demokratikus részvétel, autonómia és függetlenség – az EU 1989-ben elismerte a szociális gazdaság fogalmát,

- a globalizáció korrekciós mechanizmusa a nemzetközi szövetkezeti mozgalom (pl. ILO 193. ajánlása a szövetkezetek támogatásáról, amely szorgalmazza az államok segítségnyújtását a szövetkezésben, EU Tanácsi rendelet 1435/2003 a több tagállam területén működő szövetkezetekre, irányelv, Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének állásfoglalása),
- Angliában, Franciaországban, Spanyolországban, Portugáliában, Belgiumban, Svédországban a szövetkezetek a szociális gazdaság (harmadik szektor) fontos szereplői, együtt az önszervező szervezetek (kölsönös hasznú), az alapítványok és egyesületek mellett; ugyanakkor gazdasági jelentőségük is komoly, pl. Hollandiában a szövetkezetek átfogják a mezőgazdasági termelés 83%-át, Franciaországban a bankszolgáltatások 50%-át, Finnországban az élelmiszer kiskereskedelembe való részesedésük mértéke 35%-os, Svédországban az erőgazdálkodás 60%-át fedik le,
- a szövetkezésben 1989 előtt a termelőszövetkezet alakítása kötelező volt, és semmibe vették a szövetkezési elveket (önkéntesség, mezőgazdasági szektoron kívüli tilalmak, tulajdonosi és gazdálkodási autonómia megsértése), így 1989 után nehezen indult meg a szövetkezés, mint a gazdasági modernizáció lehetséges formája és eszköze, a szabályozás hiányos és ellenmondásos maradt sokáig (pl. OBH 2004.évi jelentése szerint tisztázatlan volt a hatóságok együttműködésének és felelősségének köre)

17 éve az Egyesült Nemzetek Szervezete (az SZNSZ kezdeményezésére) kiemelt jelentőségű világnappá nyilvánította a szövetkezetek napját. Az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlése 2009. december 18-án A/RES/64/136 számú határozatával a 2012-es évet a Szövetkezetek Nemzetközi Évének nyilvánította.

Budapesti nyilatkozat: 2004. március 25–28-a között tartott konferencián, 33 uniós és unión kívüli ország 130 küldötte, közösségi munkások, kutatók, támogatók, döntéshozók, kormányzatok, társadalmi szervezetek és közösségek képviselői közös egyetértésen alapuló nyilatkozatot adtak ki: A 24. pont szerint minden nemzeti akciótervnek – beleértve a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni terveket – tartalmaznia kellene egy külön szekciót, amely meghatározza a szociális gazdaság és a helyi közösségi gazdaságfejlesztés szerepét.

Miért pont szövetkezet? Mert

- Önkéntes és nyitott tagság
- Demokratikus tagi kontrol
- Tagok gazdasági részvétele
- Függetlenség és önállóság (önkormányzás)
- Oktatás, képzés és információ
- Szövetkezetek közötti együttműködés
- Közösség iránti elkötelezettség

Szövetkezeti (üzleti) modellek: A tevékenységek (jószágok) egyik csoportja valóban piac és profitorientált, de csak az egyik. Emellett megtalálhatók a „közjószág” típusú (köz)szolgáltatások és a belső szükségleteket kielégítő, elsősorban a belső fogyasztást szolgáló tevékenységek. A gazdasági megalapozottság alapfeltétel (maximális profit, maximális hatékonyság, minimális költség)

EU: Social Business Initiative (2011.okt.25.)

Andor László, a foglalkoztatásért, a szociális ügyekért és a társadalmi befogadásért felelős biztos kifejtette: A szolidaritás, a fenntarthatóság, a társadalmi befogadókészség és az integritás olyan értékek, amelyeknek a vállalati szféra nem mindig felel meg, és véleményem szerint ezt súlyították meg gazdaságaink. Ez az, amire a szociális vállalkozás és a vállalati társadalmi felelősségvállalás döntő hatással lehet, s ezáltal az Európa 2020 stratégia foglalkoztatási és növekedési célkitűzéseinek eléréséhez is hozzájárulhat.” Az Európai Szociális Alap,

illetve az azt kiegészítő és megerősítő Globalizációs Alkalmazkodási Alap és az új, társadalmi változással és innovációval foglalkozó program segítségével a javaslat különösen a szociális beruházásokat támogatja, amelyek felkészítik az embereket a munkaerőpiac jövőben jelentkező kihívásaival való sikeres megbirkózásra. A szociális vállalkozás olyan gazdasági társaság, amelynek pozitív társadalmi hatása van, és amelynek működése szociális célkitűzéseket szolgál, nem pedig pusztán a minél nagyobb haszonszerzést. <http://emulti.coop> <http://gyere.net>

A szövetkezet közös szabályai

A szövetkezet részben gazdasági vállalkozás (értékesítésre, beszerzésre, termelésre és szolgáltatásra irányul), részben sajátos tagsági, munkát biztosító jogviszonyon alapuló együttműködés, amely bizonyos közös célokat (pl. képzés) közös pénzalapokból fedez. A tagok vagyoni hozzájárulásából álló tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személy, amelynek tagjai legalább 80%-ban természetes személyek.

Az alapszabály elfogadásához legalább hét személy egybehangzó akaratnyilatkozata szükséges., minden alapító tagnak alá kell írnia. A szövetkezeteket az alapítást követően a cégbíróság veszi nyilvántartásba, ha az alapszabályban meghatározták

- a vagyoni hozzájárulás azon mértékét, amelynek teljesítése minden tag számára kötelező;
- a tag személyes közreműködésének módjait;
- a szövetkezet és a tag gazdasági együttműködésének meghatározását;
- a közösségi alpra vonatkozó szabályokat;
- a természetes személy tagok, valamint hozzátartozóik számára nyújtandó szolgáltatások formáit, odaítélésének feltételeit, eljárási rendjét;
- a szövetkezet szerveit és azok hatáskörét;
- a tagokra és tisztségviselőkre vonatkozó kizáró és összeférhetlenségi okokat; és
- a közgyűlés összehívásának módját, a szavazati jog gyakorlásának feltételeit és módját.

A szövetkezetek - mind a maguk, mind a szövetkezeti tagok érdekeinek védelme érdekében - érdekképviseleti szervezeteket, szövetkezeti szövetségeket hozhatnak létre a következő célokból:

- a szövetkezetek alapításának és működésének támogatása;
- a szövetkezetek integrációs, területi vagy szakmai együttműködésének előmozdítása;
- bel- és külföldre irányuló gazdasági tevékenységének elősegítése;
- tanácsadás és oktatás a szövetkezetek, illetve azok tagjai részére;
- oktatási létesítmények alapítása, támogatása, ismeretterjesztő tevékenység folytatása folyóiratok és egyéb kiadványok útján;
- a szövetkezetek szociális jellegű tevékenységének támogatása;
- a szövetkezeti tevékenység egyes területeinek kutatása.

A tag jogállása:

- a közgyűlésen a vagyoni hozzájárulások arányától függetlenül minden tagnak egy szavazata van (egy tag-egy szavazat elv),

- a szervezet működésének irányítása és ellenőrzése során a tagokat az általuk szolgáltatott vagyoni hozzájárulás mértékére tekintet nélkül, azonos jogok illetik meg.
- a nyereséget a tagok között fel lehet osztani a felét személyes közreműködésük arányában,
- A szervezet kötelezettségeiért a tag nem köteles helytállni.
- A személyes közreműködést nem vállaló tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám 25%-át.
- egyes tagjainak vagyoni hozzájárulása nem haladhatja meg a tőke 15%-át,
- tilos a tagokat nyilvános felhívás útján gyűjteni,
- a tagként belépni kívánó személy nem köteles vagyoni hozzájárulás teljesítésére annyiban, amennyiben más tag a szervezeti részesedését vagy annak egy hányadát rá átruházza,
- Ha a tag a szervezet részére kölcsönt nyújt, a tagi kölcsönről szóló szerződést közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni,
- a szervezeti jogvitákra (tag és a szervezet között, tagok egymás között, vezető tisztségviselőkkel) kiköthet választott bírósági eljárás,
- munkavégzésre, személyes közreműködésre vagy szolgáltatásra irányuló kötelezettségvállalása nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásként nem vehető figyelembe,
- köteles a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtásáig a pénzbeli vagyoni hozzájárulásának legalább harminc százalékát, egy éven belül a többit, valamint a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásának egészét szolgáltatni,
- a vagyoni hozzájárulás teljesítésének elmulasztásával a szervezetnek okozott kárért a volt tag a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint felel,
- a tagsági jogviszonyon alapuló jogokból és kötelezettségekből álló szervezeti részesedését vagy annak egy hányadát a szervezet más tagjára vagy a szervezetbe tagként belépni kívánó személyre írásban átruházhatja,
- közösségi alapba helyezett szervezeti vagyon nem osztható fel a tagok között,
- a közgyűlés által előírt pótbefizetés teljesítése, amely alkalmanként nem haladhatja meg a tag vagyoni hozzájárulásának harminc százalékát,
- a közgyűlés napirendjére tűzött ügyekre vonatkozóan az igazgatóságtól tájékoztatást kap,
- nem gyakorolhatja közgyűlés szavazati jogát az a tag, aki az alapszabályban előírt, esedékes vagyoni hozzájárulását nem teljesítette,
- a kilépési szándékot az igazgatóságnak írásban kell bejelenteni, három hónappal korábban,
- a tag - a szervezetnek ellene indított keresete alapján - bírósági határozattal a szervezetből kizárható, ha a szervezetben való maradása a szervezet céljainak elérését nagymértékben veszélyeztetné. Kizárás esetén a tag tagsági jogviszonya megszűnik. A tag kizárása iránti kereset megindításához a közgyűlés az összes tag legalább kétharmados szótöbbségével meghozott határozata szükséges.
- az átalakulás, egyesülés, szétválás során a szervezettől megváló tag a tagsági jogviszony megszűnésekor öt megillető járandóság erejéig ötéves jogvesztő határidőn belül köteles helytállni a szervezetnek a tagsági jogviszony megszűnése előtt keletkezett és a létrejövő jogi személy által nem teljesített kötelezettségeiért.

A közgyűlés működését illetően

- évente kötelező összehívni,
- a nem szabályosan összehívott vagy megtartott közgyűlésen elfogadott és ebből az okból érvénytelen határozat az elfogadásának időpontjára visszamenő hatállyal érvényessé válik, ha a határozatot a közgyűlés napjától számított 30 napon belül valamennyi tag egyhangúlag érvényesnek ismeri el,
- az alapszabály módosításához a jelenlévők legalább kétharmadának és valamennyi tag felének a szavazata, szövetkezet egyesülésének, szétválásának, gazdasági társassággá történő átalakulásának és jogutód nélküli megszűnésének elhatározásához az összes tag legalább kétharmadának szavazata szükséges,
- a szövetkezet ügyvezetését háromtagú igazgatóság látja el, de 15 alatti létszám esetén elég egy elnök. Az igazgatóság elnökét és tagjait a közgyűlés öt évre, ha a szövetkezet ennél rövidebb időtartamra jött létre, erre az időtartamra választja. Az igazgatóság köteles a tevékenységéről, a szövetkezet vagyoni helyzetéről, üzletpolitikájáról legalább évente egyszer a közgyűlésnek beszámolni,
- kisebbségvédelmi szabály, hogy a szövetkezet azon tagja vagy tagjai, akik együttesen a szavazati jogok legalább öt százalékával rendelkeznek, az ok és a cél megjelölésével bármikor kérhetik a közgyűlés összehívását vagy a közgyűlés ülés tartása nélküli döntéshozatalát. Ha az ügyvezetés a kérelem kézhezvételétől számított nyolc napon belül nem intézkedik a közgyűlés lehető legkorábbi időpontra történő összehívása érdekében, illetve nem kezdeményezi az ülés tartása nélküli döntéshozatalt, úgy a közgyűlést az indítványozók kérelmére a nyilvántartó bíróság hívja össze, vagy a nyilvántartó bíróság felhatalmazza az indítványozókat a közgyűlés összehívására, illetve az ülés tartása nélküli döntéshozatal lebonyolítására.
- Az átalakulást, egyesülést és szétválást a tagok legalább tíz százaléka vagy az igazgatóság kezdeményezheti. Szövetkezet kft-vé vagy zrt-vé alakulhat át.

A szövetkezet jogutód nélkül megszűnik abban az esetben is, ha tagjainak száma hét fő alá csökken, és az ettől számított hathónapos jogvesztő határidőn belül nem jelentenek be megfelelő számú új tagot a nyilvántartó bíróságnál.

Sajátos szövetkezetek a 2006.évi X. törvény szerint

A szövetkezeti rendszerre a pluralizmus jellemző, mivel a PTK-ban szereplő általánoshoz képest további formációk hozhatók létre, néhány eltérő szabály alkalmazásával.

Az **iskolaszövetkezet** a nevelési-oktatási intézményben tanulói jogviszonyban álló tanulók, továbbá a felsőoktatási intézménnyel hallgatói jogviszonyban álló hallgatók számára nyújt lehetőséget a munkavégzési feltételek megteremtésére, valamint gyakorlati képzés elősegítésére:

- nevében viselnie kell az „iskolaszövetkezet” megnevezést,
- tevékenységének összhangban kell állnia a nevelési-oktatási intézmény, a felsőoktatási intézmény pedagógiai és képzési célkitűzéseivel, az nem veszélyeztetheti az intézmény működését, a folytatott tanulmányokat,
- alapításában és működésében nevelési-oktatási intézménynek tagként részt kell vennie, a tagsághoz pedig az alapító okirata ilyen rendelkezése kell, ha a tagsághoz a nevelési-oktatási intézmény fenntartója hozzájárul,

- ha tagja szakiskola vagy szakközépiskola, a gyakorlati képzés feladatait részben vagy egészben az iskolaszövetkezet is elláthatja, feltéve, hogy rendelkezik a gyakorlati képzés megszervezéséhez szükséges feltételekkel,
- felsőoktatási intézmény is lehet iskolaszövetkezet tagja, ha a szenátus ezt támogatja, és a tagsághoz a felsőoktatási intézmény fenntartója hozzájárul,
- tagja lehet természetes személy is, akiknek 85%-ban (nem nagykorú) hallgatói jogviszonyban áll, akiknek személyes közreműködést kell vállalniuk a munkajogi szabályok betartásával (pl. fiatal munkavállalók védelme), Az iskolaszövetkezeti tagsági jogviszony is megszűnik a tanulói vagy a hallgatói jogviszony megszűnésével,
- közhasznú jogállást szerezhet,
- felügyelő bizottságának egy-egy tagja az alapításában résztvevő nevelési-oktatási intézmény, továbbá a nevelési-oktatási intézmény fenntartója által delegált személy,
- alapszabályának érvényességéhez a nevelési-oktatási intézmény fenntartójának jóváhagyása szükséges, jóváhagyása akkor tagadható meg, ha az jogszabályba ütközik vagy ellentétes a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában, illetve más belső szabályzatában foglaltakkal, vagy az iskolaszövetkezet tevékenysége veszélyezteti a nevelési-oktatási intézmény működését,
- közgyűlésén és a felügyelő bizottság ülésén tanácskozási joggal részt vehet az iskolai szülői szervezet (közösség) és diákönkormányzat képviselője, hallgatói önkormányzat képviselője,
- tizenhatodik életévét be nem töltött tagja csak olyan tevékenységet láthat el, amelyet a vele jogviszonyban álló nevelési-oktatási intézmény pedagógiai programja alapján a tanítási órák keretében is ellát, vagy amely kapcsolódik a nevelési-oktatási intézmény létesítményeinek rendeltetésszerű működésével összefüggő, a tanulói jogviszonyból származó kötelezettségeinek teljesítéséhez, ha pedig a gyakorlati képzést az iskolaszövetkezet keretében szervezik meg, a tag és az iskolaszövetkezet gazdasági együttműködése keretében - az alapszabályban - meg kell határozni a gyakorlati képzés során előállított termékek értékesítésével és az ebből származó nyereség szétosztásával kapcsolatos kérdéseket,
- az iskolaszövetkezet keretében szervezik meg a gyakorlati képzést, az iskolaszövetkezet a tagjaival - a szakképzésről szóló törvény rendelkezései szerint - tanuló szerződést is köthet,
- ha az iskolaszövetkezet jogutód nélkül megszűnik, az a vagyon, amelyet a nevelési-oktatási intézmény, illetve a felsőoktatási intézmény bocsátott az iskolaszövetkezet rendelkezésére, a nevelési-oktatási intézményt, illetve a felsőoktatási intézményt illeti meg,
- tilos a pótbefizetés előírása a veszteségek fedezésére,
- nem alakulhat át gazdasági társasággá. Az iskolaszövetkezet csak más iskolaszövetkezettel egyesülhet.
- megszűnik, ha a nevelési-oktatási intézmény megszűnik, vagy a nevelési-oktatási intézmény kilép az iskolaszövetkezetből és a megszűnéstől vagy kilépéstől számított hat hónapon belül nem lép be tagként másik nevelési-oktatási intézmény

A szociális szövetkezet célja a hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése:

- a nevében viselnie kell a „szociális szövetkezet” megnevezést,

- személyes közreműködést vállaló természetes személy tagjain kívül helyi önkormányzat vagy nemzetiségi önkormányzat, illetve ezek jogi személyiségű társulása, továbbá jogszabályban meghatározott karitatív tevékenységet ellátó közhasznú jogállású szervezet lehet a tagja, de ez utóbbi csak addig, míg közhasznú jogállása fennáll,
- a nem természetes személy tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám 25%-át,
- a tagi munkavégzés önálló, más munkavégzésre irányuló jogviszonyt szabályozó törvény hatálya alá nem tartozó jogviszony, az elvégzett munka ellentételezése a tagi munkavégzés arányában részben vagy egészben a tagok által közösen megtermelt javak természetben történő átadásával is megvalósulhat, ilyen jogviszonyt regisztrált álláskereső, illetve a közfoglalkoztatási jogviszonyban lévő személy létesíthet és tarthat fenn,
- Ha tagi munkavégzési jogviszonyban lévő tagja munkavégzésre irányuló más jogviszonyt létesít vagy tart fenn, e más jogviszony fennállása alatt a tagi munkavégzési jogviszony szünetel,
- közhasznú jogállást szerezhet,
- alapszabályának tartalmaznia kell a tagi munkavégzési jogviszonyban álló tag által teljesítendő munkafeladatok meghatározását, az elvégzett munkafeladatok dokumentálásának módját, és a munkafeladat teljesítéséhez igazodóan a szervezetet által megtermelt javakból történő részesedés módjának, mértékének (ellenértékének) meghatározását,
- az alapszabály előírhatja, hogy a tag alapításkor, illetve belépéskor nem azonnal adja a vagyoni hozzájárulást, hanem egy éven belül, a nem pénzbeli hozzájárulás esetében ez a rendelkezés akkor alkalmazható, ha az alapszabály értelmében a tag a nem pénzbeli hozzájárulást a szervezetben végzett munkavégzése során megtermelt és a tulajdonába kerülő javak szervezet részére történő átadásával teljesíti.

A foglalkoztatási szervezet olyan szociális szervezet, amelynek

- legalább 500 természetes személy és legalább egy országos nemzetiségi önkormányzat a tagja.
- hátrányos helyzetben lévő tagjai számára a munkafeltételek megteremtését elsősorban munkaerő-kölcsönzés, valamint munkaközvetítő tevékenység útján valósítja meg, amelyre a munkaerő-kölcsönzésre, a közhasznú kölcsönzőre vonatkozó, valamint a magán-munkaközvetítői tevékenység folytatásának feltételeit szabályozó jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy a saját tagjai tekintetében munkaerő-kölcsönzési tevékenységet láthat el,

Törvényességi kontroll a non-profit szektor felett

Önkontroll és független külső kontroll

Az 1989.évi II. tv. megszüntette a társadalmi szervezetek államigazgatási felügyeletét. Az ügyészség, a bíróság és a saját felügyelő bizottsága, könyvvizsgálója látja el a jogszerűség és az alapítói szándékok érvényesülésének követését, ellenőrzését. További sajátosság, hogy az egyesülési jog (és más alapjogok) gyakorlásának jogszerűségi ellenőrzése elsősorban aktusok és nem a működés vagy szervezeti ügyek feletti jogszerűségi kontroll. Ezeket

- Alaptörvény,

- Civil tv.
- Ágazati szabályok (pl. sport tv., PTK.)
- Alapító okirat (és alapító közjogi aktus),
- SZMSZ és belső szabályok alapján kell gyakorolni.

Kiterjed az egyes (vezetőségi, közgyűlési) aktusokra, szabályzatokra (hiányára) – összevetésük az irányadó jogi/belső normákban foglaltakkal, és megfelelő intézkedésekkel az aktusok, szabályzatok korrigálására felhívás – önkéntes teljesítés – végső esetben állami kényszer. Ettől különbözik a közigazgatási hatósági ellenőrzés, amely az adott ágazatban minden jogalanyra (így civil szervezetre is) kiterjed, pl. adózási, számviteli, munkaügyi, építésügyi (pl. színház bővítése), tűzrendészeti ellenőrzés.

A jogsértő határozatok megtámadhatósága a bíróságon nem azonos a törvényességi kontrollal. Ugyanis

- az egyesületek esetében a határozatokat az egyesület szervei hozzák (legfőbb szerv és más döntéshozó szervek). Ezeket a határozatokat az egyesület bármely tagja megtámadhatja a bíróságon. A határozatot abban az esetben lehet megtámadni, ha az jog- vagy alapszabálysértő. A tag a tudomására jutásától számított 30 napon belül indíthatja meg a pert. A tag kérelmére a per idejére a határozat végrehajtását is felfüggesztheti a bíróság.
- az alapítványnál annyiból bonyolultabb a helyzet, hogy alapító – kezelő szerv (szervezet) viszony jön létre. Az alapító az alapító okiratot bármikor (indokolt esetben) módosíthatja, így a kezelő határozatainak meghozatalakor nem azzal kell számolnia, hogy a határozatot az alapító megtámadja a bíróságon, hanem azzal, hogy – amennyiben – alapító okiratot vagy jogszabályt sért a határozata, az alapító visszahívja az alapítvány kezelőjéből. Az alapítvány esetében sem a kezelő szerv tagjának, sem az alapítónak nincs lehetősége megtámadni a kezelő szerv határozatát a bíróságon.

Mely szervek járnak el

- Bíróság (megyei/fővárosi)
 - Bejegyzés, törlés, nyilvántartás
 - Közhasznú szervezeti bejegyzés, törlés, átsorolás
 - Felosztatás (peres)
 - Jogviták tagokkal (peres)
 - Biztos kirendelése (pl. sportszövetség)
- Cégbíróság
 - Non-profit társaság bejegyzése, törlése, nyilvántartása, hiánypótlás
 - Szövetkezet bejegyzése, törlése, nyilvántartása, hiánypótlás
- Sport választott bírósága (alávetési nyilatkozat esetén jogvitát dönt el, de ezzel a törvényességet is vizsgálja)
- Állami Számvevőszék (költségvetési támogatás)
- Ügyészség (fővárosi/megyei, pl. Budapesti Közérdekvédelmi Ügyészség)
 - Társadalmi szervezet felett
 - Alapítvány, közalapítvány
 - Köztestület, ha nem miniszter felügyeli (Etv. háttérszabály)
 - Közhasznú szervezet
- Civil szervezeteknél még speciális ellenőrzést végezhet

- az adóhatóság (a NAV és a helyi adóhatóság egyaránt) az adókötelezettségek teljesítésével kapcsolatban,
- a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal az állami (uniós, minisztériumi vagy NEA forrásból megvalósuló) támogatások és az szja 1% felhasználása kapcsán

A bíróság mit tehet?

- Megsemmisíti a civil szervezet bármely szervének törvénysértő határozatát, és szükség szerint elrendeli új határozat hozatalát
- Összehívja a döntéshozó szervet vagy határidőt tűz a törvényes működés helyreállítására a döntéshozó szervet – értesíti erről a felügyelő testület a civil szervezetnél,
- Végső esetben megszünteti a civil szervezetet
- Felosztatással vagy megállapítja megszűnését, ha
 - az határozott időre jött létre, és az idő eltelt, feltétel bekövetkezett, célját megvalósította vagy célja lehetlenné vált és új célt nem állapítottak meg számára,
 - tagjainak száma 6 hónapon át a törvényes minimum alá csökkent és önmagát nem szüntette meg,
 - az alapítvány esetében célja lehetlenné vált és a cél módosítása vagy más alapítvánnyal egyesülésre nincs mód,
 - alapító kérelmére is megszünteti, ha 3 éve nem fejt ki tevékenységet.

Az ügyészség szerepe

Az Alaptörvény (29. cikk) értelmében az ügyészség egyrészt az igazságszolgáltatásban közreműködőként közzvádlói feladatokat lát el, másfelől nyomozati, nyomozás-felügyeleti és a büntetések végrehajtása feletti törvényességi tevékenységet végez. Harmadrészt pedig fellép a jogsértő cselekményekkel, mulasztásokkal szemben, amelyről különböző törvényekben rendelkeznek. Működésének konkrét jogalapját a következő normák határozzák meg:

- Ütv. (2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről),
- 12/2012. (VI. 8.) LÜ utasítás az ügyészség szervezetéről és működéséről
- 3/2012. (I. 6.) LÜ utasítás az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól
- Ágazati törvények, amelyek a konkrét szervezeti típussal kapcsolatos ügyészi fellépést határozzák meg (pl. sporttörvény, környezetvédelmi törvény...).

Az ügyész mit tehet:

- Ami nem tartozik bírósági vagy közigazgatási hatáskörbe,
- ellenőrzi, hogy a civil szervezet belső szabályzatai megfelelnek-e a jogszabályoknak és a létesítő okiratnak,
- ellenőrzi, hogy működése, határozatai megfelelnek-e a jogszabályoknak, létesítő okiratnak és belső szabályzatainak,
- Keresettel a bírósághoz fordulhat,
- Keresettel a bírósághoz fordulhat, ha törvénysértő határozatot hozott a szervezet valamely szerve, annak meghozatalától számított 1 éven belül

Az ügyészi fellépés célja a közérdek védelme

Így annak is a biztosítása, hogy mindenki betartsa a törvényeket. A jogszabályok megsértése esetén - törvényben meghatározott esetekben és módon – intézkedik a törvényesség érdekében. Ha törvény másként nem rendelkezik, fellépésre akkor köteles, ha az önkéntes jogkövetés elmarad, hiányos vagy annak kivárására nincs mód (a törvénysértés megszüntetésére hivatott szerv az Alaptörvényben, valamint törvényben és más jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott kötelezettsége ellenére a szükséges intézkedést nem teszi meg, vagy ha a törvénysértésből eredő jogsérelem elhárítása érdekében azonnali ügyészi intézkedésre van szükség). Törvényellenesnek tekintendő az olyan magatartás (tevékenység vagy mulasztás), döntés vagy intézkedés, amely ellentétben áll az Alaptörvénnyel, a jogszabállyal, az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó kötelező jogi aktusával, az Alkotmánybíróság határozatával, a Kúria jogegységi határozatával, a közjogi szervezetszabályozó eszközzel, továbbá a jogszabályi keretek között kiadott belső normával (például alapszabály). Nem abszolút azonban ez a fellépési kötelezettség, mert más szervek is kötelesek a törvénysértéseket megelőzni, elhárítani (pl. ombudsman, közigazgatási szervek). Ezért az ügyészség

- közreműködik abban, hogy a bírósági eljárásban a törvényeket helyesen alkalmazzák (az ügyész részvétele a bíróságok polgári, munkaügyi, közigazgatási és gazdasági jogi peres és nemperes eljárásaiban);
- elősegíti, hogy a hatósági jogkört gyakorló, illetve bíróságon kívüli jogvitát intéző szervek a jogszabályok rendelkezéseit megtartsák;
- törvényben meghatározott esetekben közreműködik a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában, és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében,
- közreműködik abban, hogy az igazságszolgáltatás elérhető legyen azok számára is, akik jogaik érvényesítésére vagy védelmére fogyatékoságuknál, koruknál, helyzetüknél fogva, vagy bármely más okból nem képesek.

Ennek érdekében az ügyész jogosult

- fellépni: közérdekű feladat- és hatásköreiről szóló külön törvények alapján, a törvénysértés kiküszöbölése érdekében elsősorban bírósági peres és nem-peres eljárások megindításával (perindítási jog), valamint hatósági eljárások kezdeményezésével és jogorvoslat előterjesztésével gyakorolja (fellépés).
- intézkedésének megalapozása érdekében, hivatalból vizsgálatot folytatni, ha a tudomására jutott adat vagy más körülmény megalapozottan súlyos törvénysértésre, mulasztásra vagy törvénysértő állapotra utal. Az ügyész a jogi személy működésének ellenőrzését a hivatalosan tudomására jutott tények, adatok alapján elrendelt vizsgálat keretében végzi. A hivatalos tudomásszerzés alapja lehet különösen állampolgári bejelentés, hatóságok és egyéb szervezetek megkeresése, más ügyészségi eljárásokban felmerült információ, az érintett jogi személy nyilvántartási iratai és adatai.
- önkéntes teljesítésre felhívni (felhívás), amelyben 60 napon belüli határidő tűzésével indítványozza a törvénysértés megszüntetését. A felhívás címzettje a megadott határidőn belül az iratok megküldésével tájékoztatja az ügyészt arról, hogy a törvénysértést orvosolta (pl. testületi döntést igénylő esetben a testület összehívásáról intézkedett), vagy - indokai kifejtésével - arról, hogy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet. Ha pedig az ügyész által megadott határidőn belül a felhívásban foglaltakkal nem tesz eleget, nem válaszol, vagy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet, az ügyész 30 napon belül fellép, vagy értesíti a címzettet az eljárása megszüntetéséről.
- mérlegelni, hogy törvényben meghatározott esetben fellépjen-e. Ha a fellépés mellőzéséről dönt, a fellépés érdekében hozzá forduló kérelmezőt indokolt

állásfoglalásban köteles erről tájékoztatni, aminek felülvizsgálatát kérheti a kérelmező - a kézhezvételtől számított 8 napon belül - a felettes ügyésznél.

- jelezni az illetékes szerv vezetőjénél a törvénysértésnek nem minősülő hiányosságról és az olyan, csekély jelentőségű törvénysértésekről, amely fellépést nem indokol. Ha az ügyész kéri, az illetékes szerv vezetője a jelzéssel kapcsolatos álláspontjáról az ügyészt 30 napon belül értesíti.
- adatok és iratok szolgáltatása érdekében gazdálkodó és más szervezeteket megkereshet. A megkeresett szerv vezetője a megkeresésnek az ügyész által megjelölt határidőben köteles eleget tenni.
- belépni az eljárással érintett szerv, személy rendelkezése alatt álló területre, helyiségbe - ha törvény vagy törvény felhatalmazása alapján jogszabály másként nem rendelkezik - igazolványa felmutatásával,
- szakértőt igénybe venni, ha különleges szakértelemre is szükség van az ügy megítélése szempontjából bizonyítandó tény megállapításához,
- a tudomására jutott jogsértés vagy jogszabálysértő mulasztás miatt jogszabályban megállapított feltételek fennállása esetén büntető, fegyelmi, szabálysértési, illetve hatósági eljárást, büntetés-végrehajtási ügyekben kártérítési eljárást kezdeményezni. A kezdeményezés címzettje érdemi döntésének egy példányát köteles az ügyésznek haladéktalanul megküldeni.
- elbírálni a hatósági határozat, intézkedés, jogszabálysértő mulasztás ellen hozzá intézett kérelmeket, közérdekű bejelentéseket, jogsértésre utaló jelzéseket (kérelem). Amennyiben a hozzá intézett kérelem vizsgálatára nincs hatásköre, gondoskodik annak áttételéről a hatáskörrel rendelkező szervhez.

Az ügyész részvétele peres és nem-peres eljárásokban

- Az ügyész a perben felperesként vagy az ellene indított perben alperesként vesz részt, a mások között folyó perben törvény felhatalmazása alapján felléphet, vagy a más által indított perbe - törvényben meghatározott esetben és módon - beléphet. Az ügyészt abban a peres vagy nem-peres eljárásban, amelyet törvény alapján indít, vagy ellene indítanak, a féllel azonos jogok illetik meg. Ugyanakkor perbeli fellépése esetén az ügyész a fél jogait gyakorolja, de köteles tiszteletben tartani a felek rendelkezési jogát. A perindítási jog megilleti például a közpénzek jogszerűtlen felhasználásával vagy a közhiteles nyilvántartásba bejegyzett adatokkal. Ez a non-profit szektorban is előfordulhat.
- Az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg a peres és nem-peres eljárásban hozott határozatok közül azokkal szemben, amelyet törvény alapján vele bármely módon közölni kell (pl. egyesület bírósági bejegyzése). Törvény által meghatározott esetben az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg akkor is, ha az eljárásban félként nem vett részt, vagy a határozatot vele közölni nem kellett.

Egyes jogi személyekkel kapcsolatos ügyészi feladatok

- Törvényben meghatározott jogi személyek közhiteles nyilvántartásba vételét (bejegyzését), törlését elrendelő, valamint a nyilvántartásba bejegyzett adatok változásával kapcsolatban hozott bírósági határozattal (hatósági döntéssel) szemben jogorvoslati vagy perindítási jog illeti meg. Ha a közhiteles nyilvántartás adata törvénysértő, vagy utóbb törvénysértővé vált, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - az adat törlését, kijavítását, megváltoztatását kezdeményezheti.

- Ha törvény alapján az ügyész jogi személy működésének törvényességét ellenőrizheti, a jogi személy nyilvántartásba vételéről (bejegyzéséről), illetve nyilvántartási adataiban elrendelt változásról rendelkező bírósági határozatot (hatósági döntést) az ügyésszel közölni kell.
- Ha jogi személy működésének törvényessége felett bíróság, közigazgatási hatóság, vagy bíróságon kívüli más jogalkalmazó szerv gyakorol törvényességi felügyeletet, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezhet.
- Törvény felhatalmazása alapján az ügyész a jogi személy feloszlata, megszüntetése vagy a törvényes működés helyreállítása érdekében pert indít, ha a tudomására jutott súlyos jogszabálysértés, illetve más adat vagy körülmény folytán alappal tehető fel, hogy a jogi személy a működését beszüntette, illetve Alaptörvényt vagy jogszabályt sértő tevékenységet folytat. Ha törvény kifejezetten nem zárja ki, az ügyész pert indít akkor is, ha a jogszabálysértés a jogi személy törvényes működését veszélyezteti. A működés beszüntetése, illetve folyamatos törvényt sértés esetét kivéve, a pert megelőző felhívásra az ügyész tudomásra jutásától számított 6 hónapon belül, de legfeljebb az arra okot adó körülmény bekövetkezését követő 3 éven belül kerülhet sor.

Civil szervezetek a nemzetközi szinten

Hol jelenik meg a civil szerveződés a szabályozásban?

A civil szféra sokáig nem volt szabályozási tárgykör, ám mára a nemzetközi közjog (pl. ENSZ, EBESZ, Európa Tanács, bilaterális egyezmények), az EU jogi normák, a nemzetközi magánjog (sport, egyház, szakmai szerveződés...) egyaránt kitér a független szervezetek fontosságára. Alapja a belső jog (pl. egyesülési jog – határokon átnyúló működés és máshol bejegyzett szervezet tevékenységének szabad gyakorlása), és persze a használt elnevezések igen változatosak:

- kormánytól független szervezet (non-governmental organisation = *NGO*),
- független (independent organisation),
- nem profit érdekeltségű (non-profit oriented),
- önkéntes (voluntary organisation),
- karitatív (charity organisation),
- USA: non-private profit organisation (NPPO).

Milyen tevékenységet végeznek a civil szervezetek a nemzetközi szinten?

A civil szervezetek határokon átnyúló terjeszkedése, együttműködése új kategorizációt jelent. Solomon kutatása 12 országra terjedt ki (pl. USA, Franciaország, Németország, az Egyesült Királyság, Brazília, Japán, Thaiföld, India és Magyarország), amelyben osztályozta a non-profit szervezeteket tevékenységük jellege szerint. A vizsgálatból kizárta a politikai és a vallási szervezeteket. Főbb tevékenységi körök szerint 11 főbb kör különböztethető meg, így pl. környezetvédelem, a kultúra, a pihenés, és az egyik típus a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó szervezeti tevékenységet végzők. Ezen belül megkülönböztethetők:

- Cserekapcsolatok, nemzetközi kulturális kapcsolatok,
- Fejlesztési segélyszervezetek,
- Természeti csapások következményeinek enyhítésére törekvő nemzetközi segélyszervezetek,

- Emberi jogokat védő szervezetek,
- Békeszervezetek,
- Támogató, kiszolgáló (tanácsadó, egyeztető, koordináló) szervezetek,
- Többcélú nemzetközi szervezetek,
- Egyéb nemzetközi tevékenységet végző (pl. ENSZ Társaságok WFUNA).

Hárs Ernő (1982) csoportosítása ettől eltér. Ő a nem-kormányközi szervezeteket az alábbi csoportba osztotta:

- Vallás/erkölcsi szervezetek,
- Társadalomtudományi és humanisztikus szervezetek,
- A politikai és társadalmi kapcsolatok szervezetei,
- Szociális jóléti és gyermekvédelmi szervezetek,
- Szakmai és munkaadói szervezetek,
- Szakszervezetek,
- Mező/gazdasági és pénzügyi, kereskedelmi és ipari szervezetek,
- Technológiai és tudományos szervezetek,
- Egészségügyi és orvostudományi szervezetek,
- Oktatási és ifjúsági szervezetek,
- Művészeti, média és kulturális szervezetek,
- Sport és szabadidős, szórakozással kapcsolatos szervezetek.

Az emberi jogokat védők

Az ilyen jellegű civil szervezetek a közjó érdekében működnek, az alábbiak szerint:

- emberi jogok szabályozásában részvétel, alulról jövő kezdeményezések közvetítése,
- konzultatív feladatok (előkészítés, fejlesztés, értékelés),
- a jogi normák hatályosulásának vizsgálata (célirányosan és általánosan) nemzetközi és helyi szinten is (vizsgálatok lefolytatása, jogi elemzések készítése, shadow report),
- a jogok kikényszerítése, nyomásgyakorlás a nemzeti hatóságokra, jogorvoslati fórumok kihasználása, panasz, bizonyítékok beszerzése, tanúskodás nemzetközi és nemzeti fórumok előtt (pl. Amerika-közi Emberi Jogi Bíróság, Európai Emberi Jogi Bíróság),
- helyi, nemzeti szintű mozgósítás, lakossági szolidaritás erősítése,
- áldozatvédelem (jogsértés áldozata és hatóság közötti párbeszéd, közvetítés, amicus curiae jellegű közvetítés a hivatalos eljárásban, áldozatok érdekében fellépés),
- adatgyűjtés (az emberi jogok szintjéről, betartásáról),
- információcsere az emberi jogokkal, érvényesítésükkel kapcsolatosan,
- együttműködés a kormányzati szervekkel, nemzetközi társzervezetekkel

Például 1961-ben alakult Amnesty International szervezetnek mára 1,3 millió tagja, 160 országban képvisellete, londoni központjában 320 állandó alkalmazottja, 95 önkéntese van. Legfőbb döntéshozó szerve a 9 tagból álló Nemzetközi Tanács, amelynek munkáját a Végrehajtó Bizottság és a Titkárság segíti. A szervezetet 1997-ben Nobel Béke-díjjal tüntették ki. Májig működik az 1839-ben alapított Rabszolgaságellenes Társaság.

Mi a szerepük?

A civileknek az emberi jogok érdekében kiegészítő szerepe változatlanul kiemelkedő (pl. 1993-ban Bécsben megrendezett Emberi Jogi Világkongresszuson 1500 szervezet

képviseltette magát (426 Nyugat-Európából, 270 Ázsiából, 236 Latin-Amerikából, 202 Afrikából), ezt a változatlan szerepet indokolhatja, hogy a nemzetek feletti, szupranacionális hatalom (ENSZ és szakosított szervei) ma még gyenge, az emberi jogok kikényszerítése az egyes államok feladata alapvetően, a nemzetközi normákat beillesztik saját jogi-igazgatási rendszerükbe. Ez pedig kormányzati döntések függvénye, a nemzetközi fórumok ezt csak kiegészíthetik, inspirálhatják. A nemzetek feletti ellenőrzés célpontjai is szükségszerűen a kormányok, ám a civilek kezében olyan speciális erőforrások, lehetőségek vannak, amelyekkel a kormányzati szervek nem rendelkeznek, a civil szervezetek hálózatai a nemzetközi politikai szereplőivé válnak, mert a demokrácia intézményeit **stabilizáló** hatásuk van.

Univerzális szintű szabályokra néhány példa

Az ENSZ (Alapokmány 71.cikk) ECOSOC minden megfelelő intézkedést megtehet abból a célból, hogy tanácskozásokat folytasson az érintett témával foglalkozó NGO-val. Az ECOSOC külön állandó bizottságot alakított (Committee on NGOs), amelybe bevonja azokat a szervezeteket, amelyek célkitűzése megfelel az Alapokmánynak és konzultatív státuszt ad nekik, felkerülnek a jegyzékbe (Roster) – így nagy a kapcsolatrendszere, 1600 NGO-nak van konzultatív státusza

- A státusz (szélesebb feladatkörű, nagy taglétszámú szervezet, vitákhoz szóban álláspontot fogalmaz meg, javasolhat napirendi pontot),
- B státusz (speciális szervezet, a vitákhoz írásos észrevételt tehet megadott terjedelemben),
- C státusz (csak alkalmanként kapcsolódnak be a Tanács munkájába és konzultálnak velük)

A nem konzultatív státuszú NGO-k megfigyelőket küldhetnek a Tanács és az alárendelt testületek nyilvános üléseire, írásos anyagokat adhatnak be, konzultálhatnak az ENSZ Titkársággal a közös érdekeltségű ügyekben

Főbb szervezetek: Szakszervezetei Világszövetség, Nemzetközi Szabványügyi Szervezet, Nemzetközi Szövetkezeti Szövetség, Tudományos Üniók Nemzetközi Tanácsa, Vöröskereszt (föderáció), Építőművészek Nemzetközi Szövetsége, Nőtanács, International Law Association, Egyházak Világtanácsa, IPU...

ENSZ szakosított szerveinek kiterjedt kapcsolata NGO világgal

1996. évi XXXIX. törvénya volt Jugoszlávia területén elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekmények megbüntetésére létrehozott Nemzetközi Törvényszék Alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról: pl. nyomozás és a vádirat előkészítése: 1. A Főtitkár hivatalból vagy bármely forrásból, különösen Kormányoktól, az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerveitől, kormányközi és *nem kormányzati szervezetektől szerzett információk alapján indít nyomozást*. A Főügyész értékeli a kapott vagy szerzett információkat, és dönt arról, hogy elégséges alap van az eljárás megindításához.

ENSZ Millenniumi Nyilatkozat (Res/55/2/. 2000.szept.8.) III. pontja szerint, a fejlődés és a szegénység megszüntetése: [Az ENSZ] erős partneri kapcsolatot fejleszt ki a magánszektorral és a civil társadalmi szervezetekkel afejlődés elősegítése, valamint a szegénység felszámolása érdekében. A nyilatkozat VIII. pontja az ENSZ megerősítése: [a tagállamok, az ENSZ] általában nagyobb lehetőséget biztosítanak a magánszektor, a nem kormányzati szervezetek és a civil társadalom számára, hogy hozzájáruljanak a világszervezet céljai és programjai megvalósításához

1995. évi LXXXII. Törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről, amelynek 5. Cikkelye a kötelezettségek közt kiemeli: 1. Valamennyi részes állam, számításba véve közös, de megkülönböztetett felelősségeiket, sajátos nemzeti és regionális fejlesztési prioritásait, célkitűzéseiket és körülményeiket *i)* elősegíti az éghajlatváltozással kapcsolatos oktatást, képzést és a tudatosság fejlesztését, valamint bátorítja a *legszélesebb részvételt ebben a folyamatban, beleértve a nem-kormányzati szervezeteket* is, továbbá együttműködik ezekben a témákban; és 6. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, annak szakosított szervei, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, valamint azok minden tagállama vagy megfigyelője, melyek nem részes felei az Egyezménynek, megfigyelői minőségben képviseltethetik magukat a Felek Konferenciájának ülészeit. Bármely testület vagy szerv - legyen az nemzeti vagy nemzetközi, kormányzati vagy *nem-kormányzati* -, amely az Egyezmény tárgyát képező ügyekben kompetens, és amely tájékoztatta a titkárságot arról a szándékáról, hogy *képviseltetni kívánja magát a Felek Konferenciájának ülészeit*, bebocsátható ily módon, kivéve, ha a Felek legalább egyharmada tiltakozást jelent be. A *megfigyelők* bebocsátása és részvétele a Felek Konferenciája által elfogadott eljárási szabályok tárgyát fogja képezni.

Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai konferenciájának dokumentuma (1990.jún.29.) szerint a résztvevő államok "elismerik a nem-kormányzati szervezetek, beleértve az emberi jogi szervezetek szerepét a tolerancia, a kulturális változatosság előmozdításában és a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdések megoldásában." (IV/30.pont).

►Párizsi Karta az Új Európáért (1990. nov. 21.): "Emlékeztetünk arra a jelentős szerepre, melyet a nem-kormányzat szervezetek játszottak az EBEÉ céljainak elérésében, és tovább könnyítjük a résztvevő államok által vállalt EBEÉ-kötelezettségek végrehajtása kifejtett tevékenységüket. E szervezeteket megfelelő módon be kell vonni az EBEÉ tevékenységébe és az új struktúráiba, hogy fontos feladataikat teljesíthessék."

Regionális szintű szabályokra néhány példa

Az Európa Tanács 124. Egyezménye (1986), 1991-ben lépett hatályba, és egy tucat ország a részese (pl. Ausztria, Franciaország, az Egyesült Királyság, Svájc). Célja, hogy egységes minimál-követelményeket vezessen be a civil szervezet fogalmára és jogállására. Így a nemzetközi NGO olyan szervezetet jelent, amely

- egyesület, alapítvány, más magán intézmény (pártot, állami szerveket kivéve),
- szerződéskötési képességgel, a nemzetközi magánjog értelmében jogképességgel rendelkezik (jogi személy);
- non-profit jellegű, mert nem profit szertésre jött létre, illetve szerzett bevételeit és profitját nem osztja fel az alapítók/tulajdonosok között, hanem alapvető céljaira fordítja;
- célját tekintve nemzetközi közhasznú tevékenységet végez, kizárólag belföldi tevékenységet végzők nem tartozhatnak e körbe;
- alapítása megfelel valamely állam nemzeti jogának;
- működése legalább két országra kiterjed, amelyből legalább az egyik részese az Egyezménynek;
- székhelye és tevékenysége felett egy részes állam látja el a törvényességi felügyeletet.

Az ennek megfelelő civil szervezet jogi személyiségét és jogképességét a részes államok egymás között automatikusan elismerik, mintha saját szervezetük lenne (elég csak 1 országban bejegyeztetni és a többiben azt elismerik). Ugyanakkor a nemzeti bánásmód korlátozott, mert

- kizárható közérdekre vagy közrendre hivatkozással (nemzetbiztonsági, közbiztonsági, a rend megzavarása, bűncselekmény elkövetése, a közegészségügy vagy a közérkölcsök megóvása, mások jogainak megóvása, a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetése miatt);
- a külföldiekre vonatkozó általános korlátozások alól nem élvez kivételt (pl. tulajdonszerzés);
- alkalmazni kötelesek a nemzeti jog szerinti valamennyi, a civil szervezetekre vonatkozó korlátozását (pl. bizonyos tevékenységeket nem végezhetnek, ha azok állami szerveknek vannak fenntartva)

A nemzetközi NGO jogállást igazolni köteles:

- a szervezet otthoni bejegyzéséről szóló határozattal;
- a szervezet alapító okiratával, belső szabályzataival (SZMSZ), vagy
- az adott jogviszonyokban ezek felmutatásával (pl. a vámolási eljárásban).
- Az igazolás módjáról a részes állam tájékoztatja az Európa Tanácsot.

Az Egyezményhez fenntartást tenni nem lehet.

Az Európa Tanácsban a Miniszterek Bizottsága 1972. október 16-án hozott 72 (35) számú, az Európa Tanács és a nem-kormányzati szervezetek között fennálló kapcsolatokról szóló határozata beépült a szervezet "alkotmányos szabályai" közé (kihirdette az 1991. évi LXXI. törvény az Európa Tanács Alapszabályáról). A munka-kapcsolat tanácskozó státuszt jelent. Ennek feltételei:

- a nem-kormányközi szervezet a saját szakterületén különösen elismert,
- tevékenysége egy szakterülethez kapcsolódik,
- alkalmas arra, hogy hozzájáruljon az Európa Tanács tagállami közötti szorosabb egység megvalósításához,
- vállalja, hogy propagálja az Európa Tanács kezdeményezéseit, továbbá
- tájékoztatja az Európa Tanácsot minden olyan tevékenységéről, amely annak érdeklődésére tarthat számot,
- információt (dokumentumokat, véleményeket) ad szakterületéről az Európa Tanács főtitkára kérésére, és
- kérelmekre felvételt nyertek az Európa Tanács jegyzékébe.

A tanácskozási jog magában foglalja, hogy

- megkapják a Parlamenti Közgyűlés napirendjét és nyilvános dokumentumait, megfigyelőket küldhetnek - felszólalási jog nélkül - a Közgyűlés nyilvános üléseire;
- véleményezhetik a Közgyűlés bizottságai napirendjén szereplő kérdéseket,
- írásbeli anyagokat nyújthatnak be a Főtitkárhoz, aki, ha célszerűnek véli, továbbítja azokat a Parlamenti Közgyűlés valamely bizottságához, kormány szintű szakértői bizottsághoz,
- Parlamenti Közgyűlés bizottságai, a kormányok szakértő bizottságai, a Főtitkár tanácskozhatnak e szervezetekkel a közös érdeklődésre számot tartó kérdésekről.

A Miniszterek Bizottsága dönt a jegyzékbe való felvételtől, illetve az onnan való törlésről. Az olyan szervezet, amelynek jegyzékbe vételét elutasították vagy amelyet a jegyzékről töröltek, csak az ügyében hozott döntést követő három év elteltével nyújthat be újabb felvételi kérelmet. 1976-ban hozták létre a civil kapcsolati bizottságot (Liasion Committee) a konzultatív státusú szervezetek által hat évre megválasztott 25 tag részvételével. 1977-től

pedig a konzultatív státusú szervezetek plenáris ülése stratégiai kérdések kidolgozására (szociális, emberi jogi, oktatási, kulturális, nemi egyenjogúsági ügyekben).

A Miniszteri Bizottság 93(38) határozata biztosítja, hogy a konzultatív státussal rendelkező szervezet részt vehet a *Regionális és Helyi Hatóságok Kongresszusának ülésein*, a Titkárság meghívására egyéb szektorális megbeszéléseken, amennyiben tevékenységéről 2 évente beszámol az Európa Tanácsnak.

1997. évi XXIV. Törvény a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határmenti Együttműködéséről szóló, 1980. május 21-én, Madridban kelt Európai Keretegyezmény kihirdetéséről. Az együttműködés része a mintaként szolgáló Keret-megállapodás a helyi önkormányzatok és közigazgatási szervek közötti *Konzultatív Bizottság* létrehozására. Ez lehetőséget ad független, civil szervezetek bevonására.

1998. évi XLII. törvény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény tizenegyedik jegyzőkönyvének kihirdetéséről. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (34. Cikk) kérelmeket vehet át bármely természetes személytől, nem-kormányzati szervezettől vagy személyek csoportjaitól, akik vagy amelyek azt állítják, hogy az Egyezményben vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben biztosított jogok valamely Magas Szerződő Fél részéről történt megsértésének áldozatai. A Magas Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy semmilyen módon nem akadályozzák e jog hatékony gyakorlását.

1999. évi C. törvény az Európai Szociális Karta kihirdetéséről, amelyben a civileknek is jut szerep: 27. Cikk: A Kormányzati Szociális Bizottság Albizottsága

- A Szerződő Felek jelentései és a Szakértői Bizottság következtetései megvitatásra az Európa Tanács Kormányzati Szociális Bizottságának Albizottsága elé kerülnek.
- Az Albizottságban minden Szerződő Fél egy képviselővel rendelkezik. Legfeljebb két nemzetközi munkaadói és két nemzetközi szakszervezeti szervezetet kér fel képviselők jelölésére, akik az üléseken megfigyelőként, tanácskozási joggal vesznek részt. Ezen felül konzultálhat az Európa Tanácsban tanácskozási joggal rendelkező nemzetközi nem kormányzati szervezetek legfeljebb két képviselőjével azon kérdések vonatkozásában, amelyekkel a szervezet kiemelten foglalkozik, mint például a szociális gondoskodás és a család gazdasági és szociális védelme.

1998. évi XLIX. Törvény a határokat átlépő televíziózásról szóló, Strasbourgban, 1989. május 5-én kelt európai egyezmény kihirdetéséről. A 20. Cikk Az egyezmény céljainak végrehajtására Állandó Bizottságot hoznak létre, amely a részes államok képviselőiből áll, és funkciói ellátásához szakértőket vehet igénybe. Nemzetközi vagy nemzeti, kormányzati vagy nem kormányzati, a jelen Egyezmény által felölelt területeken megfelelő technikai minősítéssel rendelkező testületek képviselőit - saját kezdeményezésből, vagy az illető testületek kérésére - meghívhatja, hogy megfigyelőként vegyenek részt egy-egy ülésén vagy egy-egy ülésének valamely részén. Az e szakértők vagy testületek meghívására vonatkozó döntéseket az Állandó Bizottság tagjai háromnegyedes többséggel hozzák meg.

Az Európa Tanács 144. Egyezménye a külföldieknek a helyi közéletben való részvételéről szól (1992). Célja, hogy a részes állam területén jogszerűen élő külföldiek politikai jogait bővítse, mert bevonásuk a helyi közéletbe a nagyobb stabilitást, demokratizálódást és idegengyűlölet megelőzését szolgálja. Ezért a következőket kívánja biztosítani az országban élő külföldiek számára:

- Egyenjogúság a szólás, gyülekezési és egyesülési jog terén az állampolgárokkal.

- Helyi, települési szinten a külföldieket képviselő testületeket kell felállítani, amelyek elsősorban konzultációt látnának el (vitafórum, eszmecsere a helyi hatóságokkal, önkormányzatokkal), amelyekbe tagokat a helyi NGO-k, külföldiek szervezetei választanák meg.
- Helyhatósági szinten választójog biztosítása a legalább öt éve ott élőknek, és a jelölésben a civil szervezeteknek nagy szerepe lehet.
- A közérdekű adatokat hozzáférhetővé kell tenni minden, a külföldieknek a helyi közélettel összefüggő kérdésben, és e téren a civil szervezeteknek közvetítő szerepe van.

2001. évi LXXXI. törvénnyel kihirdetett, a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény. Az Aarhusi egyezmény szerint

- Az "érintett nyilvánosság" jelenti a nyilvánosság azon részét, amelyet a környezeti döntéshozatal befolyásol, vagy valószínűleg befolyásol, vagy ahhoz érdeke fűződik; jelen meghatározásban a környezet védelmét elősegítő és a nemzeti jogban foglalt követelményeknek megfelelő, nem kormányzati szervezeteket érdekelt szervezeteknek kell tekinteni.
- Biztosítani, hogy a tisztségviselők és a hatóságok nyújtsanak segítséget és útbaigazítást a nyilvánosságnak a környezeti információhoz való hozzáférésben, a környezeti *döntéshozatalban való részvétel megkönnyítésében és az igazságszolgáltatás igénybevételében*, állampolgárságra, nemzetiségre vagy honosságra való tekintet nélkül, jogi személy esetén bejegyzési helyre, illetve tényleges tevékenységének központjára való tekintet nélkül az információkéréshez fűződő érdek megjelölésének igénye nélkül; a kért formában, bizonyos kivételekkel.
- A kért környezeti információt a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb a kérés benyújtását követő 1 hónapon belül kell rendelkezésre bocsátani, kivéve, ha az információ mennyisége és bonyolultsága indokoltá teszi a fenti időszaknak a kérés benyújtását követő legfeljebb 2 hónapon belül, a kérelmezőnek bármilyen meghosszabbításról és annak indokairól tájékoztatást kell kapnia. A környezeti információra vonatkozó kérés elutasítható, ha olyan anyagra vonatkozik, mely előkészítés alatt áll, vagy a nemzeti jog e kivételeket megállapítja, tekintetbe véve a közérdeket, amely az információ feltárásához fűződik, az információ feltárása hátrányosan érintené pl. a nemzetközi kapcsolatokat, a honvédelmet vagy a közbiztonságot; az igazságszolgáltatás menetét.

Ezt hajtja végre a Ket ügyféli jogosultak körének szabálya és a környezetvédelmi tv. (1995.évi LIII.tv.) a perbeli fellépési jogosultsággal a civilek számára

Civil szervezetek az európai integrációban

Az EU Bizottsága és az EP törekszik a civilek véleményének megismerésére, együttműködésre, hogy közelebb vigye a döntéseket a lakossághoz. Például már a csatlakozást előkészítő időszakban az 53/2001. (VIII. 17.) FVM rendelet "Magyarország SAPARD Terve 2000-2006" kihirdetéséről: A SAPARD Terv a bizottság által delegált szakértők, a Magyar Kormány, a kormányzati és nem kormányzati szervek, valamint az érintett gazdasági, társadalmi és szociális partnerek közreműködésével készült.

Az európai kormányzásról 2001. júliusban kiadott Fehér Könyvet számos civil szervezet véleményezte. Köztük volt magyarországi civil szervezetek közös véleménye is, melynek megfogalmazását és az Európai Bizottsághoz való eljuttatását az Európa Ház koordinálta 2002. júniusában. A legtöbb javaslat tartalmazta azt az igényt, hogy az európai intézmények több információt juttassanak közérthető formában az állampolgárokhoz. A Maastrichti szerződéshez kapcsolódó 23. Nyilatkozat a civil szektorral való együttműködésről, elismerve a jóléti kérdésekben a szektor szerepét. E sokrétű kapcsolatok része

- tudományos kutatási programokban részvétel (pl.1999-2002 közötti keretprogram bevonta a magán-kutatóhelyeket is),
- humanitárius ügyekben, beleértve az együttműködést a szervezet humanitárius támogatással foglalkozó egységével (ECHO),
- a közösség alapjogi kartájának kidolgozásába is bevonták az önkéntes szervezeteket (pl. az Előkészítő Bizottságban 1995-től tevékenykednek),
- 1996-ban létesítették az Európai Szociálpolitikai Fórumot, amelyen 1000 NGO vett részt a szociális párbeszéd intézményi kereteinek kialakítása érdekében. Azóta kétévenként ülésezik, és a tagállamokban is ezt a mechanizmust kell a párbeszédnél figyelembe venni (pl. közérdekű adatok közzétételével),
- az Unió 1997-ben iktatta a költségvetésébe először az NGO-k fejlesztésének támogatását,
- az EU jövőjét tárgyaló kormányközi értekezlet (IGC) is napirendjére tűzte a szektor fejlesztésének ügyét. Felmerült például, hogy közösségi szinten kellene szabályozni az NGO-k működési kérdéseit, a foglalkoztatási és szociális ügyekben az Unióval együttműködés kereteit, a 23.Nyilatkozatban szereplő gondolatokat beépíteni a közösségi jogba (konzultációs jog, támogatási jog, hogy az Európai Bíróság (ECJ) ne vitathassa az együttműködés jogalapját),
- a civil szervezetek részt vehetnek az Európai Parlamentben tartott meghallgatásokon.

A Bizottság tudatosan kívánja elősegíteni a kommunikációt a társadalommal és a civil szervezetekkel. 2003-tól munkatervében szereplő fontos társadalmi kérdések megvitatásába közvetlen beleszólást enged. Egy-egy döntés meghozatalakor 8 hetes előzetes véleményezési periódust vezetett be civil szervezetek részvételével. Az átláthatóság jegyében a legmegfelelőbb szakértőket alkalmazhatja az európai politikák kialakításában.

- szorgalmazza, hogy háromoldalú megállapodások szülessenek a tagországok, a helyi önkormányzatok és a társadalom között. Ez is biztosítaná a közösségi jogszabályok vonatkozó részeinek megfelelő és rugalmas alkalmazását a regionális és helyi szinteken.
- javasolta, hogy az Unión belül teremtsék meg a civil szektorra vonatkozó közös, minimális szabályokat, a szükséges információs bázist és pénzalapot az integrálódó szektor jelentősége miatt,
- a tagállamok szintjén korszerűsítsék a szabályozást (pl. versenyszabályok, adószabályok, információs társadalom segítése),
- a szektoron belül is lépéseket kellene tenni a korszerűsítésre (pl. civil szervezetek munkatársainak képzése, a többszatornás finanszírozás kialakítása).

Lobbizás

Általánosan, a társadalom egyes csoportjainak az érdekeit a döntéshozók számára hatékonyan kommunikálni, a társadalom által elfogadott eszközök segítségével. Eredete brit, ahonnan az USA-ba átkerülve érte el csúcspontját, amelynek joga és konvenciói különböztetnek (1) a közigazgatás és a törvényhozás tisztességes, nyilvános és közérdekből történő befolyásolása

nem bűn, része a szólásszabadságnak (2) tiltott lobbizás. A hazai BTK tiltja (befolyással üzérkedés), nincs alóla más legitim kivétel, csak a 2010.évi CXXXI.tv. szerinti jogszabály tervezetéről való véleményezés (2006-2011 között volt lobbizási törvény, amelyet e törvény helyezett hatályon kívül 2011-től). Ugyanakkor az EU-ban különösen fontos, mert nagy a távolság a döntéshozók és az igazgatottak között (nemzetek feletti intézményrendszer, sokszintű döntéshozatal, soknyelvűség, tagolt ágazati érdekképviseletek), uniós polgárjog a dokumentumokhoz hozzáférés.

Ezért az EU Bizottságban megbízás alapján vagy az adott szervezet tagjai érdekében kifejtett, hivatásszerű (fizetik + ért hozzá, pl. tanácsadó cég, ügyvédi iroda) tevékenység, amelyre bizonyos etikai szabályok betartása és önkorlátozó (önszabályozó) magatartás is jellemző. Már a jogalkotás kezdetekor kikéri a lobbista, érdekképviseleti szervezetek véleményét, és kifejezett tiltakozásuk (pl. munkaadók) ellenére akkor sem fogad el jogszabályt, ha erre semmi sem kötelezi jogilag. Ingyenes információs szolgáltatóknak tekinti a lobbistákat, érdekképviseleti szervezeteket, NGO-kat (amelyek társadalmi ügyek mellett állnak ki, nem megbízásból, hanem saját közérdekű céljaik és tagságuk érdekében), jellemző a nyitottság, egyenlő bánásmód, döntések előtt formák közé alig beszorított egyeztetés (vélemények befogadása). Etikai kódexet sürgetnek régóta az EU bürokratákkal, EP tagokkal való érintkezésről.

A Bizottság lobbizási listát állított fel 2008-ban, arra 2 év alatt 1000 lobbizási társaság, cég jelentkezett, noha az EP becslése szerint (2000) legalább 2600 lobbizási cég, csoport és 15 000 lobbizista működik Brüsszelben (pl. Friends of the Earth (zöld civil szervezet) felmérése szerint az 50 legnagyobb uniós cégből 20 nincs a listán, Alter-EU (átláthatósággal foglalkozó civil szervezet) felmérése szerint a nyilvántartásban szereplő cégek harmada nem tesz közzé pontos adatokat, így nem lehet tudni, valójában mennyit is költ lobbizásra).

EU Bizottságban a biztosok és uniós tisztségviselők terén hivatali idejük alatt nincs megfelelő szabály a magatartási kódexről, és nincs szabály a volt biztosok magatartására, csak annyi, hogy 2 évig köteles a Bizottságot tájékoztatni, ha új munkát vállal, és ha az kapcsolódik volt posztjához, úgy arról a Bizottság ad hoc bizottsága dönt – ha elutasítják (mégan szektorban nagy a kereslet irántuk), 3 évig havi fizetésük 40-65%-át (évi 96 e €) kapnak, támogatandó a munkaerő piacra visszailleszkedésüket. Eközben sokféle lobbizási munkát végeznek nyíltan vagy rejtve – botrányok sora, ezért az EP 2010-ben befagyasztotta a volt biztosok fizetésére szánt összeget a költségvetésben. A Corporate Europe Observatory (a magánszektor és az EU együttműködését szorgalmazó civil szervezet) javasolja annak szabályozását a magatartási kódexben, hogy a poszt megszűnését követő 3 évig tilos a lobbizás, valamint a vállalandó munkakört előre jóvá kellene hagyni.

Az Európai Parlamentben a képviselőkkel való az érintkezés célja a közjó és a közérdekek szövetségének előmozdítása, az ágazati-szakmai szervezetek mellett a pártok, szakszervezetek, társadalmi mozgalmak bevonásával. Ügyrendje részévé tette a lobbizási magatartására vonatkozó alapvető rendelkezéseket, sőt etikai szabályokkal egészítette ki:

- kötelező nyilvántartásba vétel, kötelező meghatározni, mely érdekből jár el, akar kapcsolatot felvenni, tartózkodni minden olyan magatartástól, amely információk csalárd módon való megszerzésére irányul (tilos az ajándékozás is),
- tilos az EP-vel fennálló kapcsolatra hivatkozni harmadik fél előtt és az onnan kapott információkat továbbítani ellenszolgáltatás fejében, a magatartási szabályok megsértése az igazolványok visszavonásához vezet (nem léphet be az épületbe és nyilvános ülésekre)

Az átláthatósági nyilvántartásról szóló intézményközi megállapodás előírja, hogy az Európai Parlament szolgálatainak és az Európai Bizottságnak a főtitkára felelős a rendszer és valamennyi fő működési szempont felügyeletéért, továbbá az e megállapodás végrehajtásához szükséges intézkedéseket közös megegyezéssel hozzák meg. A rendszer működtetése érdekében az átláthatósági nyilvántartás közös titkárságát egy osztályvezető irányítja a Bizottság Főtitkárságán. Feladatai közé tartozik a nyilvántartás tartalmi minőségének elősegítését célzó intézkedések végrehajtása.

2011 júniusában megnyílt az a közös átláthatósági lista és honlap, amelyen a Bizottság és az Európai Parlament lobbinyilvántartását vezetik. 2014. november végén, a nyilvántartásban 7134 nyilvántartott szerepelt. Azok a cégek, civil szervezetek, magánszemélyek regisztrálhatnak, akik bármilyen kapcsolatban is vannak, ráhatással bírnak az európai uniós jogalkotásra. A korábbi külön-külön működő nyilvántartást most egységesítették, hiszen „az európai lobbizás nem törvénytelen, hanem teljesen természetes”. Főbb elvei:

- önkéntes a regisztráció, a kért adatokat (pl. a szervezet főbb tevékenységei, a lobbizó munkatársak neve) folyamatosan nem ellenőrzik, csak szűrőpróbaszerűen, és alapul szolgálnak egy-egy megkereséskor, hogy megkülönböztethető legyen a regisztrált lobbista az illegálistól,
- a különböző érdekeket képviselő vállalkozások és civil szervezetek felkereshetik a döntéshozókat, akár megbízásból is, és megpróbálják meggyőzni őket egy döntés helyességéről vagy helytelenségéről, kellő tudással alátámasztva,
- tilos a megvesztegetés, amely bűncselekmény, a regisztráltak belépőkártyát kapnak az intézményekbe

Az Etikai kódexet a Európai Parlament és a Bizottság közösen fogadta el, hogy az átláthatósági listán (Transparency Register) regisztrálni akar, vagy EU intézményben dolgozókkal kapcsolatba kerül, miként viselkedjen. Így

- mindig köteles megnevezni magát és cégét, valamint azt, akiknek az érdekében eljár, milyen célból lobbizik,
- tisztességtelen magatartással, nyomás gyakorlásával nem szerez, vagy próbál meg információt vagy előnyt, hasznot szerezni,
- nem hivatkozik arra, hogy formális kapcsolatban áll valamely uniós intézménnyel harmadik személyek előtt, nem hivatkozik félrevezető módon a regisztrációra,
- az adatokat frissíti a változással,
- nem él vissza a szerzett információkkal, uniós intézményi gyakornok... alkalmazásakor nem befolyásolja tisztességtelenül

A Tanács is kinyilvánította, hogy csatlakozik a rendszerhez, és hozadéka lehet, hogy a brüsszeli állandó képviselőket is lehetne legálisan lobbizni, amely eddig „rejtetten” működött. Ezzel tehát be kell kapcsolódnia a tagállamoknak is a lobbizási szabályok közös, átlátható rendjébe.

Források:

Ferge Sándor 2012.júl.5-i előadása, amelyet 2012 – A szövetkezetek nemzetközi éve alkalmából tartott

Csanády Dániel: Jogfejlődés vagy visszarendeződés? A közhasznúság újraszabályozása Magyarországon. Kézirat, 2012.szeptember

Csanády Dániel „A közcélú és a közhasznú szervezetek szabályozása” in. *Alapfokú kézikönyv civil szervezetek számára*. Harmadik, bővített és javított kiadás. Nonprofit Információs és Oktatási Központ Alapítvány: Budapest 2007.,

Bullain Nilda–Holchacker Péter–Móra Veronika: *Civil jövőkép – Átfogó nonprofit jogi reform koncepció*. Civil Társ könyvek 1. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2004.,

Bullain Nilda–Csanády Dániel: *Helyi érdek, helyi érték – Útmutató az önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködés jogi és intézményes hátteréhez*. Civil Társ könyvek 2. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2008.,

Bullain Nilda–Gazsi Adrienn–Csanády Dániel: *Ki érdemes a KÖZ bizalmára?* Elemzés és koncepció-javaslat a közhasznú szervezetekről szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok reformjához. Civil Társ könyvek 3. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2011.,

Központi Statisztikai Hivatal: Non-profit szektor, Budapest, 2014. www.ksh.hu

Kolejanisz Márk és Móra Veronika: *Útmutató az új civil törvényhez és a jogszabályok közötti gyakorlati eligazodáshoz*. Civil Társ könyvek 4. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2012.,

Tóth Judit (szerk.) Nonprofit szervezetek joga. 2. átdolgozott kiadás. DemNet könyvek – Szegedi Tudományegyetem ÁJTK, Szeged, 2006. *CD-Rom, 397 oldal*

Az Ökotárs Alapítvány Civil-Társ Programja: *Hogyan kellene módosítani a civil szervezetekkel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket? A gyakorlat tükré*, 2013, pp.1-21.

[Európai Bizottság "Átláthatósági portál"](#)

[Európai Parlament "Etika és átláthatóság"](#)